

“बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकतायः

वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास”

प्रबंधाचो अहवाल

पाठ्यक्रम कोड आनी पाठ्यक्रम माथाळो: KKD-421 सोद प्रबंध

क्रेडिट्स: 08

कोंकणी विशयांत

एम.ए. पदवी पुराय करपा खातीर सादर केला

सोद वावर करपी

कु. गोविंद नारायण मोपकार

हजेरी क्रमांक: 21P018030

मार्गदर्शक

प्रा. रमा मुरकुंडे

शणै गोंयबाब भाशा आनी साहित्य महाशाला

कोंकणी अध्ययनशाखा

गोंय विद्यापीठ

एप्रिल 2023

तपासणी करपी:

DECLARATION BY STUDENT

I hereby declare that the data presented in this Dissertation entitled, 'बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास' (A descriptive study of Multilingualism among school going students in Bardez taluka) is based on the results of investigations carried out by me in the Discipline of Konkani at the Shenoi Goembab School of Languages and Literature, Goa University under the Supervision of Ms. Rama Murkunde and the same has not been submitted elsewhere for the award of a degree or diploma by me. Further, I understand that Goa University or its authorities will be not be responsible for the correctness of observations / experimental or other findings given the dissertation.

I hereby authorize the University authorities to upload this dissertation on the dissertation repository or anywhere else as the UGC regulations demand and make it available to any one as needed.

Mr. Govind Narayan Mopkar

Roll Number: 21P018030

Discipline of Konkani

Shenoi Goembab School of

Languages and Literature

Date: 04-05-2023

Place: Goa University

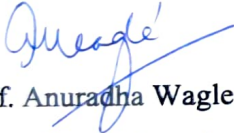
COMPLETION CERTIFICATE

This is to certify that the dissertation, 'बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक समाजभासविज्ञानीक अभ्यास' (A descriptive study of Multilingualism among school going students in Bardez taluka), is a bonafide work carried out by **Mr. Govind Narayan Mopkar** under my supervision in partial fulfilment of the requirements for the award of the degree of **Master of Arts** in the Discipline of Konkani at the Shenoi Goembab School of Languages and Literature, Goa University.

Ms. Rama Murkunde
Discipline of Konkani

Date:

Prof. Anuradha Wagle
Dean, Shenoi Goembab School of Languages and Literature

Date:

Place: Goa University

Goembab School of
Languages & Literature
Goa University

School stamp

**“बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकतायः
वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास”**

प्रबंधाचो अहवाल

पाठ्यक्रम कोड आनी पाठक्रम माथाळो: KKD-421 सोद प्रबंध

क्रेडिट्स: 08

कोंकणी विशयांत

एम.ए. पदवी पुराय करपा खातीर सादर केला

सोद वावर करपी

कु. गोविंद नारायण मोपकार

हजेरी क्रमांक: 21P018030

मार्गदर्शक

प्रा. रमा मुरकुंडे

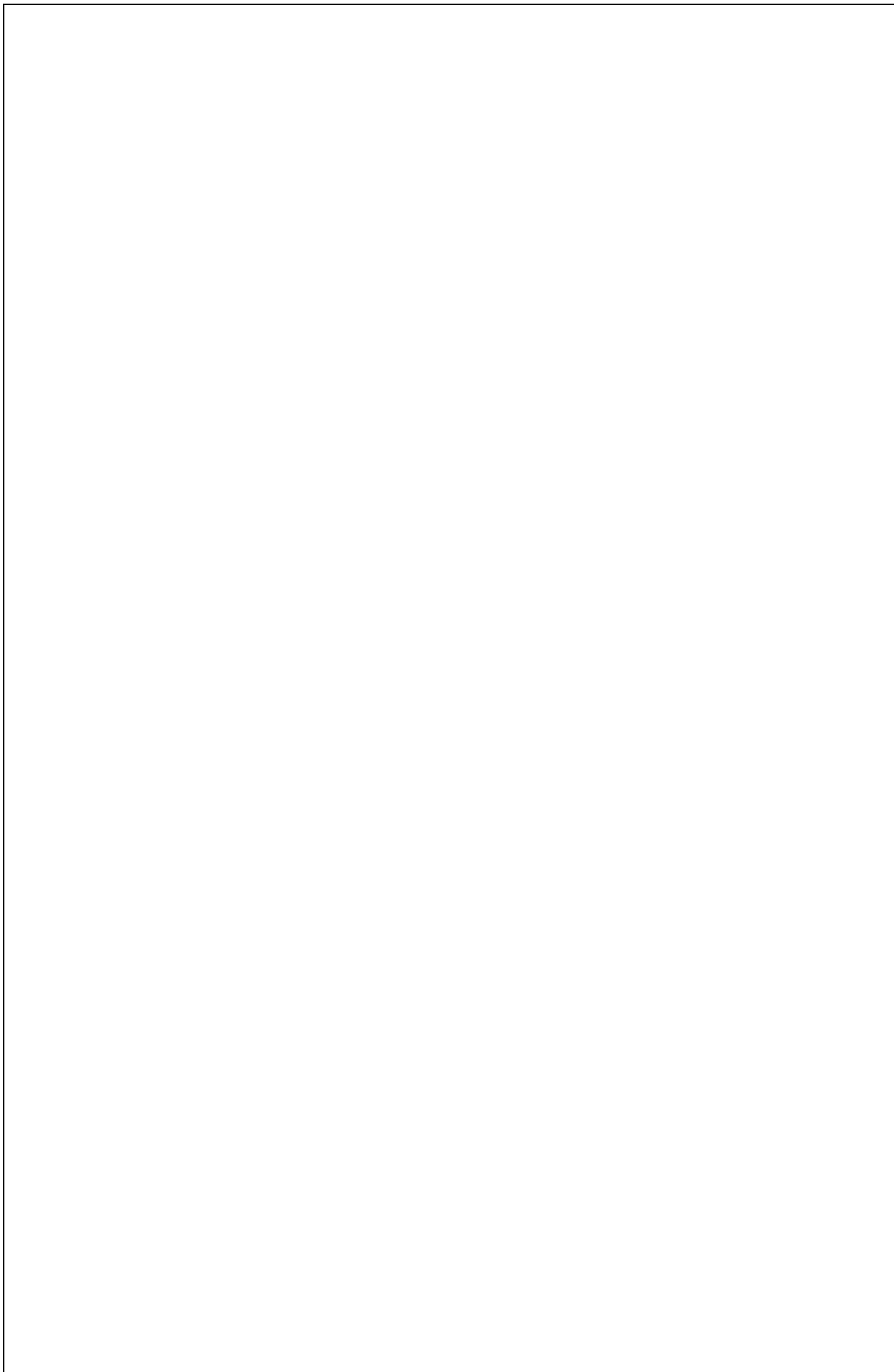
शणै गोंयबाब भाशा आनी साहित्य महाशाला

कोंकणी अध्ययनशाखा

गोंय विद्यापीठ

एप्रिल 2023

“बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकताय:

वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास”

प्रबंधाचो अहवाल

पाठ्यक्रम कोड आनी पाठ्यक्रम माथाळो: KKD-421 सोद प्रबंध

क्रेडिट्स: 08

कोंकणी विशयांत

एम.ए. पदवी पुराय करपा खातीर सादर केला

सोद वावर करपी

कु. गोविंद नारायण मोपकार

हजेरी क्रमांक: 21P018030

मार्गदर्शक

प्रा. रमा मुरकुंडे

शणै गोंयबाब भाशा आनी साहित्य महाशाला

कोंकणी अध्ययनशाखा

गोंय विद्यापीठ

एप्रिल 2023

तपासणी करपी:

DECLARATION BY STUDENT

I hereby declare that the data presented in this Dissertation entitled, ‘बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास’ (A descriptive study of Multilingualism among school going students in Bardez taluka) is based on the results of investigations carried out by me in the Discipline of Konkani at the Shenoι Goembab School of Languages and Literature, Goa University under the Supervision of Ms. Rama Murkunde and the same has not been submitted elsewhere for the award of a degree or diploma by me. Further, I understand that Goa University or its authorities will be not be responsible for the correctness of observations / experimental or other findings given the dissertation.

I hereby authorize the University authorities to upload this dissertation on the dissertation repository or anywhere else as the UGC regulations demand and make it available to any one as needed.

Mr. Govind Narayan Mopkar
Roll Number: 21P018030
Discipline of Konkani
Shenoι Goembab School of
Languages and Literature

Date:

Place: Goa University

COMPLETION CERTIFICATE

This is to certify that the dissertation, 'बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक समाजभासविज्ञानीक अभ्यास' (A descriptive study of Multilingualism among school going students in Bardez taluka), is a bonafide work carried out by **Mr. Govind Narayan Mopkar** under my supervision in partial fulfilment of the requirements for the award of the degree of **Master of Arts** in the Discipline of Konkani at the Sheno Goembab School of Languages and Literature, Goa University.

Ms. Rama Murkunde
Discipline of Konkani

Date:

Prof. Anuradha Wagle
Dean, Sheno Goembab School of Languages and Literature

Date:

Place: Goa University

School stamp

मनोगत

म्हज्या जिवितांतलो आनीक एक मैलाचो फातर हुंपपाची म्हाका संद दिल्ले खातीर हांव सगल्यांत पयलीं गोंय विद्यापीठाचें उपकार मानतां. गोंय विद्यापीठाचे कुलगुरू, सि. प्रो. हरिलाल मॅनन तशेंच कुलसचीव, सि. प्रो. व्ही. एस. नाडकर्णी हांकां हांव काळजासावन देव बरें करूं म्हणटां.

गोंय विद्यापीठाचे शणै गोंयबाब भाशा आनी साहित्य महाशालेची अधिश्ठाती, प्रो. अनुराधा वागळे, उप-अधिश्ठाती, प्रो. वृशाली मांद्रेकर आनी उप-अधिश्ठाते (संशोधना खातीर), डॉ. प्रकाश पर्येकार हांणी दिल्ल्या प्रोत्साहना खातीर तांकां नमळायेन दिनवासतां. सतत योग्य सल्ले दिवन उर्बा वाडोवपी महाशालेचे कोंकणी अध्ययन शाखेचे संचालक, डॉ. हनुमंत चोपडेकार हांचे प्रती हांव खूब कृतज्ञताय व्यक्त करतां.

प्रस्तूत प्रबंध बरयताना म्हजें योग्य रितीन मार्गदर्शन केल्ले खातीर आनी म्हाका आयिल्ल्यो सगळ्यो अडचणीं समजून घेतिल्ले खातीर हांव म्हजी मार्गदर्शक, प्रा. रमा मुरकुंडे हांचो खूब प्रामाणीकपणान उपकारी आसा. तांणी दाखयल्ली सोंशिकताय, तत्परताय आनी समरसताय लाख मोलाची आशिल्ली. तांचे सल्ले आनी शेरो घेवन हांवें हो सोद वावर मुखार व्हेला.

प्रो. सोनल कुलकर्णी-जोशी, प्रो. अन्विता अब्बी, प्रो. हुगो कार्दोजो, डॉ. शुभांगी कर्डिले हांणी दिल्ले सल्ले ह्या अभ्यासा खातीर मार्गदर्शक थारले. तांकां सगळ्यांक दिनवास. भासविज्ञानीक मळाचेर वावर करपाक अप्रत्यक्षपणान म्हाका सतत प्रेरीत करपी सर्गेस डॉ. माधवी सरदेसाय हांचे विद्वत्तेक आनी भासाभ्यासाचे कळाशेक हांव हो प्रबंध अर्पीत करतां.

ह्या अभ्यासा खातीर क्षेत्रवावर करपाक बार्देस वाठारांतल्या ज्या ज्या विद्यालयांनी म्हाका परवानगी दिली, त्या विद्यालयांच्या पदाधिकाऱ्यांक आनी शिक्षकांक हांव आदरान दिनवासतां.

अल्का उग्रेजा, सर्वर खान, किमया गांवस, शशांक नायक, शुभम कुमार, अनामिका विश्वकर्मा, ऑलांडो फेर्नांडीस, वियोला लोबो, रिचर्ड कॉस्टा, साईशा नायक, सौरभ पाटील आनी हिना शेख ह्या विद्यार्थी सल्लागारांची खास आपुरबाय आनी तांकां दिनवास. डॅक्कन कॉलेज, पदव्युत्तर आनी संशोधन संस्था, अभिमत विद्यापीठ, पुणे आनी राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबय हांच्या ‘मराठीच्या बोलींचे सर्वेक्षण’ ह्या सर्वेक्षणा खातीर तयार केल्लो दृक चेतक संच म्हाका संचायिका पुंजावपाक खूब उपकाराक आयला. ताचीय हांव नोंद घेतां.

म्हाका सदांच साथ दिवपी म्हजो आवय बापूय- श्रीमती आनी श्री. ममता नारायण मोपकार, म्हज्यो भयणीं नम्रता, श्वेता, सुशिमता आनी घरचीं सगळीं म्हजें बळगें! तांचो सदांच उपकारीं. हो सोद वावर करताना म्हजी विचारपूस करपी म्हज्या पुराय शिक्षक वर्गाक आनी कर्मचारी वर्गाक हांव दिनवासतां. उत्क्रांती, सान्वी, सुजाता, पल्लवी, प्रणिता, विभा, सिद्धी, पियुष, विवेक, आकाश, वेदांग, प्रज्योत, श्रेयश आनी हेर इश्ट परिवाराच्या धिरान म्हाका तांक दिल्या.

सांगिल्ले फावट अध्ययनशाखेचें दालन म्हजे खातीर उक्ते करपी तन्मय बाबाच्या कश्टाक आनी आपल्या ऑफिसांत म्हाका शांतपणान प्रबंधाचें काम करपाक मेकळीक दिवपी जितेंद्र भाईक काळीजभरून दिनवास.

शेवटाक, म्हजे कडल्यान हो अभ्यास करून घेतिल्ले खातीर हांव सर्वव्यापी परमेश्वरा मुखार आनी म्हजे अंतस्करणांतले सदसदविवेकबुद्दी मुखार नतमस्तक जाता!

थळ: गोंय विद्यापीठ

कु. गोविंद नारायण मोपकार

पयलें प्रकरण

विशय प्रवेश

1.1 प्रस्तावना

मनशाच्या जिवितांत भाशेक खाशेलें स्थान आसा. भास ताच्या जिविताच्या वेव्हारांतलो एक अविभाज्य भाग. चार्ल्स हॉकीट हो अमेरिकी भासविज्ञानीक भास, खास करून मनशाची भास मोनजातीचे भाशे परस कशी आनी कितली वेगळी हाचेर बरयता. भाशेचें व्याकरण, भाशीक संदर्भ, वेळ-काळ, संवाद, उत्पादन क्षमताय, भाशेचें सांकेतीकपण, हीं मनशाचे भाशेचीं खाशेलपणां, अशें हॉकीट सांगता. (Hockett, 1958).

चार्ल्स हॉकीट हाणें दिल्ल्या ह्या खाशेलपणांचेर भर दिताना भासविज्ञानीक वेसवीज आनी जिविचिन्स्क्वी (Wacewicz & Zywiczynski) संस्कृतीक प्रसारणचेर बरयतात-

“He takes the view that the conventions of language are transmitted culturally, rather than genetically, and that no non-human communicative system that he is familiar with involves cultural transmission (1958: 580).” (Wacewicz & Zywiczynski, 2014).

चार्ल्स हॉकीट हाणे दिल्ल्या ह्या खाशेलपणांचेर भर दिताना संस्कृतीक प्रसारणाचेर भासविज्ञानीक माधवी सरदेसाय बरयता-

“संकेतिकपण हें भाशेचें एक म्हत्वाचें खाशेलेपण. ताका लागून भास सैमाचो न्हय तर संस्कृतायेचो वांटो म्हणपाचें दिश्टी पडटा. मनीस आपणाली भास आपणा वांगडा घेवनूच जल्माक येना, ताका ती शिकची पडटा. देखून, कोंकणी आवय-बापायचें भुरगें

तांचे पसून पयस, धरुंया, बंगाली कुटुंबांत ल्हानाचें व्हड जालें जाल्यार ताका बंगालीच येतली, कोंकणी येवंचिना.” (सरदेसाय, 1993).

ह्या विधानांच्या आदारान मनशाचे आशिकुशीक आशिल्ल्या साबार भासांचो ताचेर परिणाम जाता हें आमकां समजता. मनीस ज्या भाशीक समाजाच्या प्रभावा खाला वाडटा, ते भाशेचो प्रभाव ताचे भाशेचेर दिसता.

ह्या संवसारांत सादारण 7168 भासो आसात असो आंकडो मनीससंस्कृतायशास्त्राची सुची (Ethnologue) आमकां दिता. (Eberhard, David M., Gary F. Simons, and Charles D. Fennig (eds.). 2023). पूण दरेका मनशाक ह्यो सगळ्योच भासो येनात. ताच्या भाशीक पर्यावरणांत (Environment) ज्यो भासो घोळटात , तांचें तो आपल्या गरजे प्रमाण आकलन करता.

मनशाच्या भाशीक इतिहासाचीं पानां तपासल्यार संवसारभर शिंपडिल्ल्यो ह्यो साबार भासो इतिहासीक, भुगोलीक, समाजीक, उद्देगीक, अशा साबार कारणांक लागून एकामेकाच्या संपर्कांत आयिल्ल्याचे पुरावे मेळटात. आशिया खंडूय हाका आडवाद ना. तशें बारिकसाणेन पळयल्यार भारतांत आनी गोंयांत लेगीत भास संपर्क दिसता. म्हणटकच,

“खंयचेय भाशेचो दुसरे भाशे कडेन आयिल्लो संपर्क आनी ताका लागून त्या भाशांनी जाल्लो भाशीक बदल, भाशीक भेद वा भाशीक परिवर्तन, अशा साबार भास संपर्क प्रक्रियांचो जो भासविज्ञानीक फांटो अभ्यास करता संपर्क भासविज्ञान (Contact Linguistics) अशें म्हणटात.” (मोपकार. 2022)

भास संपर्क आमकां जायते फावटीं द्विभाशीकताये कडेन व्हरता. जी व्यक्ती आपल्या वेव्हारांत दोन भासो वापरता ते व्यक्तीक द्विभाशीक म्हणटात. जाल्यार दोना परस चड भासो वापरपी

व्यक्तीक भोवभाशीक म्हणटात. वेगवेगळ्या आयामांचेर अवलंबून द्विभाशीकतायेचे आनी भोवभाशीकतायेचे साबार प्रकार मेळटात.

‘शाळा’ ही विद्यार्थ्यांचे वाडींत योगदान दिवपी एक म्हत्वपूर्ण समाजीक संस्था (Social Institution). विद्यार्थी हांगसर शिक्षण घेतना जायत्यो गजालीं आत्मसात करता. तातूंत मुखेलतायेन भासूय येता. आपले आवयभाशे भायर आशिकुशीकची भास तो सैमीक प्रक्रियेंतल्यान शिकताच. पूण ते भायर भाशेचें औपचारीक अध्ययन तो शालेय स्थराचेर करता. तांतले तातूंत हेर राज्यांतल्यान आयिल्लो विद्यार्थी जर आसत जाल्यार तो इंग्लीश भाशे भायर आनीक एक तिसरी (चड फावटी संवकळ नाशिल्ली) भास शिकूंक पावता आनी नकळत भोवभाशीक जाता.

प्रस्तूत अभ्यासांत ‘बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास’ ह्या माथाळ्या खाला गोंयांतल्या बार्देस तालुक्यांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकतायेचे जे गूण आनी परिणाम सांपडटात, तांचें फाटलीं जीं कारणां आसात तांचो वर्णनात्मक भासविज्ञानीक नदरेंतल्यान सोद घेवपाचो प्रयत्न जाला.

1.2 बार्देस वाठाराची भुगोलीक आनी भाशीक वळख:

उत्तर गोंयांतलो एक तालुको म्हूण बार्देस तालुको बरोच फामाद आसा. भारताचे उत्तरे कडल्यान गोंया मेरेन स्थलांतरीत जावपी आदी जमात घडये हांगाच्या बारां वाठारांनी विभागून रावली आनी ताचे वयल्यान ‘बारा देश’ आशिल्लें ताचें बार्देस जालें जावंक जाय असो समज बार्देसकार बाळगितात. ह्या बार्देस वाठारांत रावपी थळाव्या मनशाक बार्देसकार म्हणटात.

ह्या तालुक्याचे उत्तरेचे शीमेर शापोरा न्हंय जाल्यार दक्षिणे कडले शीमेर मांडवी न्हंय आसा. बार्देस तालुक्याचे पश्चिमे कडेन अरबी दर्या आसा. ते खातीर बार्देस तालुका बागा, कांदोळे, शिकेरे, कळंगुटे, हणजुणें, वागातोर अश्या साबार दर्यावेळां खातीर फामाद आसा. हणजुणें हो वाठार हिप्पी लोकां खातीर सुरवेच्या काळा सावन आवडटो मुक्काम आशिल्लो. ते भायर म्हापशें शार आनी कांय गांवां खातीरूय हो तालुको गोंयभर फामाद आशिल्लो. जायत्यो शिक्षणीक संस्था आनी उपरांत गोंयची विधानसभा लेगीत ह्या वाठारांत आशिल्ली.

वेवसायाच्यो आनी शिक्षणाच्यो संदी आशिल्ल्या कारणान बार्देसांत जायते देशी पर्यटकूय येवन स्थायीक जाले. अश्या वेळार तांची आवयभासूय गोंयांत पावली. शिक्षणा खातीर आनी सदच्या वेव्हारा खातीर ह्या लोकांनी कोंकणी भासूय आपणायली. हे मजगतीं कोंकणी भाशीक गोंयकारूय तांच्या भाशांचें आकलन करपाक लागलो. गोंय मुक्ती आदीं गोंयचेर राज्य करपी राजवटींचो, तांचे संस्कृतायेचो, तांचे भाशेचो प्रभाव कोंकणी भाशेचेर जाल्लो. 2011 वर्साचे भारतीय जमगणने प्रमाण उत्तर गोंयचो 14.36% लोक आवयभास म्हूण कोंकणी उलयतालो. 14.36% लोक मराठी भाशीक आशिल्लो. हिंदी भाशीक लोकांची संख्या 8.65% आशिल्ली, जाल्यार 3.62% कन्नड भाशीक लोक आशिल्लो. ते भायर 2.39% उर्दू भाशीक लोक, 0.68% तेलगू भाशीक लोक, 0.47% तामीळ भाशीक लोक, 0.46% गुजराती भाशीक लोक, आनी 0.43% बांगाली भाशीक लोक उत्तर गोंयांत आपआपल्यो आवयभासो उलयताले.

आयज (2021 वर्साची जनगणना ना तरीय) साबार कारणांक लागून हो आंकडो बदल्ला आसुयें असो अंदाज आसा. ह्या भासां भायरूय हेर भाशीक लोक गोंयांत येवन स्थायीक जाल्यात. (कांय चुको जनगणने खातीर म्हायती एकठांय करपी अधिकार्यां कडल्यानूय जातात आनी देखून कांय भासो ह्या जनगणनेंत येवंक नात म्हणपाचें जाणवता. हे विशी ऑस्ट्रेलियाई सांख्यिकी ब्युरो हे

संस्थेन केल्ल्या सर्वेक्षणाच्या मुळाव्या रुपांकनांत (Basic Survey Design) सांगला. सर्वेक्षणाच्या मुळाव्या रुपांकना (Basic Survey Design) प्रमाण-

“Non-sampling error is all other errors in the estimate. Some examples of causes of non-sampling error are non-response, a badly designed questionnaire, respondent bias and processing errors.” (Australian Bureau of Statistics)

2021 वर्साची जनगणना ये मेरेन कितल्या भाशीक लोकांनी आपली आवयभास गोंयांत हाडल्या हाचेर विधान करप कुस्तार. पूण तो आंकडो 2011 वर्साचे जनगणने परस निश्चीतूच चड आसतलो हातूंत कसलोच दुबाव ना.

1.3 अभ्यासाचीं उद्दिष्टां:

प्रस्तूत अभ्यासाच्या माध्यमांतल्यान बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय वर्णनात्मक भासविज्ञानीक पद्दतींतल्यान अभ्यासपाचो प्रयत्न जाला. ह्या सोद वावराचीं उद्दिष्टां सकयल दिल्ले प्रमाण आसात:

1. भास संपर्क प्रक्रिया आनी परिणाम हे विशीं समजून घेवप.
2. द्विभाशीकताय आनी भोवभाशीकताय सारकिल्ल्यो भासविज्ञानीक संकल्पना कोंकणी भाशेच्या आनी कोंकणी भास शिकपी विद्यार्थ्यांच्या संदर्भांत समजून घेवप.
3. भास बदलाचीं आंतरीक कारणां (Internal factors) आनी बाह्य कारणां (External factors) सोदप.
4. भोवभाशीकतायेचीं कारणां अभ्यासप.

5. उश्णो वेव्हार (बॉरोइंग), संकेत मिसळ (कोड मिक्सिंग), संकेत बदल (कोड स्विचींग)
सारकिल्ले भोवभाशीकतायेचे परिणाम अभ्यासप.

1.4 अभ्यासाचो आवांठ आनी मर्यादा:

कोंकणी भाशेंतल्यान कोंकणीचो औपचारीक भासविज्ञानीक वावर (Formal Linguistics studies) तसो खूब उण्या प्रमाणांत जाला. कोंकणींतल्यान केल्ल्या भासविज्ञानीक वावराची दखल घेतना भोवभाशीकताय ह्या विशया वयलो हो पयलोच स्वतंत्र वावर आसा.

भोवभाशीकताय ही संकल्पना तशीं चड नवी न्हय. पूण भासविज्ञानीक नदरेंतल्यान हे संकल्पनेचो विशय विस्तार 20व्या शेकड्यांत जावंक पावलो. आयज हो विशय आनीक मुखार पावला. भोवभाशीकतायेचो आवांठ खूब व्हड आसा. तो पुरायपणांत एका अभ्यासांत समावेशीत करप शक्य ना. हें समजून प्रस्तूत अभ्यासांत फक्त बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय अभ्यासपाचो यत्न केला.

आधुनीक भासविज्ञानांत दुसरे भाशेच्या आकलनाक (Second Language Acquisition) खाशेली सुवात आसा. ते खातीर शालेय पांवड्यार कोंकणी शिकपी विद्यार्थ्यांक अनुसरून हो अभ्यास जाला. भोवभाशीकताये वयल्या ह्या अभ्यासांत भाशीक बदल प्रक्रिया आनी परिणाम हे विशीं चिकित्सा केल्या. प्रबंधाच्या विशयाची वळख करपा खातीर गरज म्हूण जाय तितलींच म्हायती दिल्या. तेच बरोबर भाशीक बदलाचीं आंतरीक कारणां (Internal factors) आनी बाह्य कारणां (External factors) विशीं ह्या अभ्यासांत सांगला. तांचो विस्तारीत सोद घेवप एक स्वतंत्र अभ्यासाचो विशय जावन आसा.

मूळ विशयाची उजळणी करताना भोवभाशीकतायेच्यो व्याख्या, संकल्पना आनी कारणां प्रस्तूत अभ्यासांत प्रामुख्यान हाडचो प्रयत्न केला. नवे पिळगेचे भाशेंत जायते बदल दिसतात. कोंकणी भास शिकपी शालेय विद्यार्थ्यां संदर्भांत सांपडपी त्या भोवभाशीकतायेच्या परिणामांचें वा प्रक्रियांचें विश्लेशण ह्या अभ्यासांत विस्तारीत स्वरुपांत केला. चड प्रमाणांत उश्णो वेव्हार (बॉरोइंग), संकेत मिसळ (कोड मिक्सिंग) आनी संकेत बदल (कोड स्विचींग) सारकिल्ल्यो प्रक्रिया अभ्यासल्यात. ह्या अभ्यासांत भाशीक परिवर्तन (Language shift) आनी भास आटणी (language attrition) सारकिल्ले हेर भोवभाशीकतायेचे परिणामूय अभ्यासल्यात.

भोवभाशीकताय हो विशय वेगवेगळ्या आयामांतल्यान अभ्यासू येता. पूण विशयाची खोलाय आनी वेळाची मर्यादा समजून प्रस्तूत अभ्यासांत एका विशिश्ट वयोगटांतल्या भाशिकांची भोवभाशीकताय, तिचे परिणाम, दुसरी भास आकलन प्रक्रियेक लागून जाल्लो भाशीक बदल, अशे विशय अभ्यासल्यात. कोंकणी भासविज्ञानांतलो हो कोंकणींतल्यान केल्लो पयलो वावर आशिल्ल्यान नव्या अभ्यासाकांक हाचो आदार जातलो. ह्या अभ्यासांतल्यान प्रेरणा घेवन ह्या विशयाचे उप फांटे, उप विशय आनी प्रकार मुखार वचून खोलायेन अभ्यासूंक येतात. ते भायर वेगवेगळ्या कोंकणी भाशीक समाजा मदीं सांपडपी भोवभाशीकतायेचो सोद अभ्यासकांनी घेवूंक येता. 21व्या शेंकड्यांत भोवभाशीकतायेक आनी भोवभाशीक अध्ययनाक जायतें म्हत्व आयला. ते नदरेंतल्यानूय ह्या विशयाचेर फुडाराक बरेंच संशोधन जावू येता.

1.5 साहित्य नियाळ:

भोवभाशीकतायेचें अध्ययन करपी कोंकणी भाशेंतलो हो पयलोच भासविज्ञानीक वावर नासलो तरीय शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय अभ्यासपी आनी तांतले तातूंत बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेचें एक स्वतंत्र विशय म्हूण अध्ययन करपी

हो कोंकणी भाशेंतलो पयलो वयलो भासविज्ञानीक वावर. ते खातीर हो वावर करताना हे आदीं केल्ल्या खंयच्याच अभ्यासाचेर पुरायपणान निंबून रावपाची शक्यताय ना.

सेबेस्तियांव रुदाल्फ दाल्गाद हांणी केल्लो, ‘Influencia do Vocabulario Portugues em Linguas Asiaticas’ (Portugues Vocables in Asiatic Languages- अणकार) हो वावर कोंकणींतलो भास संपर्क वयलो म्हत्वाचो बुन्यादी वावर जावन आसा. पोर्तुगीज सभ्यतायेक लागून तयार जाल्ले भास संपर्क परिस्थितींत पुर्तुगेज भाशेंतल्या उतरांचो परिणाम उदेंते कडल्या (Eastern) भासांचेर कसो जालो हाचेर केल्लो हो पयलो कोशीक वावर. दाल्गादाच्या ह्या अभ्यासांत आशियायी भासांनी पुर्तुगीज उतरांचो केल्लो उश्णो वेव्हार लेगीत अभ्यासला. मुखार ह्या उश्या वेव्हाराचीं कारणांय तांणी दिल्यांत.

हालींच्या अभ्यासांत फ्रान्सीस आल्वीस हांचो ‘Gender Marking of Konkani Nouns borrowed from English’ (2000) हो अभ्यास इंग्लीश भाशेंतल्यान उश्णीं घेतिल्ल्या नामांक कोंकणी भाशेंतले लिंग नेमपाची प्रक्रीया अभ्यासता. व्युत्पादक व्याकरणाचे अभ्यासाचे नदरेंतल्यान ह्या विशयाचो अभ्यास जाला.

रॉकी मिरांडा हांणी ‘Kannada Influence on Old Konkani Lexicon’ (2002) ह्या सोद वावरांतल्यान सोळाव्या आनी सतराव्या शेंकड्यांतल्या कोंकणीचेर जाल्लो कन्नड भाशेचो प्रभाव अभ्यासला. कोंकणींतल्या उश्ण्या वेव्हाराचेर काम करताना तांणी कन्नड भाशेंतल्यान शंबरा परस चड उतरां भास संपर्काक लागून कोंकणींत आयिल्ल्याचें दाखयला.

ते उपरांत, माधवी सरदेसाय हांचें ‘A Comparative Linguistic and Cultural Study of the Lexical Influences on Konkani’(2006) ह्या विशया वयले संशोधन विदेशी तशेंच भारतीय उतरांचो कोंकणींत जाल्ल्या उश्ण्या वेव्हाराक धरून आसा.

‘कोंकणीची राजभास चळवळ: एक समाजभासविज्ञानीक मुल्यांकन’ ह्या अभ्यासा वरवीं हनुमंत चोपडेकार हांच्या अभ्यासांत भाशीक अस्मिताय, भाशीक प्रस्न, भाशीक संघर्श आनी भाशीक नियोजन अशा संकल्पनांचें विश्लेशण जाला.

1.6 सोद वावराची पद्दत:

‘बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास’ हो विशय अभ्यासताना वर्णनात्मक भासविज्ञानाची चौकट वापरल्या. बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय अभ्यासताना तीन टप्प्यांनीं म्हायती एकठांय (Data collection) केल्या. पयलो टप्पो डिसेंबर 2022 - जानेवारी 2023, दुसरो- फेब्रुवारी 2023 आनी तिसरो टप्पो मार्च 2023.

म्हायती एकठांय करपा खातीर विद्यार्थी सल्लागारांची (Consultants) प्रत्यक्ष मुलाखत दोन भागांनीं घेतल्या. पयल्या भागांत समाजभासविज्ञानीक प्रस्नावळ (Sociolinguistic questionnaire) वापरून सल्लागारांची व्यक्तीगत म्हायती मेळयल्या. दुसऱ्या भागांत भाशीक वापराची म्हायती एकठांय केल्या. ही म्हायती एकठांय करपाक मराठीच्या बोलयांचें सर्वेक्षण (SDML- Survey of Dialects of the Marathi Language) करपा खातीर तयार केल्ल्या साधनांचो वापर केला. व्हिडियो/दृक माध्यमांतल्यान प्रदर्शित केल्ल्यो क्रिया पळोवन सल्लागारांक पळयल्ल्या व्हिडियोचें चित्रण कोंकणींतल्यान करपाक लायला. ह्या वेळार आशिकुशीकचें वातावरण हलके-फुलके दवरून सल्लागारा कडल्यान कोंकणी भास एकठांयल्या. मुखार एकठांय केल्ले एकूण म्हायतींतल्यान, म्हायती काडून घेवपाची पद्दत/ डेटा

एलिसिटेशन तंत्र (Data Elicitation technique) वापरून अभ्यासाक पुरक म्हायती विश्लेशणा खातीर वापरल्या.

म्हायती एकठांय करपाक सोनी ICD-UX570F आवाज रिकॉर्डर वापरला. एकठांय केल्ली म्हायती लायप्सीग विस्काटावणी नेम (Leipzig Glossing rules) वापरून विस्कटीत केल्या. संचायिका विस्कटीत करताना लायप्सीग विस्काटावणी नेमांत थोडो भोव बदल अभ्यासकान केला. हो बदल फक्त ह्या अभ्यासा पुरतोत मर्यादीत आसा.

ह्या अभ्यासा खातीर बार्देस वाठारांतल्यो 6 शाळा वेंचून काडल्यात. बार्देस तालुक्याच्या चारूय दिकांतल्यान 1-1 शाळांक आनी मध्य बार्देसांतल्या दोन शाळांक भेट दिल्या. वागातोर, वेंरें, पर्वरी, अस्नोडें, परा आनी म्हापशें ह्या वाठारांत आशिल्ल्या विद्यार्थ्यां कडल्यान म्हायती घेतल्या. दर शाळेंतल्यान एक चलो आनी एक चली अशे दोन विद्यार्थी सल्लागार वेंचल्यात. सल्लागारांची वेंचताना तांच्या आवयभाशेचो आनी जाणां जाल्ल्या हेर भासांचोय विचार जाला. अशे एकूण 12 विद्यार्थी (6 चलयो, 6 चले) ह्या अभ्यासा खातीर सल्लागार आशिल्ले.

सल्लागारां कडेन संपर्क व्यक्तीच्या (शिक्षकांच्या, विद्यालय मुखेल्यांच्या) आदारान संपर्क सादलो. ह्या अभ्यासाचो पुराय क्षेत्रवावर सोद वावुरप्यान प्रमाण तसोच बार्देसी/शी बोली वापरून मुलाखत स्वरूपांत केला.

1.7 प्रकरणांची मांडावळ:

‘बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदली भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास’ ह्या अभ्यासाच्या प्रकरणांची मांडणी सकयल नमूद केल्ले प्रमाण आसा:

पयलें प्रकरण-

1. विशय प्रवेश

- 1.1. प्रस्तावना
- 1.2. बार्देस वाठाराची भुगोलीक आनी भाशीक वळख
- 1.3. अभ्यासाचीं उद्दिष्टां
- 1.4. अभ्यासाचो आवांठ आनी मर्यादा
- 1.5. साहित्य नियाळ
- 1.6. सोद वावराची पद्दत
- 1.7. प्रकरणांची मांडावळ

दुसरें प्रकरण-

2. भास संपर्क: स्वरूप आनी व्याप्ती

- 2.1. भास संपर्क
- 2.2. भाशाद्वित्व
- 2.3. द्विभाशीकताय
- 2.4. भोवभाशीकताय

तिसरें प्रकरण-

3. भोवभाशीकताय: व्याख्या, प्रकार आनी परिणाम

- 3.1. व्याख्या आनी स्वरूप
- 3.2. भोवभाशीकतायेचे प्रकार

3.2.1. व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय आनी समाजकेंद्रीत

भोवभाशीकताय

3.2.2. स्थीर भोवभाशीकताय आनी लवचीक भोवभाशीकताय

3.2.3. मारक भोवभाशीकताय, संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय आनी

भर घालपी भोवभाशीकताय

3.3. भोवभाशीकतायेचे परिणाम

3.3.1. उश्णो वेव्हार

3.3.1.1. व्याख्या आनी स्वरूप

3.3.1.2. उश्ण्या वेव्हाराचे प्रकार

3.3.2. संकेत मिसळ (कोड मिक्सींग)

3.3.2.1. व्याख्या आनी स्वरूप

3.3.2.2. संकेत मिसळ प्रक्रियेचे प्रकार

3.3.3. संकेत बदल (कोड स्विचींग)

3.3.3.1. व्याख्या आनी स्वरूप

3.3.3.2. संकेत बदल प्रक्रियेचे प्रकार

3.4. भोवभाशीकतायेचे हेर परिणाम

3.4.1. भास परिवर्तन (लॅंग्वेज शिफ्ट)

3.4.2. भास आटणी (लॅंग्वेज एट्रीशन)

चवथें प्रकरण-

4. शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक विश्लेशण

4.1. बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदले

भोवभाशीकतायेची समाजभासविज्ञानीक स्थिती

4.2. शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेच्या परिणामांचे विश्लेशण

4.2.1. उश्णो वेव्हार

4.2.2. संकेत मिसळ (कोड मिक्सींग)

4.2.3. संकेत बदल (कोड स्विचींग)

पांचवें प्रकरण-

5. समारोप आनी निश्कर्श

संदर्भ

परिशिष्टां:

परिशिष्ट 1- भासविज्ञानीक उतरावळ

परिशिष्ट 2- समाजभासविज्ञानीक प्रस्नावळ

परिशिष्ट 3- संचायिका (डाटा)

परिशिष्ट 4- खिणचित्रां

दुसरें प्रकरण

भास संपर्क: स्वरूप आनी व्याप्ती

मनशाक नव्या वाठारांचो, संदींचो, साधन सामुग्रीचो सोद लागलो तसो तसो मनीस आपल्यो शिमो हुंपून परगांवां पावलो. काय जाणांक ख्यास्त म्हूण वा दबावा खाला वचचें पडले. हेर वाठारांनी वतकच सबार अवस्थांच्या प्रभावां खाला भासांनी बदल जावंक लागलो. भाशीक बदल ही संकल्पना स्पश्ट करताना इंग्लीश भासाभ्यासक रिचर्ड नॉडक्विस्ट (Richard Nordquist) म्हणटा-

“Language change is the phenomenon by which permanent alterations are made in the features and the use of a language over time. All natural languages change, and language change affects all areas of language use. Types of language change include sound changes, lexical changes, semantic changes, and syntactic changes.”
(Nordquist, 2019).

पूण ही भास बदल प्रक्रिया जाता कशी हें समजुपाक भास संपर्का विशी समजून घेवूंक जाय.

2.1 भास संपर्क

भास संपर्क ही संकल्पना वाडट्या भाशीक बदलां वयल्या अभ्यासांक लागून फाटल्या 4-5 दसकां सावन चड प्रमाणांत ठळक जावंक लागल्या. ह्या भाशीक बदलांचेर काळक्रमीक भासाभ्यासाचे (Diachronic study) नदरेंतल्यान इतिहासीक भासविज्ञानीकांनी विचार केलो. काळांतरान भास संपर्काक लागून उतरावळींत आनी/ वा भाशेचे बांदावळींत (Structure) कशे

तरेन बदल जाल्यात हाचेर इतिहासीक भासविज्ञानीकांनी भर दिली. पूण संपर्क भासविज्ञानीकांनी (Contact Linguists) आनी जायत्या समाजभासविज्ञानीकांनी (Sociolinguists) एककालीक भासाभ्यासाच्या (Synchronic study) आदारान भास संपर्काचे संकल्पनेचो आनी प्रक्रियेचो अभ्यास केलो. ह्या अभ्यासांतल्यान तांणी संपर्कांत आयिल्ल्या भासांनी जाल्लो बदल आनी भाशीक वेगळेपणांचो अभ्यास केलो.

कांय अभ्यासकांच्या मतां प्रमाण भाशीक बदलाचें आनी वेगळेपणाचें एकमेव कारण म्हणल्यार भास संपर्क. हें मत इतिहासीक भासविज्ञानीकांच्या मतां परस सामकें उरफाटें जावन आसा. भास संपर्क फक्त उतरावळींत बदल हाडटा आनी सामके बारीक सारीक भाशीक बांदावळींतले बदल घडयतात, अशें इतिहासीक भासविज्ञानीक मानतात. ह्या दोन उरफाट्या मतां परस भास संपर्क आमकां कितें सांगपाक सोदता तें समजून घेतले जाल्यार भास संपर्क हे संकल्पनेची शास्त्रीय वळख जावप भोव म्हत्वाची.

2.1.1. भास संपर्क म्हणल्यार कितें?

मानवी संस्कृतायेचो इतिहास पळयल्यार, मनशान साबार कारणांक लागून स्थलांतरणां केलीं आनी तो एका भाशीक समाजांतल्यान दुसऱ्या भाशीक समाजांत गेलो. अशा वेळार दोन भासांचो एकामेका कडेन संपर्क आयलो. एकाच वाठारांत संपर्कांत आयिल्ल्या ह्या दोन (वा चड) भासांचो काळांतरान एकामेकाचेर प्रभाव पडपाक लागलो. कांय भाशीक वाठारांचो संबंद शेजारच्या, दुसऱ्या भाशीक वाठारा कडेन आयलो आनी वाठाराचे शिमेर भास संपर्काची परिस्थिती निर्माण जाली.

हे भायर, आधुनीक जगांत जाल्ल्या नव्या वाठारांच्या, नव्या देशांच्या सोदांक लागून तशेंच जन संचाराक (Mass communication) लागून भास संपर्क जावंक लागलो. पूण सारा थॉमसन

हांचे व्याख्ये प्रमाण संपर्कांत आयिल्ल्या दोनांय भासां मदीं आदन-प्रदान (interaction) जावप भोव म्हत्वाचे. तेन्नाच त्या दोन भासांचो प्रभाव एकामेकांचेर पडून भास संपर्क परिस्थिती (Language contact situation) निर्माण जाल्या अशें म्हणू येता अशें तांचेंमत आसा.

सारा थॉमसन भास संपर्काची व्याख्या दिताना बरयता-

“The mere juxtaposition of two speakers of different languages, or two texts in different languages, is too trivial to count: unless the speakers or texts interact in some way, there can be no transfer of linguistic features in either direction. Only when there is some interaction does the possibility of a contact explanation for synchronic variation or diachronic change arise.” (Thomason, Sarah 2020: 33-34)

(अणकार: दोन वेगवेगळ्या भाशीक मनशांच्या वा दोन वेगवेगळ्या भाशांतल्या मजकुराच्या लागसारपणाक भास संपर्क म्हणप खूब उखलापें दिसता. जे मेरेन उलोवप्यां मदीं वा मजकुरा मदीं परस्पर संवाद जायनात ते मेरेन खंयचेच वाटेंतल्यान भाशीक घटकांचें (Linguistic features) आदान-प्रदान जायना. संपर्कांत आयिल्ल्या दोनूय भासांच्या परस्पर संवादांतल्यानूच एककालीक (Synchronic) आनी काळक्रमीक वेगळेपणां (Diachronic variations) निर्माण जावपाची शक्यताय आसता.)

भास संपर्काच्या अभ्यासाचें क्षेत्र खूब अथांग आसा. हेच भास संपर्क क्रियेक लागून साबार भासो एकामेकाच्या परस्पर संपर्कांत येतात आनी व्यक्ती/समाज द्वि/भोवभाशीक जाता. मुखार भोवभाशीकताय म्हणल्यार कितें, भोवभाशीकतायेचे प्रकार खंयचे आनी भोवभाशीकताये संबंदीत प्रक्रिया खंयच्यो हें समजून घेवप म्हत्वाचें. भास अभ्यासांतल्या कांय संकल्पनां मदलो फरक जायते फावट सुक्ष्म आसता. तो समजुपाक कुस्तार वता. तेच खातीर, समान दिसपी पूण

वेगवेगळ्यो अश्यो दोन संकल्पना आसात तांचे मदलो फरक समजून घेवप खूब म्हत्वाचो थारता. ह्यो संकल्पनां म्हणल्यार भाशाद्वित्व (Diglossia) आनी द्विभाशीकताय (Bilingualism). ह्यो संकल्पना आमी मुखार पळोवया.

2.2. भाशाद्वित्व

भाशाद्वित्व हे संकल्पनेक इंग्लीशींत डायग्लॉसिया (Diglossia) हे उतर वापरतात. भासविज्ञानीक सारा थॉमसन हांच्या सोद निबंदा प्रमाण हे संकल्पनेचो सुरवेचो वापर Krumbacher 1902; Psichari 1928 आनी Marçais 1930 हांच्या भासविज्ञानीक साहित्यांत मेळटा. (Thomason, 2020). पूण समाजभासविज्ञानीक चार्ल्स फर्ग्यूसन (1959) हांच्या समाजभासविज्ञाना वयल्या सिद्धांतीक वावरान पयलेच फावट डायग्लॉसिया ही संकल्पना स्पश्ट करून मांडली. एकाच भाशीक इतिहासांतल्यो (Language history) दोन भासो वा पोट भासो (varieties) एकाच समाजांत वेगवेगळ्या कारणांक लागून प्रतिश्टीत भास आनी अप्रतिश्टीत भास म्हूण समाजांत घोळटात, ते अवस्थेक भाशाद्वित्व (Diglossic situation) अशें म्हणटात. हाकाच मुखार भासविज्ञानीक अभिजात भाशाद्वित्व (Classical Diglossia) अशें म्हणपाक लागले.

भाशाद्वित्व ही संकल्पना मांडटाना चार्ल्स फर्ग्यूसन अशी व्याख्या दिता-

“DIGLOSSIA is a relatively stable situation in which, in addition to the primary dialects of the language (which may include a standard or regional standards), there is a very divergent, highly codified (often grammatically more complex) superposed variety, the vehicle of the large and respected body of written literature, either of an earlier

period or in another speech community, which is learned largely in formal education and is used for most written and formal spoken purposes but is not used by any sector of the community for ordinary conversation.” (Fergusson, C.A. 1959: pp 244-245)

भाशाद्वित्वाचे हे अवस्थेचेर भाश्य करताना जगांतल्या कांय भासांच्यो देखी दिवन फर्ग्यूसन भाशाद्वित्वाक पोसवण दिवपी कांय कारणां मांडटा. दीर्घकालीक धर्मीक आनी राजकीय वेगळेपणाक (Religious and political isolation) लागून स्वीस-जर्मन भाशाद्वित्व अवस्था निर्माण जाली. फ्रँच पिज्जीनांतल्यान तयार जाल्ली हायती क्रियोल (Haitian creole) जेन्ना प्रमाण फ्रँच भाशेच्या संपर्कांत आयली तेन्ना तिचे प्रतिश्टे खाला भाशाद्वित्व अवस्था निर्माण जाली. अरबी भाशेच्या भाशाद्वित्व अवस्थेचो सोद घेतकच अभिजात भाशेचें (Classical language) वर्चस्व आयजूय सादारणशें तशेंच आसा म्हणपाचें जाणवता. ग्रीक भाशेच्या भाशाद्वित्व अवस्थेच्या सोदांत कितल्याश्यांच शेंकड्या आदल्या अवस्थेची जाणीव जाता. 19व्या शेंकड्याच्या सुरवेक ग्रीक साहित्याच्या पुनर्उत्थानाच्या काळार ही अवस्था सबळ जाल्ली पळोवपाक मेळटा.

द्विभाशीक समाजांतल्या दोन भासां बदल वा पोट भासां बदल भाश्य करताना फर्ग्यूसन ‘H’ (High) वा वयली/प्रतिश्टीत भास आनी ‘L’ (Low) सकयली/अप्रतिश्टीत भास अशे तरेचीं उतरां वापरता. फर्ग्यूसन भाशाद्वित्वाचीं खाशेलपणां स्पश्ट करपाक ‘वयले’ आनी ‘सकयले’ भाशेच्या उद्दिष्टांचेर (functions) भर दिता. तेंच बरोबर भाशाद्वित्व अवस्थेंत भाशीक प्रतिश्टा (Prestige), साहित्यीक दायज, भास संपादन (Language acquisition), भाशेचें प्रमाणिकरण, भाशीक स्थिरताय, भाशेचें व्याकरण, भाशीक उतरावळ आनी भाशेचें नादशास्त्र हीं

खूब म्हत्वाचीं उद्दिश्टां जावन आसात अशें तो म्हणटा. ह्या उद्दिश्टांच्या आदारान भाशाद्वित्व समाजाची (Diglossic society) पारखणी करपाचो प्रयत्न फर्ग्यूसन हाणें केला.

फर्ग्यूसना उपरांत जोशुआ फिशमन (1967,1980) हाणें डायग्लॉसिया ही संकल्पना मुखार व्हेली. एकाच भाशीक समाजांत दोन भासांच्या वापराच्या मळांची (Domains) वांटणी केल्ली आसता, ते अवस्थेक जोशुआ फिशमन भाशाद्वित्व म्हणटा. ह्या दोन भासांचो/पोटभासांचो एकामेका कडेन अनुवंशीक संबंद आसुंकूच जाय अशें ना हें तो स्पश्ट करता. (Thomason, 2020).

फिशमन हांच्या मतां प्रमाण भाशाद्वित्व म्हणल्यार-

“.. enduring societal arrangement.” (Fishman, 1980: pp 3)

जातूंत दर एक भास खाशेल्या मळाचेर वापरतात.

एकाच समाजांत, अनुवंशीक संबंद नाशिल्ल्यो (Genetically unrelated) भासो वा इतिहासीक अंतर (Historical distance) आशिल्ल्यो दोन भासो वेगवेगळ्या वापराच्या मळांचेर वापरतात ताका फिशमन ‘एक्स्टेंडेड डायग्लॉसिया’ म्हणटा.

फिशमन बरयता-

“The use of several separate codes within a single society (and their stable maintenance rather than the displacement of one by the other over time) was found to be dependent on each code's serving functions distinct from those considered appropriate for the other. Whereas one set of behaviors, attitudes and values supported, and was expressed in, one language, another set of behaviors, attitudes and values supported

and was expressed in the other. Both sets of behaviors, attitudes and values were fully accepted as culturally legitimate and complementary (i.e., nonconflictual) and indeed, little if any conflict between them was possible in view of the functional separation between them. This separation was most often along the lines of an H(igh) language, on the one hand, utilized in conjunction with religion, education and other aspects of high culture, and an L(ow) language, on the other hand, utilized in conjunction with everyday pursuits of hearth, home and work.” (Fishman, 1967).

ह्या व्याख्यांच्या आदारान, दोन भासांचें अनुवंशीक नातें सामकें लागींचें आसता ती अभिजात भाशाद्वित्वाची (Classical diglossia) अवस्था. (फर्ग्यूसन, 1959,1991). जाल्यार एकाच समाजांत दोन वेगवेगळ्या भाशीक कुळांतल्यो भासो भाशाद्वित्वाची अवस्था निर्माण करता तिका ‘एक्स्टेंडीड डायग्लॉसिया’ वा अअनुवंशीक भाशाद्वित्व म्हणटात.

‘एक्स्टेंडेड डायग्लॉसिया’ खातीर अअनुवंशीक भाशाद्वित्व (Non-genetic diglossia) आनी ‘एक्जोग्लॉसीक डायग्लॉसिया’(Exoglossic diglossia) हींय उतरां भासविज्ञानीक साहित्यांत वापरल्यात. फिशमन ही अवस्था मांडपाक पाराग्वाय (Paraguay) देशाची देख दिता. स्पॅनीश आनी गुअरानी (Guarani) ह्यो दोन भासो एकाच वाठारांत वेगवेगळ्या मळांचेर कश्यो वापरताले हें तो सांगता. हालींच्या अभ्यासांत मात ही अवस्था भाशाद्वित्वाची न्हय तर ती समाजीक आनी शिक्षणीक द्विभाशीकतायेची अवस्था अशें अभ्यासकांनी मांडला.

आधुनीक भासाभ्यासांत भाशाद्वित्वाक आनी द्विभाशीकतायेक समान/एकूच मानिल्ले खातीर भासविज्ञानीक मळार टिका जावंक लागल्या. भाशाद्वित्वांत आशिल्ल्यो दोनूय भासो त्या

समाजांतल्या भाशीकांच्यो आवयभासो आसतात. द्विभाशीकतायेंत ह्यो भासो एकाच समाजांतल्या भाशीकांच्यो आवयभासो आसताच अशें ना. तशेंच द्विभाशीका कडेन एखादी भास अमूक मळार वापरप काय ना हो पर्याय आसता. भाशाद्वित्वाचे अवस्थेंत मात खंयची भास खंयच्या मळार वापरप हें समाजान थारायल्लें आसता. हे सगळे लक्षांत घेतकच, फक्त वेगवेगळ्या मळांचेर केल्ल्या भाशेच्या वापराच्या निकशाक धरून द्विभाशीकतायेक भाशाद्वित्व म्हणप समा न्हय अशें मत भासविज्ञानीक मांडटात. (विन्फर्ड, 1985; फर्ग्यूसन, 1991; हडसन, 1991, 2002; सयाही 2014, 2017).

भासविज्ञानीक डॉनल्ड विन्फर्ड म्हणटात-

“[S]ince the functions of any two languages controlled by a single speaker are almost always in a partial or a total complementary distribution, clearly then, to equate diglossia with bilingualism is not very useful.” (Winford, 1985: pp 346)

ते खातीर, दोन भासो वापरिल्ल्या सगळ्याच अवस्थांक भाशाद्वित्व अवस्था म्हणप चुकिचें. द्विभाशीकतायेक वा भोवभाशीकतायेक लागून जरीय भाशाद्वित्वाक पोसवण मेळटा तरीय भाशाद्वित्व, द्विभाशीकताय आनी भोवभाशीकताय वेगवेगळ्यो भासविज्ञानीक संकल्पना जावन आसा.

2.3. द्विभाशीकताय

आयज द्विभाशीकताय आनी भोवभाशीकताय ही संवसारांतलें एक तांकिवंत साधन जाला. भाशीकांच्या माध्यमांतल्यान जगांतल्यो भासो एकामेकाच्या संपर्कांत येतात. भाशीक

संपर्कांतल्यान निर्माण जाल्ली ही अवस्था आमकां द्वि/भोवभाशीकताये कडेन लागीं व्हरता. भुमंडळीकरणाक लागून हालींसरा द्वि/भोवभाशीकतायेचे प्रमाण चड वाडूंक लागल्यात. संवसारांतले एकभाशीक लोक आतां अल्पसंख्यांक जाल्यात आनी चडांत चड लोक एका परस चड भासो उलोवंक लागल्यात. (Ortega, 2009). ते खातीर द्वि/भोवभाशीकताय म्हणल्यार कितें, द्विभाशीकतायेचे पांवडे आनी प्रकार खंयचे हें समजून घेवप म्हत्वाचें थारता.

जायते फावट मनीस दोन भासो उलोवपाक शकता. दोन भासांनी वेव्हार करपी मनशाक द्विभाशीक म्हणटात. द्विभाशीकताये विशीं साबार अभ्यासकांनी आपलीं मतां उक्तायल्यात. पूण आयजूय द्विभाशीकतायेचो खंयचो पांवडो द्विभाशीकताय स्पश्ट करता हाचेर भासविज्ञानीकांचें एकमत जावूंक ना. हे खातीर द्विभाशीकतायेचे साबार स्तर दाखोवपी व्याख्या भासविज्ञानीकांनी दिल्यात.

भासविज्ञानीक लियोनार्ड ब्लूमफिल्ड (Leonard Bloomfield) द्विभाशीकतायेची व्याख्या दिताना म्हणटा-

“Bilingualism resulted from the addition of a perfectly learned foreign language to one’s own, undiminished native tongue.” (Bloomfield, 1933)

(स्वैर अणकार: आपली आवयभास न्हयकारी नासताना तिचे बरोबर प्राविण्यान आत्मसात केल्ले परकी भाशेचेर प्रभुत्व म्हणल्यार द्विभाशीकताय.)

द्विभाशीकतायेचेर भाश्य करताना आनीक एक व्याख्या लियोनार्ड ब्लूमफिल्ड (Leonard Bloomfield) दिता ती अशी-

“the native like control of two languages” (Bloomfield, 1933: p 56)

(स्वैर अणकार: थळाव्या भाशीका वरी दोन भासो उलोवप म्हणल्यार द्विभाशीकताय.)

द्विभाशीकतायेची अधिकतम (maximalist) व्याख्या दिवपी भासविज्ञानीक वायनरीक (Weinrich) म्हणटा-

“The practice of alternately using two languages will be called [here] bilingualism, and the person bilingual.” (Weinrich, 1953: pp 1)

(स्वैर अणकार: दोन भासांचो पर्यायी वापर करपाचे क्रियेक द्विभाशीकताय आनी दोन भासांचो पर्यायी वापर करप्याक द्विभाशीक म्हणटात.)

वयर नमूद केल्ल्या सगळ्या व्याख्यांचो अभ्यास करतकच भासविज्ञानीक द्विभाशीकांच्या भाशीक प्राविण्याचेर (perfection) भर दितात असो निश्कर्श मेळटा. कांय भासविज्ञानीकांनी हे गजालीचेर विचार केलो आनी द्विभाशीकतायेचे सादारणावस्थेक (moderate) लक्षांत दवरून कांय व्याख्या दिल्यो.

हॉगन (Haugen) ह्या भासविज्ञानीकान दिल्ली द्विभाशीकतायेची ही एक व्याख्या-

“complete and meaningful utterances in other languages.” (Haugen, 1953: pp 6)

(स्वैर अणकार: परकी भाशेंतल्यान पुराय आनी अर्थपूर्ण वाक्या उलोवप म्हणल्यार द्विभाशीकताय.)

द्विभाशीकतायेचें सातत्य (bilingualism continuum) थारावपाक द्विभाशीकतायेची निम्नावस्था दाखोवपी एक व्याख्या अशी आसा. भासविज्ञानीक म्येर्स-स्कॉटन (Myers-Scotton) म्हणटा-

“Bilingualism is the ability to use two or more languages sufficiently to carry on a limited casual conversation.” (Myers-Scotton, 2009: p 44)

(स्वैर अणकार: मर्यादीत अनुपचारीक संवाद सादपाक पुरक आशिल्ल्या दोन वा चड भासांच्या वापराक द्विभाशीकताय म्हणटात.)

भासविज्ञानीकाच्या ह्या साबार मतां उपरांत द्विभाशीकतायेचे पांवडे (Degrees of bilingualism) थारावपाक भाशीक तांकिचे (Language ability) साबार पांवडे हुंपचे पडटले हो विशय चर्चेत आयलो. अशा वेळार अभ्यासकांनी मुळावीं भाशीक कौशल्यां (Basic language skills) पळोवप योग्य धरलें. आयकप, उलोवप, वाचप आनी बरोवप ह्या चार मुळाव्या भाशीक कौशल्यांचेर लक्ष दवरून द्विभाशीकताय तपासप जाली. ते भायर अभ्यासकांनी उलोवपाची तांक मापतानाय वेगवेगळे पांवडे आसात हेंय लक्षांत घेतले. हे पांवडे म्हणल्यार उतरावळ, व्याकरण, हेळो, आदी. भाशीक ओगवतेपण (language fluency), भाशेची लवचीकताय (flexibility), भाशेचो वेगवेगळ्या मळा वयलो वापर (domain tests) ह्या गजालींचोय वापर भासविज्ञानीकांनी द्विभाशीकतायेचे काय प्रकार थारावपाक केलो.

हे भाशीक तांकिच्या आदारान भासविज्ञानीकांनी समकालीन द्विभाशीकताय (Simultaneous bilingualism), मुळावी द्विभाशीकताय (Early bilingualism), उपरांतची द्विभाशीकताय (Late bilingualism), निष्क्रीय/ ग्रहणशील द्विभाशीकताय (Passive/ receptive bilingualism), भर घालपी/ उत्पादक द्विभाशीकताय (Additive/ Productive bilingualism), मारक द्विभाशीकताय (Subtractive bilingualism), संतुलीत द्विभाशीकताय (Balanced bilingualism) अशें द्विभाशीकतायेचे साबार प्रकार भासाभ्यासांत मांडले.

ते भायर व्यक्तीकेंद्रीत द्विभाशीकताय (Individual bilingualism) आनी समाजकेंद्रीत द्विभाशीकताय (Societal bilingualism) पांवडे भासविज्ञानीकांनी द्विभाशीकतायेच्या अभ्यासांत मांडले.

2.4. भोवभाशीकताय

भोवभाशीकताय ही नवी भासविज्ञानीक प्रक्रिया न्हय. अदीम काळा सावन लोक एका परस चड भासो उलयताले. (Cenoz, 2013). समाजीक, भुगोलीक, इतिहासीक, राजकी, अर्थीक अशा साबार कारणांक लागून संवसारभर स्थलांतरणां जालीं. जायते लोक एका वाठारांतल्यान दुसऱ्या वाठारांत वचून स्थायीक जाले. एका देशांतल्यान दुसऱ्या देशांत आनी एका राज्यांतल्यान दुसऱ्या राज्यांत लोक पावले. अशा वेळार जायते व्यक्ती/समाज भोवभाशीक जाले.

“Since the beginning of the twentieth century, the increasing pace of international migration and human mobility has further contributed to within-country multilingualism across the world.” (Deumert, 2011: p 263).

भोवभाशीकतायेची संवसार भर चड प्रमाणांत वाड जावंक लागलीं ती 20व्या शेंकड्यांत. संवसारांतले एकभाशीक लोक आतां अल्पसंख्यक जाल्यात आनी चडांत चड लोक एका परस चड भासो उलोवंक लागल्यात. (Ortega, 2009).

पूण भोवभाशीकताय म्हणल्यार नेमकें कितें, भोवभाशीकतायेचे प्रकार खंयचे आनी भोवभाशीक जाल्ल्यान मनशाचे भाशेंत कसले बदल घडटात हें समजून घेवपाक जाय.

तिसरें प्रकरण

भोवभाशीकताय: व्याख्या, प्रकार आनी परिणाम

भोवभाशीकताय म्हणल्यार नेमकें कितें, भोवभाशीकतायेचे प्रकार खंयचे आनी एखादी व्यक्ती भोवभाशीक जाल्ल्यान ताचे भाशेंत कसलें बदल घडटात हें समजून घेतले बगर भोवभाशीकतायेचे विश्लेशण करप समा न्हय. प्रस्तूत प्रकरणांत साबार भासाभ्यासकांच्या व्याख्यांचो आदार घेवन, तांणी मांडिल्ल्या विधानांचो आनी मतांचो संदर्भ घेवन भोवभाशीकतायेचें स्वरूप, प्रकार आनी भोवभाशीकतायेक लागून जाल्ले भाशीक परिणाम मांडल्यात.

3.1. व्याख्या आनी स्वरूप

भोवभाशीकताय म्हणल्यार कितें ह्या प्रस्नाची जाप भासविज्ञानीक यान ब्लुमॅर्ट्च (Jan Blommaert) हाणे दिल्ले व्याख्येंतल्यान सोदुया. ब्लुमॅर्ट्च बरयतात-

“Multilingualism... should not be seen as a collection of ‘languages’ that a speaker controls, but rather as a complex of *specific* semiotic resources, some of which belong to a conventionally defined ‘language’, while others belong to another ‘language’. The resources are concrete accents, language varieties, registers, genres, modalities such as writing- ways of using language in particular communicative settings and spheres of life, including the ideas people have about such ways of using their language ideologies.” (Blommaert, 2010: p 102)

आमी वेगवेगळ्यो भासो, पोटभासो, वेवसायीक उतरावळ, शैली, हेळे वापरतात. देखून आमी सगळींच थोड्या भोव प्रमाणांत भोवभाशीक जावन आसात. हे खातीर भोवभाशीकतायेच्या अभ्यासांत भोवभाशीकतायेचे पांवडे (Degree) तशेंच भोवभाशीकतायेचें सातत्य (Continuum) अभ्यासप म्हत्वाचें. (ब्लुमॅर्ट्च, 2010).

भासाभ्यासक क्रिस्टीन हॉनर आनी जीन जॅक वॅबर (Kristine Horner & Jean Jacques Weber) हांच्यानी भोवभाशीकताय आनी हे संकल्पने खातीर वापरिल्ल्या हेर उतरांचे अस्पष्टतायेचेर भाश्य केला. तांच्या मतां प्रमाण-

“... ‘multilingualism’ itself is a rather problematic term because of this underlying assumption of languages as bounded entities which are countable. However, other terms which have been proposed are not unproblematic either: they, too, could be understood as being based on the same assumption or they are more restricted in their application.”

(Horner & Weber, 2018: p 4)

भोवभाशीकताये संदर्भांत आयज जी अभ्यासाची गती आसा तितलीं गती हे आदी नाशिल्ली. पूण हाचो अर्थ त्या वेळार ह्या विशया वयल्या अभ्यासांत सुदारणा जावंक नात असो न्हय. भाशीक वापरप्यांचो आंकडो आनी हेर कांय तांत्रीक गजालीं केंद्रस्थानार घेवन अभ्यासकांनी भोवभाशीकताय हे संकल्पनेक (वा तिच्या प्रकाराक) साबार उतरां दिलीं.

भासाभ्यासक क्रिस्टीन हॉनर आनी जन जॅक वॅबर (Kristine Horner & Jean Jacques Weber) बरयतात-

“The former include ‘plurilingualism’ (Council of Europe 2005), ‘polylingualism’ (Jorgensen 2008), ‘interlingualism’ (Widdowson 2010), and even ‘multiplurilingualism’ (Ehrhart 2010), while the latter include Otsuji and Pennycook’s (2010) ‘metrolingualism’, which mostly refers to urban contacts.” (Horner & Weber, 2018: p 4)

भोवभाशीकताये खातीर वापरिल्लीं हीं साबार उतरां आमकां भासविज्ञानीक अभ्यासांत मेळटात. प्रस्तूत अभ्यासांत संकल्पना समजून घेवपाक व्यापक अर्थ सुचोवपी ‘भोवभाशीकताय’ हें उतर घेतला.

भासविज्ञानांत भोवभाशीकताय हें उतर जशें व्यापक अर्थान वापरतात, तशेंत द्विभाशीकताय हेंय उतर अर्थ विस्तार (extended meaning) करून द्विभाशीकताय, त्रिभाशीकताय आनी भोवभाशीकताय ह्यो संकल्पनां स्पश्ट करपा खातीर वापरतात. देखून द्विभाशीकताय समजून घेवपाक दिल्ल्यो दोन व्याख्या तेच खातीर भोवभाशीकतायेकूय लागू जातात.

हें तपासपा खातीर हॉगन ह्या भासविज्ञानीकान दिल्ली द्विभाशीकतायेची (भोवभाशीकतायेकूय अनुसरून आशिल्ली) ही एक व्याख्या-

“complete and meaningful utterances in other languages.” (Haugen, 1953: pp 6)

(स्वैर अणकार: परकी भाशेंतल्यान पुराय आनी अर्थपूर्ण वाक्या उलोवप म्हणल्यार द्विभाशीकताय.)

अर्थ विस्तार (meaning extension) करून द्विभाशीकतायेंत समावेशीत जाल्ली भोवभाशीकताय, भासविज्ञानीक म्येर्स-स्कॉटन हाचेय व्याख्येंत दिसता. म्येर्स-स्कॉटन म्हणटात-

“Bilingualism is the ability to use two or more languages sufficiently to carry on a limited casual conversation.” (Myers-Scotton, 2009: p 44)

(स्वैर अणकार: मर्यादीत अनुपचारीक संवाद सादपाक पुरक आशिल्ल्या दोन वा चड भासांच्या वापराक द्विभाशीकताय म्हणटात.)

ह्यो भासविज्ञानीकांनी दिल्ल्यो व्याख्या जाल्यो. पूण सर्वसादारणपणान लोक भोवभाशीकतायेक वेगवेगळे नदरेंतल्यान पळयतात. तांचे खातीर भोवभाशीकताय म्हणल्यार कितें हाचेर सारा थॉमसन (Sarah Thomason) बरयता-

“... it is a mark of high education and great prestige, it is a social or even a psychological handicap, it is a political liability, it is a necessity for daily living, it is an unremarkable fact of life, it is a vital part of a person's ethnic identity.” (Thomason, 2001: pp 32-33)

ह्या संदर्भाच्या आदारान भोवभाशीक आसप म्हणल्यार शिकिल्ल्याचें वा सुसंस्कृत आशिल्ल्याचें एक प्रतीक जाला, म्हूण समजता. कांय लोक भोवभाशीकताये कडेन पळयताना भोवभाशीक आसप म्हणल्यार समाजीक तरेन वा मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अपंग आसप अशें समजतात. जाल्यार, भोवभाशीकताय ही एक राजकीय देणें (Political liability), दिसपट्टे जिणेची गरज, जिवितांतलें एक तथ्य आनी मनशाचे संस्कृतायेची वळख अशें कांय लोक मानतात.

भोवभाशीकतायेच्या साबार व्याख्यांच्या आनी ह्या विशयाचेर बरयल्ल्या साहित्याच्या आदारान भोवभाशीकतायेचें स्वरूप समजता.

3.2. भोवभाशीकतायेचे प्रकार

3.2.1. व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय आनी समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताय.

लोकसंख्यिकी (Demographic) आदाराचेर मुखार भोवभाशीकतायेचे प्रकार स्पश्ट जातात. हे दोन प्रकार म्हणल्यार व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय (Individual multilingualism) आनी समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताय (Societal multilingualism).

3.2.1.1. व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय (Individual multilingualism)

जी व्यक्ती दोना परस चड भासो सहजपणान उलोवपाक शकता ताका भोवभाशीक व्यक्ती म्हणटात. जायते फावट एका समाजांतले थोडेच लोक समान भासांनी भोवभाशीक आसतात. तेन्ना ती भोवभाशीकताय व्यक्ती पुरती मर्यादीत आशिल्ली भोवभाशीकताय आसता. हे तरेचे भोवभाशीकतायेक व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय म्हणटात.

स्कॉटीश भोवभाशीक टॉम मखार्थर (Tom McArthur) भोवभाशीक व्यक्ती बदल बरयता-

[A multilingual is a person who has] “the abilities to use three or more languages, either separately or in various degrees of code-mixing. Different languages are used for different purposes, competence in each varying according to such factors as register, occupation, and education.” (McArthur, 1992: p 673)

नोकरेक लागून, शिक्षणाक लागून, अश्या वेगवेगळ्या गजालींक लागून मनीस वेगवेगळ्या भासांचो वापर आपले तांकी प्रमाण करता. अर्थात, भोवभाशीकताय ही जायते फावट व्यक्ती प्रमाण बदलता वा ती व्यक्तीकेंद्रीत आसता. भोवभाशीक व्यक्तीक ज्यो भासो येतात त्या

सगळ्याच भासांचेर ताचें समान प्रभुत्व आसता अशें ना. भोवभाशीक व्यक्ती खातीर ‘पॉलिग्लॉट’ (Polyglot) हेंय इंग्लीश उतर वापरतात.

3.2.1.2. समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताय (Societal multilingualism)

जायते फावट एकाच वाठारांत साबार भाशीक समाजाचे लोक रावतात. त्या वाठारांतलो सगळोच लोक संपर्कांत आयिल्ल्या साबार भासांचो वापर करता. अशे तरेच्या समाजीक स्थराचेर जाल्ले भोवभाशीकतायेक समाजीक भोवभाशीकताय म्हणटात.

भासविज्ञानीक जॉन एडवर्ड्स (John Edwards) समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताये विशीं बरयता-

“Societal multilingualism comes about in a number of ways, virtually all of them a result of cross-cultural contact and social necessity. It can have a long-term existence where – for example – political union has brought different language communities under one roof. It can be less permanent in others, as in situations where patterns of migration and assimilation lead, over time, to language erosion.” (Edwards, 2022: p 29)

समाजकेंद्रीत भोवभाशीकतायेंत चडशे फावट पुराय समाज दोन वा दोना परस चड भासांचो वापर सदच्या वेव्हारांत करता.

3.2.2. स्थीर भोवभाशीकताय आनी लवचीक भोवभाशीकताय

स्थीर भोवभाशीकताय (fixed multilingualism) आनी लवचीक भोवभाशीकताय (Flexible multilingualism) हे भोवभाशीकतायेच्या वापराचेर आदारिल्ले दोन प्रकार जावन

आसात. (Horner and Weber, 2018.) व्यक्तीक आशिल्ल्या भोवभाशीक ज्ञानाचो वापर कशे तरेन जाता हाचेर भोवभाशीकतायेची स्थीरताय वा लवचीकताय अवलंबून आसता. हे प्रकार खास करून दुसरे भाशेच्या आकलना वयल्या अभ्यासांतल्यान मेळ्ळ्यात. दुसरे भाशेचें आकलन करून जेन्ना एखादो व्यक्ती भोवभाशीक जाता, तेन्ना ती अकलन पद्दत स्थीर भोलभाशीकतायेची वा लवचीक भोवभाशीकतायेची अवस्था निर्माण करता.

आपले आवयभाशे भायर जी भास वा विशय व्यक्ती शिकता, तें शिकपाचें माध्यम थारावीक आसता. ह्याच भास आकलनाच्या माध्यमाचे स्थीरतायेतल्यान जी भोवभाशीकताय व्यक्ती आत्मसात करता तिका स्थीर भोवभाशीकताय म्हणटात.

भोवभाशीकताय अभ्यासक मॅरिलीन मार्टीन जोन्स ((Martin-Jones) ब्रुनाय देशांतल्या ‘लॅंग्वेज-इन-एज्युकेशन’ ह्या धोरणा बदल भाश्य करून स्थीर भोवभाशीकताय म्हणल्यार कितें हें स्पश्ट करता. ती बरयता-

“...there is a certain tension inherent in the *Dwibhasha* system, a system which attempts to construct two parallel, but clearly demarcated, monolingual orders. The *Dwibhasha* policy is based on the principle of bilingualism through monolingualism... that is, the use of separate languages for different subjects, as well as the use of monolingual textbooks in the classrooms. A corollary of this is the institutional pressure on classroom participants to confirm to the fiction of two parallel monolingual orders.” (Martin, 2008: p 214)

हाचे उरफाटें जेन्ना एखादे व्यक्तीक ताका समजता त्या वेगवेगळ्या भासांच्या माध्यमांतल्यान शिकोवप जाता तेन्ना ताका खबर आशिल्ल्या भासांचो वापर जाता. हेर भाशेच्या/ विशयाच्या

आकलनांत ताका ह्या भासांची मदत जाता. हाकाच लवचीक भोवभाशीकताय (Flexible multilingualism) म्हणटात.

ओफॅलिया ग्रासिया लवचीक भोवभाशीकतायेचेर भाश्य करताना बरयतात-

“those [types of bilingual education] that respond to a dynamic bilingual framework... are exploding, as people increasingly understand the need for bilingualism across groups, for all children, and beyond two languages. Thus, all types of bilingual education are extending towards the last [dynamic or heteroglossic] type... as may more groups attempt to develop trilingualism and other more flexible ways of translanguaging multilingually” (Grecias, 2009: p 385)

3.2.3. मारक भोवभाशीकताय, संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय आनी भर घालपी भोवभाशीकताय

भोवभाशीकतायेच्या अभ्यासाचो विस्तार जातकच अभ्यासकांनी भोवभाशीकतायेच्या सातत्याचेर (Multilingualism continuum) आदारीत आनीक कांय प्रकार सुचयले. तातूंत मारक भोवभाशीकताय (Subtractive multilingualism), संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय (Transitional multilingualism) आनी भर घालपी भोवभाशीकताय (Additive multilingualism) हे तीन प्रकार मेळटात. (Alidou et al., 2006; Bot & Herder, 2008; Unsworth, Bot, Persson, & Prins, 2012).

मारक, संक्रमणकालीन आनी भर घालपी भोवभाशीकतायेची परिस्थिती निर्माण करपी साबार कारणां आसात. देखीक, शिक्षण, राजकारण, इतिहासीक स्थित्यंतारां, आदी. ह्या प्रकारां विशीं कांय व्याख्या आनी कारणां सयत देखी पळोवन मारक भोवभाशीकताय (Subtractive multilingualism), संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय (Transitional multilingualism) आनी भर घालपी भोवभाशीकताय (Additive multilingualism) ह्यो संकल्पना स्पश्ट करुया.

मारक भोवभाशीकताय ही संकल्पना मांडटाना शिक्षणीक मळार ती कशी जाता हाचेर हॉनर आनी वॅबर म्हणटात-

“... where the language minority students are supposed to be weaned away from their minority language towards the dominant language.”

(Horner and Weber, 2018: p 141)

आगथा वॅन जिन्कॅल/ जिन्वॅल मारक भोवभाशीकतायच्या अभ्यासाचे पद्दती विशी बरयता-

“The goal of the subtractive or submersion approach is to enable the learner to acquire the official language as the medium of instruction as soon as possible. The first language is hardly present in education and is not maintained. The child’s background, linguistic heritage, and culture are not acknowledged. The submersion approach assumes "the earlier the better" and "the longer the better." (van Ginkel, 2014: p 4).

मारक भोवभाशीकतायेची ही व्याख्या शिक्षणाच्या मळार सक्रियपणान वापरूं येता. पूण खंयच्याय प्रकारांतली भोवभाशीकतायेची परिस्थिती निर्माण करपाक इतिहासीक स्थित्यंतारां, राजकारण, अश्यो साबार गजालीं कारण थारतात हे विशी आदींच सांगला. त्याच आदारान मारक

भोवभाशीकतायेची एक देख म्हणल्यार गोंयच्या इतिहासांतलो कोंकणी भाशेचो काळखी काळ. ह्या काळार धर्मीक आनी राजकीय इतिहासीक कारणांक लागून मारक भोवभाशीकतायेची परिस्थिती निर्माण जाली. दिसपट्ट्या वेव्हारा खातीर पोर्तुगीज भास शिकप सक्तीचें केलें. कोंकणी भाशीकांक पोर्तुगेज भास शिकपा खातीर तीन वर्सांची मुजत दिली. हे वरवीं कोंकणीचो उपेग पुरायेन टाळपाचो यत्न जालो.

आगथा वॅन जिन्कॅल (Agatha van Ginkel) संक्रमणकालीन भोवभाशीकतायेच्या अभ्यासाचे पद्दती विशीं बरयता-

“The goal of the transitional approach is also to enable the learner to acquire the official language, but the learner's first language is used for some years during primary education. There is a gradual transition in which the child's mother tongue is left behind and a new language—often a foreign, former colonial language—replaces it. This approach is also referred to as subtractive bilingualism (Cummins, 1994). The second language is added at the expense of the first language. This is the approach in many countries in Africa, Asia, and Latin America.”

(van Ginkel, 2014: p 4).

वयर दिल्लो संदर्भ पळयल्यार शिक्षणाक लागून विद्यार्थ्यां मदीं ही अवस्था निर्माण जाल्या हें समजता. हॉनर आनी वॅबर अमेरिकेंतल्या लॅटीन भाशीक विद्यार्थ्यांची देख दितात. हे विद्यार्थी मूळ लॅटीन भाशीक. तांच्या वाठारांतल्या सगळ्यांत व्हड अल्पसंख्यीक जमातीची/समाजाची भास स्पॅनीश तांच्या मुळाव्या भोवभाशीक शिक्षणाची भास जाता. मुखार इंग्लीश भाशेंतल्यानूय हे विद्यार्थी शिकतात. सवकास-सवकास स्पॅनीश भाशे कडल्यान ते फक्त इंग्लीश एकभाशीक

जातात. स्पॅनीश भास तांच्या वापरांतल्यान पयस वता. अशें जाल्ल्यान संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय निमाणे कडेन मारक भोवभाशीकताये कडेन वता अशें मत भोवभाशीकताय अभ्यासक जेम्स कामन्स हाणें मांडला अशें आगथा वॅन जिन्कॅल हांणी बरयला.

शेवटाक, आगथा वॅन जिन्कॅल भर घालपी भोवभाशीकतायेच्या अभ्यासाचे पद्दती विशीं बरयता-

“The goal of the additive approach is that students have high proficiency levels in the first language and the other language. Both languages are used in education, and the first language continues to be developed. A second (and often a third) language is added as an enrichment of the first one. This approach to multilingualism values the language of each individual. It respects the individual’s background, linguistic heritage, and culture. It helps children to develop high proficiency levels in their mother tongue and the language of wider communication. This is the approach in most European countries.” (van Ginkel, 2014: p 4).

भर घालपी भोवभाशीकतायेंत एखादी व्यक्ती दुसरी नवी भास शिकता. पूण ताचे आवयभाशेचेर वा पयले भाशेचेर खंयच ताचो बादिकार जायना. उरफाटें, ती व्यक्ती त्यो सगळ्यो भासो प्रविणतायेन शिकता. हे परिस्थितीची एक देख म्हणल्यार हालींसरा नव्या शिक्षणीक धोरणाक लागून शिक्षण वेवस्थेंत जावपी बदल. पूण हे वेवस्थेची आनी तिच्या अमलबजावणोच्यो कांय मर्यादा आनी त्रुटी आसात.

भोवभाशीकतायेच्या सातत्याचेर (Multilingualism continuum) आदारीत तीन प्रकार आनी तांच्यो देखी अश्यो आसात. ह्या देखी वयल्यान भोवभाशीकतायेचे हे तीनूय प्रकार भास

पर्यायाक (Language choice) लागून वा भाशेच्या शेकाक (Language dominance) लागून जाता हें स्पश्ट जाता. ते भायर हेर कारणांय आसूं येतात.

3.3. भोवभाशीकतायेचे परिणाम

भास संपर्काक लागून मनीस भोवभाशीक जावंक पावलो. मुखार ताचे भोवभाशीकतायेचे परिणाम ताच्या उलोवपाचेर जाता म्हणपाचें अभ्यासकांक होलमलें. ह्या परिणामांतले कांय परिणाम म्हणल्यार उश्णो वेव्हार (borrowing), संकेत मिसळ (code mixing), संकेत बदल (code switching) भास परिवर्तन (language shift), भास आटणी (language attrition), भास निर्मणी/रचणूक (language creation), तशेंच भाशेचें मरण (language death). हे भायरूय अभ्यासकांनी भोवभाशीकतायेचे परिणाम सुचयल्यात. पूण विशयाच्या बंधनाक लागून तांचेर ह्या अभ्यासांत भाश्य करूंक ना.

3.3.1. उश्णो वेव्हार

3.3.1.1. व्याख्या आनी स्वरूप

एके भाशेंतलीं उतरावळ वा शब्द बांदावळीचे घटक दुसरे भाशेंत आपणावप म्हणल्यार उश्णो वेव्हार (Borrowing) करप. जायते फावट परकी भाशेंतल्यान आपणायल्लो उश्णो वेव्हार आपणावपी भाशेंत इतलो एकरूप जाता, तो उश्णो वेव्हार म्हूण लेगीत काळांतरान नीजाच्या भाशीकांकूय खबर आसना. हो उश्णो वेव्हार जायते फावट भाशेचो अविभाज्य भाग आसता. उश्ण्या वेव्हारा खातीर इंग्लीश भाशेंत ‘बॉरोइंग’(Borrowings) आनी ‘लोन वर्ड्स’ (Loan words) हीं उतरां वापरतात.

उश्या वेव्हारांत वांटो घेवपी भासां खातीर भासविज्ञानीकांनी भासविज्ञानीक उतरां दिल्यात. जे भाशेंतल्यान उश्णो वेव्हार करतात तिका स्रोत भास (Donor language) म्हणटात जाल्यार जे भाशेंत उश्णो वेव्हार जाता तिका ग्राह्य भास (Recipient language) म्हणटात.

उश्णो वेव्हार म्हणल्यार कितें हाच्यो वेगवेगळ्या अभ्यासकांनी वेगवेगळ्यो व्याख्या दिल्यात.

ब्रिटीश भासविज्ञानीक डेवीड क्रिस्टल (David Crystal) बरयतात- (1992:46)

“introduction of a word or some other linguistic features from one language or dialect into another”. (Crystal, 1992: p 46)

(स्वैर अणकार: एखादें उतर वा कांय भाशीक घटक एके भाशेंतल्यान दुसरे भाशेंत वा पोटभाशेंत हाडप म्हणल्यार उश्णो वेव्हार.)

कुर्डीश भासविज्ञानीक, एम. माहवी (M. Mahwi) उश्या वेव्हारा बदल उलयताना म्हणटा-

“the adaptive words that are derived by phonological or morphological phonotactics of a language in a way that suit the language system”.
(Mahwi, 2010: p 143)

आपले भाशेच्या नादशास्त्राक वा पदविचाराक फावोशीं उतरां परकी भाशेंतल्यान घेवप म्हणल्यार उश्णो वेव्हार असो हे व्याख्येचो अर्थ जाता. पूण हीं उतरां खंयची हे गजालीचेर आदारीत एक व्याख्या आसा.

देंग यान (Deng Yan) हो भासाभ्यासक रॉबिन्स (1996: p 354) हाचो संदर्भ घेवन बरयता-

“whenever and wherever there are contacts of any sort between the speakers of different languages, speakers will make use of words from other languages to refer to things, processes, and the ways of behavior,

organizations, or thinking for which words or phrases were not available or convenient in their own language” (Cited in Yan Deng, 2009: p 33)

सोप्या उतरांनी सांगचें जाल्यार मनीस जेन्ना जेन्ना हेर भाशीकांच्या संपर्कांत आयला तेन्ना ताणें तांच्यो वस्तू, प्रक्रिया, तांचो स्वभाव वा तांचे विचार मांडपा खातीर आपले भाशेंत नाशिल्लीं उतरां उश्णी घेतल्यात.

3.3.1.2. उश्ण्या वेव्हाराचे प्रकार

भासविज्ञानाचे अभ्यासशाखे प्रमाण भासविज्ञानीकांनी उश्ण्या वेव्हाराचे प्रकार दिल्यात. संपर्क भासविज्ञानीकां मदीं अमेरिकी भासविज्ञानीक इनर हॉगन हाणें मांडिल्ले उश्ण्या वेव्हाराचे प्रकार सकयल दिल्ले प्रमाण आसात. (Haugen,1950)

1. उश्णीं उतरां (Loan words)

उश्ण्या उतरांचे रचनेची आनी अर्थाची ग्राह्य भाशेंत पुरायेन नक्कल करपी प्रक्रियेक उश्णीं उतरां (Loan words) म्हणटात.
देखीक: म्हाका **मोबायल** जाय.

2. उश्णें संमिश्रण (Loan blends)

उश्णें संमिश्रण (Loan blends) म्हणल्यार परकीं उतरांची नक्कल केल्ल्या भागाचे आनी थळावे भाशेंतल्या उतराच्या भागाचें संमिश्रण. हाका ‘हायब्रीड लोन्स’ (Hybrid loans) अशेंय म्हणटात.

देखीक: थंय दोन **बाटल्यो** आसात.

3. उश्णो बदल (Loan shifts)

ज्या उश्ण्या वेव्हारांत फक्त परकी भाशेंतल्या उतराचो अर्थ उश्णो घेतात ताका उश्णो बदल (Loan shifts) म्हणटात. हातूंत उश्णो अणकार (Loan translation) आनी उश्णो अर्थ (Semantic loan) हे उप-प्रकार येतात.

उश्णो अणकार (Loan translation वा Calque) करताना स्रोत भाशेंतल्या उतरांचो अर्थ तश्याक तसो ग्राह्य भाशेंत घेतात.

देखीक:

1. तो ताच्या दोळ्यांत धूळ घालून गेलो.
2. तूं म्हजो दुरध्वनी क्रमांक घे.

देख क्रमांक (1) वाक्यांत केल्लो ‘आँखों में धूल झाँक के गया’ हे हिंदी वाक्प्रचाराचो उश्णो अणकार दाखयता. जाल्यार देख क्रमांक (2) वाक्यांत ‘Telephone’ ह्या इंग्लीश उतराचो उश्णो अणकार दाखयता.

उश्णो अर्थ (Semantic loans) करताना स्रोत भाशेंतलीं उतरां तश्याक तशीं घेनासताना ग्राह्य भाशेंतल्या उतरांच्या माध्यामांतल्यान अर्थ घेतात.

देखीक:

1. संगणका वयलीं कामां हुंदीर घेवन कर.

देख क्रमांक (1) वाक्यांत ‘(computer) mouse’ ह्या उतराचो उश्णो अर्थ ‘हुंदीर’ अशे तरेन घेतला.

अमेरिकी भासविज्ञानीक कॅरोल मायर-स्कॉटन (Carol Myers-Scotton) उश्या वेव्हाराचें संस्कृतीक उश्णो वेव्हार (cultural borrowings) आनी मूळ उश्णो वेव्हार (core borrowings) हे दोन प्रकार दिता. (Myers-Scotton, 2002: p 239)

1. संस्कृतीक उश्णो वेव्हार (cultural borrowings)

एखादे भाशीक संस्कृतायेंत नाशिल्ले वस्तु खातीर वा संकल्पने खातीर केल्लो उश्णो वेव्हार म्हणल्यार संस्कृतीक उश्णो वेव्हार (cultural borrowings).

देखीक: म्हाका पिझा जाय.

पिझा हो भारतीय खाद्य पदार्थ न्हय. देखून तें उतर साबार भारतीय भासांनी उश्णें घेतला.

2. मूळ उश्णो वेव्हार (core borrowings)

ग्राह्य भाशेंत उतर आसून लेगीत त्या उतरा खातीर परकी भाशेंतलें पर्यायी उतर उश्णें घेवप म्हणल्यार मूळ उश्णो वेव्हार (core borrowings).

देखीक: मात्सो फॅन लाय.

‘फॅन’ ह्या उतरा खातीर कोंकणींत पंखो हें उतर आसा. तरीय आमी फॅन हें उतर वापरतात.

दोन वेगवेगळ्या अभ्यासकांनी दिल्ले उश्या वेव्हाराचे प्रकार वयर मांडल्यात. त्या दोनूय प्रकारांच्या वर्गीकरणांत आमकां अतिव्याप्ती जाल्ली पळोवपाक मेळटा.

3.3.2. संकेत मिसळ (कोड मिक्सींग)

3.3.2.1. व्याख्या आनी स्वरूप

दोन भासांचे व्याकरणीक बांदावळींतले वेगवेगळे भाशीक घटक (रूपीम, उतरां, modifiers, शब्द समूह (phrases), पोटवाक्यां (clauses) आनी वाक्यां) जेन्ना एकाच वाक्यांत भरसतात, ते प्रक्रियेक संकेत मिसळ अशें म्हणटात.

संकेत मिसळ प्रक्रियेंतल्यान नवी संकेत भास जावपाची शक्यताय आसता. ते खातीर मॅशलर बाअर (Maschler-Bauer) ह्या अभ्यासकाचो संदर्भ घेवन स्वीस अभ्यासक फ्राँसुआ ग्रीन (François Grin) संकेत मिसळाचेर बरयता-

“Using of two languages such a third, new code emerges, in which elements from the two languages are incorporated into a structural definable pattern.” (Grin, 2006: p 21)

वयर दिल्ले व्याख्ये प्रमाण, जेन्ना दोन भासांच्या मिस्तुरपणांतल्यान रचणुकी बांदावळीचो (structural) एक नवो संकेत तयार जाता, ते प्रक्रियेक संकेत मिसळ म्हणटात.

भासाभ्यासक हॉफमन ‘Introduction to Bilingualism’ ह्या पुस्तकांत संकेत मिसळाचीं कांय कारणां सांगता. ते विशीं हबीब हो भासविज्ञानीक बरयता-

“These reasons are talking about a particular topic, quoting somebody else, being emphatic about something, inserting sentence fillers (interjection), repetition use for clarification, expressing group identity, softening/strengthening request, excluding other people when

a comment is intended for only a limited audience, and because of real lexical need.” (Habib, 2014: pp 8-9).

वयर दिल्ल्या विधानां प्रमाण, एका विशिश्ट विशया बदल उलोवपाक, कोणाचो संदर्भ मांडपाक, कोणा प्रती सहानुभुती दाखोवपाक, एखाद्या वाक्यांत उद्गारवाचक उतरां घालपाक, स्पश्टीकरण दिवपा खातीर पुरावृत्ती करपाक, आपल्या समुहाची अस्मिताय दाखोवपाक, विनवणी करपाक, हेरांक त्या संभाशणांतल्यान भायर दवरपाक, वा खऱ्या अर्थान उतरांची गरज म्हूण संकेत मिसळ जाता.

अमेरिकी भासविज्ञानीक इयाम्बा बोकाम्बा (Eyamba Bokamba) संकेत मिसळ प्रक्रियेची व्याख्या अशे तरेन दिता-

“Code mixing is the embedding of various linguistic unit such as affixes (bound morphemes), words (unbound morphemes), phrases and clauses from a cooperative activity where the participants, in order to infer what is intended, must reconcile what they hear with what they understand.” (Bokamba, 2012)

(स्वैर अणकार- प्रत्यय वा उपसर्ग (affixes), उतरां, शब्द समूह आनी पोटवाक्यां सारकिल्ल्या भाशीक घटकांचें एकाच वाक्यांत येवप म्हणल्यार संकेत मिसळ. हे प्रक्रियेंत उलोवप्याक जें सांगपाचें आसा तें समजून घेवपाक, जें आयकला आनी जें समजला हाची जुळोवणी करपाची सहकारी क्रियाशीलताय भाशीकां मदें आसूंक जाय)

3.3.2.2. संकेत मिसळ प्रक्रियेचे प्रकार

संकेत मिसळ प्रक्रियेचें स्वरूप समजून अभ्यासकांनी ताचे कांय प्रकार सांगल्यात. सुवितो (Suwito, 1983: p 76) ह्या भासविज्ञानीकाच्या मतां प्रमाण संकेत मिसळाचे दोन प्रकार आसात.

1. आंतरीक संकेत मिसळ (Inner code mixing)

उलोवप्याचे मूळ भाशेचे वा राष्ट्रीय भाशेचे, तशेंच तिच्या साबार पोट भासांचे भाशीक घटक आपसांत भरसतात ताका आंतरीक संकेत बदल म्हणटा. (व्यक्तीचे मूळ भाशेक सुवितो ‘ओरिजनल लॅंग्वेज’ (Original language) म्हणटा).

देखीक:

1. ताची आवय ताका झील म्हणटा.
2. काणकोण म्हणटकच नाडू याद जाता.

देख क्रमांक (1), प्रमाण कोंकणी वाक्यांत केल्लो ‘झील’ ह्या पेडणें बोलयेंतल्या उतराचो संकेत मिसळ दाखयता. देख क्रमांक (2) प्रमाण कोंकणी वाक्यांत केल्लो ‘नाडू’ ह्या काणकोण वाठारांतले पोटभाशेंतल्या उतराचो (उच्चारणाचो) संकेत मिसळ दाखयता.

2. बाह्य संकेत मिसळ (Outer code mixing)

एखाद्या भाशेंत जेन्ना परकी भाशेचे घटक भरशीतात तेन्ना त्या संकेत मिसळ प्रक्रियेक बाह्य संकेत मिसळ म्हणटात.

1. तो लिसांव करता.
2. ताका कदेल दी.

देख क्रमांक (1), कोंकणी वाक्यांत केल्लो ‘लिसांव’ ह्या पोर्तुगीज उतराचो संकेत मिसळ दाखयता. देख क्रमांक (2) कोंकणी वाक्यांत केल्लो ‘नाडू’ ह्या काणकोण वाठारांतले पोटभाशेंतल्या उतराचो (उच्चारणाचो) संकेत मिसळ दाखयता.

समाजभासविज्ञानीक पिटर म्युस्केन (Pieter Muysken) हाणें संकेत मिसळ प्रक्रियेचे तीन प्रकार दिल्यात. (Muysken, 2000: p 1)

1. शिरकटणी संकेत मिसळ (Insertion (word phrase))

एके भाशेंतलें उतर वा शब्दसमूह दुसरे भाशेंत भाशेचे बांदावळी प्रमाण ते भाशेंत शिरकटावप म्हणल्यार शिरकटणी संकेत मिसळ.

देखीक:

1. तूं आतां म्हाजें लिस्टन.
2. फाल्यां आमी वॉकिंगेक (पासयेक) या.

देख क्रमांक (1) वाक्यांत केल्लो ‘listen’ हें उतर इंग्लीश उतराचो संकेत मिसळ दाखयता. कोंकणी भाशेचे व्याकरणी बांदावळी प्रमाण ‘आयक’ ह्या उतराचे सुवातेर ‘listen’ उतर वापरला. देख क्रमांक (2) वाक्यांत केल्लो इंग्लीश उतराचो संकेत मिसळ दाखयता. ह्या वाक्यांत ‘walking’ ह्या उतराक ‘+एक’ हो प्रत्यय (कूस+कर्म (व्याकरणांतली दुसरी विभक्ती)) लावन दुसरे/परकी भाशेंतलें उतर दुसरे भाशेंतल्या पदविचारा प्रमाण वापरला.

2. अदलाबदल संकेत मिसळ (Alternation)

एके भाशेंतल्या उतरांची वा शब्दसमुहाची दुसरे भाशेंत अदलाबदली करताना संदर्भाक वेर वचना. पूण दोनूय भासांची व्याकरणीक बांदावळूय तश्याक तशी उरना, तेन्ना ते प्रक्रियेक अदलाबदल संकेत मिसळ म्हणटात.

1. रितान म्हाका उलो मारलो एन्ड शी मार्केट गोइंग म्हूण सांगलें..
2. हांव बाजार में जाता.

देख क्रमांक (1) वाक्यांत केल्लो इंग्लीश शब्दसमुहाचो संकेत मिसळ दाखयता. कोंकणी भाशेचे व्याकरणी बांदावळी प्रमाण ‘आनी तें बाजारांत वता’ ह्या उतराचे सुवातेर ‘and she market going’ हो शब्दसमूह वापरला. हे देखींत कोंकणी भाशेच्या पदविचारा प्रमाण इंग्लीश शब्दसमूह वापरला. देख क्रमांक (2) वाक्यांत केल्लो हिंदी उतरांचो संकेत मिसळ दाखयता. ह्या वाक्यांत ‘में’ ही स्थळवाचक विभक्ती (हिंदी व्याकरणांतली सातवी विभक्ती) आनी ‘जाता’ हें हिंदी क्रियापद कोंकणी भाशेच्या पदविचारांत अदलाबदल करून वापरला.

3. समरचनी शब्दकोशीकरण Congruent lexicalization (dialect))

समरचनी शब्दकोशीकरण संकेत बदल प्रक्रिया अशी अवस्था, जंय दोन भासांची (वा पोटभासांची) व्याकरणीक बांदावळ समान आसता आनी हेच खातीर दुसरे भाशेंतल्या उतरांच्या वा उतरांच्या घटकांच्या आदारान ती सुवात पर्यायान भरूं येता. भाशीक शैली वा बोलये संदर्भांत हें चड घडटा हें पिटर् म्युस्केन स्पश्टपणान बरयता.

देखीक:

1. तो ग्यारहवींत (इकरावींत) शिकता.
2. तेणें तो पेलो सकयल पाडलो (उडयलो).

देख क्रमांक (1) वाक्यांत केल्लो हिंदी उतराचो संकेत मिसळ दाखयता. कोंकणी भाशेचे व्याकरणी बांदावळी प्रमाण ‘इकरावी’ ह्या उतराचे सुवातेर ‘ग्यारहवी’ हें उतर वापरला. हे देखींत कोंकणी भाशेच्या पदविचारा प्रमाण ‘+त’ हें स्थळवाचक विभक्तीचें कूस (हिंदी व्याकरणांतली सातवी विभक्ती) वापरला. देख क्रमांक (2) वाक्यांत केल्लो मराठी उतराचो संकेत मिसळ

दाखयता. ह्या वाक्यांत ‘पाड’ (पाडणं) ह्या उतराक ‘+लो’ हें भुतकाळी कूस लावन ‘पाडलो’ हें मराठी क्रियापद कोंकणी भाशेच्या पदविचारां प्रमाण समरचनी शब्दकोशीकरण करून वापरला. अभ्यासकांनी संकेत मिसळ प्रक्रियेचे स्वरूप आनी प्रकार स्पश्टपणान सांगल्यात तरीय कांय अभ्यासक तांचे मदलो सुक्ष्म फरक न्हयकारतात आनी संकेत मिसळ आनी संकेत बदल ह्यो समान प्रक्रिया मानतात.

3.3.3. संकेत बदल (कोड स्विचींग)

3.3.3.1. व्याख्या आनी स्वरूप

दोन वा चड भासांचो संयोग (combination) असंख्य भोवभाशीक समाजा मदीं जाता. साबार भासो वा पोटभासो भोवभाशीक व्यक्ती जेन्ना एकाच संभाशणांत (conversation) वा वाक्यांत वापरतात, तेन्ना ते प्रक्रियेक संकेत बदल म्हणटात.

समाजभासविज्ञानीक पॅनॅलोपी गार्डनर-क्लोरोस (Penelope Gardner-Chloros) बरयतात-

“It refers to the use of several languages or dialects in the same conversation or sentence by bilingual people.” (Gardner-Chloros, 2009: p 4)

‘संकेत’ (Code) म्हणल्यार भासो, पोटभासो, शैली/registers ह्यो सगळ्यो भाशीक संकल्पनां आसपावीत करून घेवपी उतर. ‘भास’ हे संकल्पनेचे वेगवेगळे वर्ग विभाग ‘संकेत’ ह्या उतरांत येता. जाल्यार ‘बदल’ (Switching) म्हणल्यार वेगवेगळ्या भासां मदीं केल्ले अदलाबदल (alternations). (गार्डनर क्लोरोस, 2009: p 11).

संकेत बदल हे प्रक्रिये बदल पयलें बरप करप्या मदलो अमेरिकी भासविज्ञानीक इनर हॉगन म्हणटा-

“*Code-switching* on the one hand, in which the character of the contributing varieties is said to be preserved, and the *interference* and the *integration* on the other.” (Haugen, 1956).

हे व्याख्येंतल्यान संकेत बदल प्रक्रियेंत वांटेकारी जावपी भासो आप-आपले भाशीक गूण सांबाळून दवरतात ही गजाल स्पश्ट जाता. हें संकेत बदल प्रक्रियेचें खाशेलपण जावन आसा.

अमेरिकी भासविज्ञानीक सुझॅन रोमेन संकेत बदलाची व्याख्या अशे तरेन दिता-

“Code switching is defined as the use of more than one language, variety, or style by speaker within an utterance or discourse, or between different interlocutors or situations.” (Romaine, 1992: p 110)

हे व्याख्येच्या आदारान एकाच संभाशणांत एका परस चड भासो आसल्यार संकेत बदल जाता हें समजता. उलोवपी वेगवेगळ्या प्रसंगा प्रमाण ह्या साबार भासांची अदलाबदल करून उलोवप करता. भासविज्ञानीक रोजमिना लोवी हॅलर ह्या भासविज्ञानीकाची व्याख्या अधोरेखीत करून संकेत बदल प्रक्रिया मांडटा. तो म्हणटा, संकेत बदल हो फक्त संभाशणा पुरतोच मर्यादीत ना. व्यक्तीची समाजीक अस्मिताय आनी समाजीक शीम सांबाळपाक आनी आंखपाकूय संकेत बदल एक माध्यम थारता. हाचेर मांडिल्ली व्याख्या-

“Code switching is views as a bilingual/multilingual practice that is used not only as a conversational tool, but also as a way to establish,

maintain and delineate ethnic boundaries and identities.” (Heller in Lowi, 2005)

हॉम्स ह्या भासविज्ञानीकाच्या मतां प्रमाण- According to Holmes (1992:50),

“Code switching occurs when the speaker shifted their language from one language to another. Code switching is switched essentially between sentences.” (Holmes, 1992: p 50).

(स्वैर अणकार: उलोवपी एका भाशेंतलें उलप दुसरे भाशेंत बदलता तेन्ना संकेत बदल जाता. संकेत बदल चडशें फावट वाक्यां मजगती जाता.)

संकेत बदल (Code switching) हे प्रक्रियेचेर आदारीत आशिल्ल्या ह्या साबार व्याख्यांच्या आदारान संकेत बदलाचें स्वरूप समजता. तेच बरोबर भोवभाशीकतायेक लागून संकेत बदल प्रक्रिया कशी घडटा तें कळटा.

3.3.3.2. संकेत बदल प्रक्रियेचे प्रकार

संकेत बदल प्रक्रियेंत भास कशी आनी खंयच्या मोडणार बदलता ते प्रमाण भासविज्ञानीक हॉफमन (Hoffman, 1991:p 112) हाणें संकेत बदलाचे कांय प्रकार मांडल्यात.

1. आंतर वाक्य संकेत बदल (Inter sentential code switching)

हे तरेचो संकेत बदल पोटवाक्यां मदीं वा वाक्याच्या शेवटाक जाता.

देखीक:

1. कोंकणी उलयता उलयता, उसने हिंदी में बोलना शुरू किया.
2. आमी मेळपाचीं आसलीं. बट ही डिन्ट टर्न आप.

देख क्रमांक (1) वाक्यांत जाल्लो हिंदी पोटवाक्याचो संकेत बदल दाखयता. जाल्यार देख क्रमांक (2) दोन वाक्यां मदीं जाल्लो इंग्लीश वाक्याचो संकेत बदल दाखयता.

2. भाशीक निशाणी दाखोवपी संकेत बदल (Emblematic code switching)

हे तरेच्या संकेत बदलांत एका भाशेंतल्यो भाशीक टॅग्स (Tags) वा उद्गार (Exclamations) दुसरे भाशेंतल्या पोटवाक्यां मदीं मेळटात.

देखीक:

1. राजाक मार पडपाकूच जाय आसलो, है ना?
2. ओ गॉड! कसलें मारलें ताचेर.

देख क्रमांक (1) पोटवाक्यां मदीं जाल्लो हिंदी भाशीक टॅगाचो संकेत बदल दाखयता. जाल्यार देख क्रमांक (2) वाक्यांत जाल्लो इंग्लीश भाशीक उद्गाराचो संकेत बदल दाखयता.

3. आदल्या उलोवपांत अखंडताय हाडपी संकेत बदल (Establishing continuity with the previous speaker)

एखाद्या उलोवप्याचें उलप जेन्ना दुसरो उलोवपी दुसरे भाशेंतल्यान अखंडतायेन मुखार व्हरता तेन्ना हे तरेचो संकेत बदल पळोवंक मेळटा. संवादांतल्या पोटवाक्यां मदीं वा वाक्याच्या शेवटाक हो संकेत बदल जाता.

देखीक:

पयलो उलोवपी: “शी सायबा. कितली गर्दी हांगा..”

दुसरो उलोवपी: “आनी तर.. इट्स सो इरिटेटींग.”

हे देखींत दोन उलोवप्यां मदल्या कोंकणी संवादांतलो इंग्लीश वाक्याचो संकेत बदल दाखयला.

हे भायर भासविज्ञानीक पॉपलॉक हांचे सुझॅन रोमेन हांच्या पुस्तकांत नमूद केल्ले संकेत बदलाचे तीन प्रकार सकयल दिल्ले प्रमाण आसात. (Romaine, 1995: pp 122-123).

1. भाशीक टॅगांचो संकेत बदल (Tag switching)

हे तरेच्या संकेत बदलांत एके भाशेंतले 'टॅग्स' (Tags) दुसरे भाशेंतल्या पोटवाक्यां मदीं मेळटात.

देखीक:

वाव! कितलें सोबीत..

2. आंतर वाक्य संकेत बदल (Inter sentential switching)

हे तरेचो संकेत बदल दोन वाक्यां मदीं जाता. अशें घडटाना उलोवप्याक दोनूय भासांचे व्याकरणीक बांदावळीचेर आनी वाक्य रचनेचेर सादारणशें प्रभुत्व आसता.

देखीक:

म्हज्यान जेवं येतालें. बट आय डिन्ट हॅव माय फूड. हांव ताका रावलों. शी फावन्ड इट वॅरी टाचींग.

3. वाक्या भितरलो संकेत बदल (Intra sentential switching)

हे तरेचो संकेत बदल एकाच वाक्यांतल्या पोटवाक्यां मदीं वा वाक्याच्या शेवटाक जाता. दोन भासांच्या भाशीक गुणांच्या आदारान वाक्या भितरलो संकेत बदल जाता. हे तरेचो संकेत बदल करप्याक दोनूय भासांच्या पदविचाराचेर आनी वाक्यविचाराचेर बरेंच प्रभुत्व आसता.

देखाक:

हांवें वता म्हणल्यार ही स्टार्टीड क्रायींग.

ह्या दोनूय अभ्यासकांनी दिल्ल्या प्रकारांचो अभ्यास केल्यार एका भाशेंतल्या उतराचें दुसरे भाशेंतल्या उतरांत भरसप जायना हें कळटा. संकेत बदलांत फक्त पोटवाक्यांचे आनी वाक्यांचे भाशेचो बदल जाता.

3.4. भोवभाशीकतायेचे हेर परिणाम

व्यक्ती भोवभाशीक जाता तेन्ना आमकां वेगवेगळे परिणाम पळोवंक मेळटात. भोवभाशीक जाल्ली व्यक्ती आपली भास सांबाळटा काय तिची भास ‘भास परिवर्तनाचे’ प्रक्रियेंतल्यान वता? भास फक्त आटत रावता काय काळांतरान ती मरता? भोवभाशीकतायेच्या परिणामांतल्यान घडपी भास परिवर्तन (Language shift) आनी भास आटणी (Language attrition) ह्या दोन प्रक्रियांची थोडीशी वळख मुखार दिल्या.

3.4.1. भास परिवर्तन (लॅंग्वेज शिफ्ट)

भास परिवर्तन म्हणल्यार कितें हे विशीं साबार समाजभासविज्ञानीकांनी तशेंच संपर्क भासविज्ञानीकांनी आपल्या अभ्यासांतल्यान मांडल्यात.

हर्मन बॅतिबो (Herman Batibo) हाच्या मतां प्रमाण जेन्ना एखादी व्यक्ती स्वताचे इत्सेन वा खंयचेय भाशेच्या दबावा खाला संप्रेशणा खातीर आनी समाजकरणा खातीर स्वताची भास सोडटा, ताका भास परिवर्तन म्हणटात. (स्वैर अणकार) -

“speakers abandon their language, willingly or under pressure in favour of another language as their means of communication and socialization.” (Batibo, 2004: p 87)

.शार्लट हॉफमन (Charlotte Hoffmann) ही समाजभासविज्ञानीक भास परिवर्तनाची व्याख्या दिता-

“we can talk about language shift when a community does not maintain its language but gradually adopt another one.”

समाजभासविज्ञानीक राल्फ फॅसोल्ड (Ralph Fasold) भास परिवर्तनाची व्याख्या दिता-

“is a cumulative effect of a group of individuals increasingly making use of one language over the other.” (Fasold, 1984)

भासविज्ञानीक जोशुआ फिशमन (Joshua Fishmann) भास परिवर्तनाची व्याख्या दिवन तिचें स्वरूप स्पश्ट करताना बरयता-

“speech communities whose native languages are threatened because their inter-generational continuity is proceeding negatively, with fewer and fewer users or uses every generation”. (Fishmann, 1991: p1).

ह्या साबार व्याख्यांच्या आदारान भोवभाशीकतायेक लागून भास परिवर्तन कशें जाता हें कळटा.

3.4.2. भास आटणी (लॅंग्वेज एट्रीशन)

दुसरे वा तिसरे भाशेच्या आकलना उपरांत तशेंच तिच्या अती वापराक लागून जेन्ना एखादी व्यक्ती आपली पयलीं भास विसरपाक लागता वा सोडपाक लागता, ते प्रक्रियेक भास आटणी (लॅंग्वेज एट्रीशन) अशें म्हणटात.

मॉनिका शमीड (Monika Schmid) ही भासविज्ञानीक बरयता-

“the (total or partial) forgetting of a language by a healthy speaker”
(Schmid, 2011, p. 3).

(स्वैर अणकार: निरोगी भाशीकान (पुरायपणान वा कांय प्रमाणांत) भास विसरप म्हणल्यार भास आटणी.)

सिल्विना मॉन्ट्रूल (Silvina Montrul) आनी जेम्स यून आनी (James Yoon) हांच्या मतां प्रमाण-

“Language attrition is the loss of linguistic abilities or the regression of specific grammatical properties and overall fluency in linguistic skills. It impacts language use, lexical access, and grammatical integrity.” (Montrul and Yoon, 2019: p 1).

सिल्विना मॉन्ट्रूल (Silvina Montrul) आनी जेम्स यून आनी (James Yoon) हांणी दिल्ली व्याख्या भोवभाशीकांचेर केल्ल्या भाशीक चिकित्साशास्त्रा वयल्या अभ्यासांतल्यान मांडल्या.

भोवभाशीकतायेक लागून आनीकूय भाशीक परिणाम जातात जांचो उल्लेख ह्या अभ्यासांत अभ्यासाचे मर्यादेक लागून करूंक ना. ह्या अभ्यासाच्या मुखारल्या प्रकरणांत एकठांय केल्ल्या संचायिकेंतल्या देखी सयत बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेचें वर्णनात्मक भासविज्ञानीक विश्लेशण पळोवया.

चवथें प्रकरण

शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक विश्लेशण

समाजांतलो चडसो लोक भोवभाशीक आसता. देखुनूच भोवभाशीकतायेचेर भाश्य करताना जेसोन (Jasone Cenoz) ‘भोवभाशीकताय ही नवी भासविज्ञानीक प्रक्रिया न्हय. अदीम काळा सावन लोक एका परस चड भासो उलयताले.’ अशें विधान करता. (Cenoz, 2013). मानवी संस्कृतायेक शिक्षणाचो सांगड मेळ्ळो तेन्नाय जायते विद्यार्थ्यां नव्यो भासो शिकले, भोवभाशीक जाले. प्रस्तूत प्रकरणांत ‘बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यास’ ह्या अभ्यासा खाला आठवी आनी णवी यत्तेतल्या विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकताये विशीं विश्लेशण मांडला.

4.1. बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेची समाजभासविज्ञानीक स्थिती.

बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय (हे फुडे शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय असो उल्लेख जातलो) भासविज्ञानीक म्येर्स-स्कॉटन हांचे आनी सारा थॉमसन हांच्यो भोवभाशीकताये वयल्या व्याख्यांच्या आदारान समजून घेतल्या. म्येर्स आनी स्कॉटन म्हणटात-

“Bilingualism is the ability to use two or more languages sufficiently to carry on a limited casual conversation.” (Myers-Scotton, 2009: p 44)

(स्वैर अणकार: मर्यादीत अनौपचारीक संवाद सादपाक पुरक आशिल्ल्या दोन वा चड भासांच्या वापराक द्विभाशीकताय म्हणटात.)

अभ्यासा खातीर वेंचिल्ल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय जावन आसा.

हे समजुपा खातीर सकयल दिल्ल्या कोश्टकांचो आदार घेवया.

कोश्टक क्रमांक 1. सल्लागारांची समाजभासविज्ञानीक म्हायती.

विद्यार्थी सल्लागार	भासो येतात	समजता	उलयता	वाचता	बरयता	आवयभास आनी मूळ गांव	कोंकणी सुरवात	अध्ययनाची
1. अल्का (पर्ना)	गुजराती इंग्लीश हिंदी कोंकणी	+	+	-	-	गुजराती, गुजरात	पयले यत्ते सावन	
2. सर्वर (पर्ना)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी उर्दू	+	+	+	+	हिंदी, औरंगाबाद- महाराष्ट्र	पांचवे यत्ते सावन	
3. किमया (अस्नोडें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	कोंकणी, पेडणे	पयले यत्ते सावन	
4. शशांक (अस्नोडें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	कोंकणी, अस्नोडें	पयले यत्ते सावन	
5. शुभम (वेंरें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी भोजपुरी	+	+	+	+	भोजपुरी, उत्तर प्रदेश	पांचवे यत्ते सावन	

6. अनामिका (वें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी भोजपुरी मराठी	+	+	+	+	भोजपुरी, वारणासी	पांचवे यत्ते सावन
7. ऑलान्डो (हणजुणें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	कोंकणी-इंग्लीश, हणजुणें	पयले यत्ते सावन
8. वियोला (हणजुणें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	कोंकणी-इंग्लीश, बादें	पयले यत्ते सावन
9. रिचर्ड (एकोशे)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	कोंकणी, एकोशे	पयले यत्ते सावन
10. साईशा (एकोशे)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	कोंकणी, पर्वरी	पयले यत्ते सावन
11. सौरभ (म्हापशें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	मराठी, सातारा	पांचवे यत्ते सावन
12. हिना (म्हापशें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	हिंदी, कर्नाटक	पयले यत्ते सावन

वयर दिल्ल्या कोश्टकाच्या आदारान सादारणपणान सगळेच सल्लागार इंग्लीश, कोंकणी आनी हिंदी ह्या तीन भासांल्यान उलयतात हें स्पश्ट जाता. ते भायर कांय सल्लागारांनी मराठी, भोजपुरी, उर्दू, आनी गुजराती ह्योय भासो येतात हें सांगला. सल्लागारांचो मूळ गांव पळयतकच ह्यो भासो

तांच्यो आवयभासो आसात काय ना हें कळटा. तांकां खंयच्यो भासो कितल्या प्रमाणांत येतात हाचोय आढावो कोशठक दिता. ह्या सल्लागारांचे शिक्षणाचें माध्यम इंग्लीश आशिल्ल्यान इंग्लीश भास तांकां समजता, उलोवपाक, वाचपाक आनी बरोवपाकूय येता. हिंदी शालेय स्थराचेर दुसरी भास म्हूण शिकयल्ल्यान ते भाशेचेरूय सल्लागारांनी प्रभुत्व मेळयला. हो अभ्यास कोंकणी विद्यार्थ्यांचेर आदारीत आशिल्ल्यान कोंकणी भासूय सल्लागारांक समजुपा मेरेन ते बरोवपा मेरेन येता. त्याच आदारान हे बाराय सल्लागार भोवभाशीक जावन आसात हें स्पश्टपणान कळटा.

पूण तांचे मदीं दिसपी ही भोवभाशीकताय समाजीक भोवभाशीकताय काय व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय? वयर सांगिल्ले प्रमाण ह्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय व्यक्तीकेंद्रीत जावन आसा. स्कॉटीश भोवभाशीक टॉम मखार्थर (Tom McArthur) म्हणटा- ‘जी व्यक्ती दोना परस चड भासो सहजपणान उलोवपाक शकता वा संकेत मिसळ करून उलोवपाक शकता, ताका भोवभाशीक व्यक्ती म्हणटात. नोकरेक लागून, शिक्षणाक लागून, अश्या वेगवेगळ्या गजालींक लागून मनीस वेगवेगळ्या भासांचो वापर आपले तांकी प्रमाण करता.’ (McArthur, 1992)

हे सिद्धांतीक संरचनेंतल्यान आनीक एक गजाल नदरेक येतात ती म्हणल्यार भोवभाशीकतायेचीं कारणां. अभ्यासकांनी सर्वसादारणपणान ह्या कारणांचे दोन विभाग केल्यात. भोवभाशीकतायेचीं आंतरीक कारणां आनी दुसरो, भोवभाशीकतायेची बाह्य कारणां. भास संपर्काक लागून दुसरे भाशेच्या प्रभावान एखाद्या भाशेच्या नादशास्त्रांत कांय बदल घडटात. हे बदल काळांतरान आपसूक घडटात. ही प्रक्रिया दिर्घकालीक आसता आनी देखुनूच तो बदल काळा प्रमाण भाशेचो एक भाग जावंक लागता. भासविज्ञानांत इंग्लीश भाशेक ह्या बदलाक ‘कॉन्टॅक्ट इन्ड्युस्ड चेन्ज’

(Contact induced change) असें म्हणटात. हें कारण समाजकेंद्रीत भोवभाशीकतायेंत चड प्रमाणांत पळोवपाक मेळटा.

व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकतायेचीं साबार कारणां आसात. नोकरेक लागून, शिक्षणाक लागून, अश्या वेगवेगळ्या गजालींक लागून मनशान वेगवेगळ्या भासांचो वापर केलो. ते भायर प्रतिश्ठा, भाशीक पसंत (Language choice), राजकीय बंधना, ह्याय कारणाक लागून मनीस भोवभाशीक जावंक लागलो. अशे तरेच्या समाजीक आनी व्यक्तीगत घडामोडींक लागून मनीस वेगवेगळ्यो भासो शिकता.

ही सिद्धांतीक संरचना ह्या अभ्यासांत लागू करतकच आपल्या शिक्षणाक लागून, वा दुसऱ्या भाशीक समाजांत येवन राविल्ले खातीर ह्या सल्लागारांक कांय भासो आत्मसात करच्यो पडल्यात हें कळटा. पूण हे सगळे सल्लागार एकाच समाजाचे व्हय? फक्त सगळ्यां सल्लागारां मदीं कांय भासो समान आसात ह्या निकशाचेर आमी तांचे मदीं आशिल्ले भोवभाशीकतायेक समाजीक भोवभाशीकताय म्हणपाक शकनात. ते खातीर भरीव असो अभ्यास जाय.

प्रस्तूत अभ्यासा खातीर वेंचील्ले सल्लागार सद्यस्थिती प्रमाण व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीक आसात. हातूंत तांच्या शिक्षणाचो, प्रसार माध्यमांचो, स्थलांतरणाचो, पर्यटनाचो भोव म्हत्वाचो वांटो आसा. पूण शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेंत शिक्षण केंद्र स्थानाचेर येता.

सल्लागार खंयच्या खंयच्या प्रसंगा वेळार सदच्या वेव्हारांत खंयची भास वापरता हें सकयल कोश्टकाच्या आदारान मांडला. सल्लागाराचें पयलें नांव, शाळेचो वाठार, सल्लागाराक खंयच्यो खंयच्यो भासो येतात, तांचे घरची भास खंयची, शाळेंत तीं खंयची भास उलयतात, इश्टां कडेन, भौशीक सुवातेर तशेंत धर्मीक सुवातेर खंयच्या भासांचो वापर करतात अशीं म्हायती हें कोश्टक दिता.

कोश्टक क्रमांक 2. भाशेचो वेगवेगळ्या मळा वयलो वापर

विद्यार्थी सल्लागार	भासो येतात	घरची भास			शालेत		इश्टां कडेन (हेर कडेन)	भौशीक सुवातेर		धर्मीक सुवातेर
		पालक	आजो- आजी	भावंडां	शिक्षक	इश्ट		दोतोर	बाजार	
1. अल्का (पर्णा)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी गुजराती	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2. सर्वर (पर्णा)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी उर्दू	+		+	+	+	+	+	+	+
3. किमया (अस्नोडें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4. शशांक (अस्नोडें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	+	+	+	+	+
5. शुभम (वें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी भोजपुरी	+	+	+	+	+	+	+	+	+
6. अनामिका (वें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी भोजपुरी मराठी	+		+	+	+	+	+	+	+

7. ऑलान्डो (हणजुणें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+	+	+	+	+	+	+	+	+
8. वियोला (हणजुणें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+		+	+	+	+	+		+
9. रिचर्ड (एकोशे)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी	+		+	+	+	+	+		+
10. साईशा (एकोशे)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी				+	+			+	
11. सौरभ (म्हापशें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी				+	+			+	
12. हिना (म्हापशें)	इंग्लीश हिंदी कोंकणी मराठी				+	+		+		

कोश्टकाच्या आदारान सल्लागारांच्या आवयभासांचो चडांत चड वापर जाता तो घरांत आनी धर्मीक मळाचेर. हिंदी, कोंकणी आनी मराठी भासांचो वापर शाळेंत जाता. पूण तो फक्त त्या त्या विशयाच्या वर्गा वेळारूच अशीं विधानां विद्यार्थी सल्लागारांनी मुलाखती वेळार केली. हें लक्षांत घेतल्यार शाळेंत इंग्लीश भास शेक गाजयता हें जाणवता. विद्यार्थ्यांनी शाळेंत इंग्लीश भाशेंतल्यानूच वेव्हार करपाक जाय असो कांय शाळांचो नेम आसा. भौशीक मळां वयली भास

चडशे फावट पर व्यक्ती थारायता अशें मत सल्लागारांनी व्यक्त केल्लो. कोश्टकांत पळयतच तें समजता. कांय घरांनी जाणट्यां कडेन उलोवपा पुरतीच आवयभास उरल्या. भोवभाशीकतायेचो हो एक परिणाम जावन आसा.

4.2. शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेच्या परिणामांचे विश्लेशण.

प्रस्तूत अभ्यासांत शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय अभ्यासल्या. ते खातीर शिक्षणाक लागून हे विद्यार्थी सल्लागार ज्यो भासो शिकल्यात ताचेंच विश्लेशण भोवभाशीकतायेच्या परिणामां भितर जाला. तांतले तातूंत भोवभाशीकताये वयलो हो अभ्यास कोंकणी भाशे संदर्भांत केला. बार्देस वाठारांतल्या कांय वेचींक शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेचे परिणाम सकयल विश्लेशीत केल्यात. ह्या विश्लेशणांत उश्णो वेव्हार, संकेत मिसळ आनी संकेत बदल ह्या परिणामांचो आसपाव आसा.

4.2.1. उश्णो वेव्हार (Borrowings)

भासां मदीं देवाण-घेवाण जावप ही एक निरंतर प्रक्रिया. संवसारांतले दरेका भाशेन निदान आपले कूळ भाशेंतल्यान तरी कांय उतरां उश्णीं घेतल्यात आसतलीं. उश्णो वेव्हार ही प्रक्रिया भाशेचे रचने इतलींच पोरनी आनी एकरूप जाल्ली प्रक्रिया. तिचो आवांठ खूब व्हड आसा. ह्या आभ्यासांत एककालीक भासाभ्यासाचे सिद्धांतीक रचनेचो वापर करून भोवभाशीकतायेचो परिणाम म्हूण केल्लो उश्णो वेव्हार अभ्यासला. काळक्रमीक उश्ण्या वेव्हाराचो उल्लेख ह्या अभ्यासांत जावंक ना. कारण तो उश्णो वेव्हार तांचे मेरेन भाशीक दायजाच्या रुपान पावला.

शालेय विद्यार्थी भोवभाशीकां मदीं मेळपी उश्णो वेव्हार अमेरिकी भासविज्ञानीक इनर हॉगन (Einar Haugen) हांणे दिल्ल्या प्रकारांक धरून कांय मेजक्याच देखींच्या आदारान सकयल दाखयला.

नोंद: संचायिकेंतल्यो देखी भासविज्ञानीक मळावयल्या खंयच्याय अभ्यासकाक समजुच्यो म्हूण त्यो ‘लाप्सीग विस्कटावणी नेम’ (लाप्सीग ग्लॉसींग रूलज) वापरून विस्कटावन मांडल्यात. नेमांत अभ्यासाक धरून थोडो भोव बदल केला. विस्कटावणी करताना अभ्यासकान देवनागरी लिपी, आय.पी.ए. लिपी, रुपिमांची फोडणी, उतरांचो अणकार आनी स्वैर अणकार, अशे तरेन दर एके वळींत विस्कटावणी केल्या. उतराचो अणकार करताना तांची व्याकरणीक जात नोंद करूंक ना.

विस्कटावणोचो एक नमुनो सकयल पळोवपाक मेळटा.

1. दुसरी चेन उगडून तातुंतल्यान एक बूक काडता. [देवनागरी लिपी]

dusri cen ugḍun tatuntljan ek buk kaḍta [IPA लिपी]

dusr-i cen ugḍ-un tat-unt-ljan ek buk kaḍ-ta [रुपिमांची फोडणी]

second chain open from that one book take [उतरांचो अणकार]

‘[he] opens the second chain and takes out one book.’ [स्वैर अणकार]

2. थंय दवरता आनी तें चेन परत बंद करता.

tʰɔi dəuəɾta ani tɛ̃ cen pəɾət bənd kəɾta

tʰɔi dəuəɾ-ta ani tɛ̃ cen pəɾət bənd kəɾ-ta

there keep and she chain again close do

‘She keeps it there and zips [the bag] again.’

3. त्या मनशान एप्पल घेतलें आनी तेका कापलें.

tja mənʃan æppəl gʰɛtlɛ̃ ani teka kaplɛ̃
tja mənʃ-an æppəl gʰɛ-t-l-ɛ̃ ani tɛ-ka kap-l-ɛ̃
that man apple take and it cut
'That man took an apple and cut it.'

4. एक मनीस आसा तेणे व्हायट कलराचें टिशर्ट घातलें.

ek mənɪs asa teɳe vʰaɪt kələrəcə tʃɪəɾt gʰatɬɛ.
ek mənɪs asa te-ɳe vʰaɪt kələr-a-cɛ tʃɪəɾt gʰa-t-ɬɛ.
one man be he white colour tshirt wear
'There is one man who is wearing a white coloured tshirt.'

5. आनी आनीक एक मनीस आसा तेणे ग्रे कलराचें टिशर्ट घातलें.

ani anik ek mənɪs asa teɳe grje kələrəcə tʃɪəɾt gʰatɬɛ.
ani anik ek mənɪs asa te-ɳe grje kələr-a-cɛ tʃɪəɾt gʰa-t-ɬɛ.
and more one man be he grey colour tshirt wear
'And there is another person who wore a grey coloured tshirt.'

6. तो पयली एक रावंड काडटा.

tɔ pəɪli ek raʊnd kɑɖtɑ
tɔ pəɪli ek raʊnd kɑɖ-tɑ
he first one round remove
'First he draws a circle.'

7. मागीर तेका पेटल्स काडटा.

magir teka petəls kadʈa

magir tɛ-ka petəl-s kad-ʈa

after it petals remove

‘Then [he] draws petals to it.’

8. तो बॉक्स खाला पोडटा.

tə bɔks kʰala pɔdʈa

tə bɔks kʰala pɔd-ʈa

that box down fall

‘The box is falling down’

9. मागीर कुडक्यांनी कट कोत्ता.

magir kudʃjani cʌt kotta

magir kudʃk-ja-ni cʌt kot-ta

after piece cut do

‘Then he cuts [it] into pieces.’

10. एक मणीस व्हायट कॅप काडटा आनी दुसरो कॅप घालता.

ek mənɪs vʰaɪt kɛp katʈa ani dusrɔ kɛp gʰalta

ek mənɪs vʰaɪt kɛp kaʈ-ʈa ani dusr-ɔ kɛp gʰal-t-a

one man white cap remove and second cap put

‘One man takes off the white cap and wears the other.’

11. एक मनीस आपलें सॅन्डल काडटा.

ek mənɪs apɫɐ sɐndəl kaɖʈa
ek mənɪs ap-ɫɐ sɐndəl kaɖ-ʈa
one man he sandal remove
'A man removes his sandals.'

12. चेडो बॉल उडोयता.

tʃɛɖɔ bəl uɖoɪta
tʃɛɖ-ɔ bəl uɖoɪ-ta
boy ball throw
'[the] boys throws a balls.'

13. थंय एक सोनी बॉक्स दिसता

tʰəj ek soni bɔks dista
tʰəj ek soni bɔks dis-ta
there one sony box see
'One sony box is seen there.'

14. थंय खूप ग्रास आहा.

tʰəɪ kʰup gra:s a:ha
tʰəɪ kʰup gra:s a:ha
there many grass be
'There is a lot of grass there.'

15. तो गिलास घ्योन पानी पिता.

to gɪla:s g^hjon pa:ni pɪta
to gɪla:s g^h-jon pa:ni pɪ-ta
he glass take water drink
'He drinks water with a glass.'

16. तो मनीस तेजेर एक चाटा मारता.

to mənɪs tedʒɐr ek tʃaʈa marta
to mənɪs te-dʒɛ-r ek tʃaʈa mar-ta
that man he one slap hit
'That man slaps him.'

17. तितून एक ब्रावण सुणो आसा.

tɪtun ek braʊn suɳɔ asa
tɪ-tun ek braʊn suɳɔ asa
that one brown dog be
'[There] is a brown dog amongst them.'

18. एक पोरनी हवेली दिसता.

ek pɔrni hæʊeli dɪsta
ek pɔr-ni hæʊeli dɪs-ta
one old mansion see
'One old mansion can be see there.'

19. लकडी पासून तें मेज केला.

ləkdi pasun tẽ mɛdz kɛla
ləkdi pasun tẽ mɛdz kɛ-la
wood from that table do
'The table is made of wood'

20. तो बॉल पिवळ्या रंगाचो आसलो.

tɔ bɔl piʋlja rəŋgatsɔ aslɔ
tɔ bɔl piʋlja rəŋg-a-tɔ as-lɔ
that ball yellow colour be
'That ball was yellow in colour.'

21. ती चेडू केसाची शेपडी (pony tail) घातला.

ti tʃɛɖu kesaci ʃɛpɖi gʰatla
ti tʃɛɖu kes-a-ci ʃɛpɖi gʰa-t-la
that girl hair tail put
'That girl tied her hair in a pony tail.'

22. तेका खूब प्यास लागला दिसता.

teka kʰub pjas lagla dista
te-ka kʰub pjas lag-la dɪs-ta
She many thirst get see
'It seems like she is very thirsty.'

23. तो बॉल सकयल पडलो.

to bɔl səkəɪl pədlo

to bɔl səkəɪl pəd-lo

that ball down fall

‘That ball fell down.’

उश्या उतरांचे रचनेची आनी अर्थाची पुरायेन नक्कल करपाचे प्रक्रियेक उश्यां उतरां (Loan words) म्हणटात.

वयर दिल्ल्या कांय वेंचीक देखींच्या आदारान कोंकणींत उश्या उतरांच्या आयिल्लीं उतरां म्हणल्यार- ‘चेन, बूक, एप्पल, व्हायट, टिशर्ट, ग्रे, रावंड, पॅटल्स, बॉक्स, कट, कॅप, सॅन्डस, बॉल, ग्रास, ब्रावण’ हीं कांय इंग्लीश भाशेंतल्यान उश्यां घेतिल्लीं उतरां आसात.

‘गिलास, पानी, चाटा, हवेली, लकडी, प्यास’ ही हिंदी भाशेच्या प्रभावांतल्यान उश्यां घेतिल्लीं उतरां आसात. ‘पिवळा, भांड’ सारकिल्लीं मराठी उतरां उश्यां घेतिल्लीं पळोवंक मेळटात.

हॉगन हाणें दिल्लो उश्या वेव्हाराचो दुसरो प्रकार म्हणल्यार उश्यां संमिश्रण (Loan blends). उश्यां संमिश्रण म्हणल्यार परकी उतराची नक्कल केल्ल्या भागाचे आनी थळावे भाशेंतल्या उतराच्या भागाचें संमिश्रण. हाका ‘हायब्रीड लोन्स’ (Hybrid loans) अशेंय म्हणटात.

‘कलराचें, बॉटला. सायडीन, लायणीं, फ्रॅणान, बकेटां, पाकान, टिफीनां’ ह्या इंग्लीश उतरांक कोंकणी भाशेचीं कुसां लावन उतरांचें संमिश्रण केला. हे तरेच्या साबार उश्या वेव्हाराच्यो देखी संकेत मिसळ प्रक्रियेंत दिसतात.

हॉगनान दिल्लो उश्या वेव्हाराचो तिसरो प्रकार म्हणल्यार उश्यां बदल. ज्या उश्या वेव्हारांत फक्त परकी भाशेंतल्या उतराचो अर्थ उश्यां घेतात ताका उश्यां बदल (Loan shifts) म्हणटात.

हातूंत उश्णो अणकार (Loan translation) आनी उश्णो अर्थ (Semantic loan) हे उप-प्रकार येतात.

उश्णो अणकार (Loan translation वा Calque) करताना स्रोत भाशेंतल्या उतरांचो अर्थ तश्याक तसो ग्राह्य भाशेंतल्या उतरांच्या माध्यामांतल्यान घेतात. हे तरेचो उश्णो वेव्हाराक खूब कमी प्रमाणांत ह्या अभ्यासांत मेळ्ळा. देखीक, केसाची शेपडी (pony tail) हे उतर विणये खातीर एका सल्लागारान वापरलें.

उश्णो अर्थ (Semantic loans) करताना स्रोत भाशेंतलीं उतरां तश्याक तशीं घेनासताना ग्राह्य भाशेंतल्या उतरांच्या माध्यामांतल्यान अर्थ घेतात. ह्या प्रकाराची देख एकठांय केल्ले म्हायतींत वा संचायिकेंत मेळूंक नात.

बारीकसाणेन पळयल्यार नवी पिळगी भोवभाशीकतायेच्या प्रभावाक लागून चडांच चड उश्ण्या उतरांचो वेव्हार चड करपाक लागल्यात. हाका लागून त्याच उतरांचें उश्णें संमिश्रण (Loan blends) जाता. उश्णो अणकार (Loan translation) आनी उश्णो अर्थ (Semantic loan) ह्यो उश्ण्या वेव्हाराच्यो प्रक्रिया त्या मानान मात्श्यो कश्ट दिवपी वा बुद्दीक चालना दिवपी प्रक्रिया. देखून त्यो वापरांत हाडप कठीण दिसला आसूयें

4.2.2. संकेत मिसळ (Code mixing)

‘प्रत्यय वा उपसर्ग (affixes), उतरां, शब्द समूह आनी पोटवाक्यां सारकिल्ल्या भाशीक घटकांचें एकाच वाक्यांत येवप म्हणल्यार संकेत मिसळ. हे प्रक्रियेंत उलोवप्याक जें सांगपाचें आसा तें समजून घेवपाक, जें आयकला आनी जें समजला हाची जुळोवणी करपाची सहकारी

क्रियाशीलताय भाशीकां मदीं आसूंक जाय.’ अशें मत अमेरिकी भासविज्ञानीक इयाम्बा बोकाम्बा (Eyamba Bokamba) संकेत मिसळ प्रक्रिये संदर्भांत उक्तायता.

समाजभासविज्ञानीक पिटर म्युस्केन (Pieter Muysken) हाणें दिल्ल्या संकेत मिसळ प्रक्रियेच्या तीन प्रकारांची सिद्दांतीक संरचना आपणावन संकेत मिसळाचें विश्लेशण केला. (Muysken, 2000: p 1)

शिरकटणी संकेत मिसळ (Insertion (word phrase))

शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेंत संकेत मिसळाचो हो प्रकार चड प्रमाणांत पळोवपाक मेळटा.

देखीक,

1. आतां थंय दोन बॉटला टेबलान आसा.

atã tʰẽɪ don bɔtəla tɛblan asa

atã tʰẽɪ don bɔtəl-a tɛbl-an asa

now there two bottle table be

‘Now there are two bottles on the table.

देख क्रमांक (1), वाक्यांत केल्लो इंग्लीश उतराचो संकेत मिसळ दाखयता. ह्या वाक्यांत ‘बॉटल’ ह्या ‘अकारांत’ सोंपपी उतराक ‘+आ’ जोडून भोववचनी उतर करपाचो प्रयत्न केला. ‘टेबल’ ह्या इंग्लीश उतराक ‘+आन’ हो प्रत्यय (सामान्य रूपाचें कूस+ स्थळवाचक (व्याकरणांतली दुसरी विभक्ती) विभक्ती प्रत्यय) लावन कोंकणी भाशेच्या पदविचारा प्रमाण वापरला. देखून तीं उतरां बॉटला टेबलान अशीं आयल्यात.

अदलाबदल संकेत मिसळ (Alternation) हो संकेत मिसळाचो दुसरो प्रकार.

देखीक,

2. एक ग्रीन कलराची आसा एँड एक रॅड कलराची आसा.

ek grin kələratʃi asa æŋd ek rɛd kələratʃi asa

ek grin kələr-a-tʃi asa æŋd ek rɛd kələr-a-tʃi asa

one green colour be and one red colour be

‘One is of green colour and the other is of yellow colour.’

देख क्रमांक (2) वाक्यांत केल्लो इंग्लीश शब्दसमुहाचो संकेत मिसळ दाखयता. कोंकणी भाशेचे व्याकरणी बांदावळी प्रमाण ‘आनी एक तांबड्या रंगाची’ ह्या उतरांचे सुवातेर ‘एँड एक रॅड कलराची’ हो शब्दसमूह वापरला. हे देखींत कोंकणी भाशेच्या पदविचारा प्रमाण इंग्लीश शब्दसमूह वापरला.

ही प्रक्रिया भाशेचे व्याकरणीक बांदावळीचे अप्रमाणीत रूप नकळत अधोरेखीत करता. देखून अशे तरेचो संकेत बदल करप विद्यार्थी टाळटात. ते बदला तीं संकेत मिसळाचो तिसरो प्रकार चड ‘classy’ मानतात.

पिटर म्युस्केन हांणे दिल्ल्या संकेत मिसळाच्या प्रकारा मदलो निमाणो प्रकार म्हणल्यार समरूपी शब्दकोशीकरण Congruent lexicalization (dialect)

देखीक,

3. एका फ्रेंडान चार पांच किताब आपल्या मित्राक दिले.

eka frēṇan t̪ʃar paṇc kitab aplja mɪtrək dɪlɛ

ek-a frēṇ-a-n t̪ʃar paṇc kitab ap-lja mɪtr-a-k dɪ-l-ɛ

one friend four five book he friend give

‘One guy gave around 4 -5 books to his friend.’

देख क्रमांक (3), वाक्यांत केल्लो हिंदी उतरांचो संकेत मिसळ दाखयता. ह्या वाक्यांत ‘पांच किताब’ (पांच पुस्तकां) हीं उतरां कोंकणी भाशेच्या पदविचारां प्रमाण समरूपी शब्दकोशीकरण करून वापरल्यात.

जायते फावट हे तिनूय प्रकार एकामेकांत भरसून येतात. तेन्ना तीं वाक्यां खंयच्या एकाच प्रकारांत घालप शक्य जायना.

संकेत मिसळाच्या वेगवेगळ्या प्रकारांतल्यो ह्यो कांय देखी.

4. एका रुमान चेडू आहा.

eka ruman t̪ʃed̪u aha

ek-a rum-a-n t̪ʃed̪u aha

one room girl be

‘[there] is a girl in a room.’

5. ते बायलेन त्या मनशाक उदक कपान दिलें.

te baɪlən t̪ja mənʃək udək kəpən dɪlɛ

te baɪl-e-n t̪ja mənʃ-a-k udək kəp-a-n dɪ-l-ɛ

that women that man water cup give

‘That women gave the water to the man in a cup.’

6. तो मनीस थंयसर सावन दुसरे सायडीन वता.

tə mənis tʰəɪsər saun dusre said̪in vətə

tə mənis tʰəɪsər saun dusr-e said̪-i-n vət-t-a

that man there from other side go

‘The man goes to the other side from there.’

7. एक चोडू तांबड्या कलराचो चुडीदार घालून आनी ओरेन्ज कलराचो दुपट्टा घालून कॅमेराक पोवन हांसता.

ek tʃoɖu tambja kələratʃə tʃuɖɪdar ɡʱalun ani ɔrendʒ kələratʃə dupəttə
ɡʱalun kəməɾək poun hasta

ek tʃoɖu tambɖ-ja kələɾ-a-tʃə tʃuɖɪdar ɡʱal-un ani ɔrendʒ kələɾ-a-tʃə
dupəttə ɡʱal-un kəməɾa-k poun has-t-a

one girl red colour churidar wear and orange colour dupatta wear
camera see smile

‘A girl wearing red [coloured] churidar and orange [coloured] dupatta
is smiling looking at the camera.’

8. मनीस सकयल बसून आपल्या बॅगान किदें तरी सोदता.

mənis səkəɪl bəsun aplja bəɡan kɪɖe təri soɖtə

mənis səkəɪl bəs-un apl-ja bəɡ-a-n kɪɖe təri soɖ-t-a

man down sit he bag something search

‘The man is searching for something by sitting down.’

9. एक चेडो ब्लू शर्ट घालून एक बॉक्स टेबलार दोत्ता आनी तो बॉक्स वाऱ्यान सोकयल पोड्ता.

ek tʃɛdɔ blu ʃəɾt ɡʰalun ek bɔks tɛbəlɑr dɔtta ani tɔ bɔks vɑrjan sokəɪl pɔttɑ

ek tʃɛdɔ blu ʃəɾt ɡʰal-un ek bɔks tɛbəl-ar dɔ-tta ani tɔ bɔks vɑrj-an sokəɪl pɔ-ttɑ

one boy blue shirt wear one box table keep and that box wind down fall

‘A boy wearing a blue shirt keeps a box on the table and the box falls down due to wind.’

10. आनी पानां डॉ कोत्ता.

ani panã dɾɔ kɔtta

ani pan-ã dɾɔ kɔ-tta

and leave draw do

‘and he draws the leaves.’

11. पानांकूय माश्र्यो लायणी काड्ता आनी डिजायन कहो कोत्ता.

panaŋkuj maʃʃjo lajɳi kaɽta ani ɖidzain kəhɔ kɔtta

pan-aŋk-uj maʃʃ-jo lajɳ-i ka-ttɑ ani ɖidzain kəh-ɔ kɔ-tta

leave little line remove and design like do

‘[He] draws some lines to the leaves and designs it.’

12. फ्रेंडान तो बूक ओपन कोरून वाचलो.

frɛŋən tɔ buk opən korun vatʃlɔ

frɛŋ-a-n tɔ buk opən kor-un vatʃ-l-ɔ

friend that book open do read

‘The friend opened the book and read it.’

13. एक काडबोडाचो बॉक्स टेबलाचेर दोल्ला आनी तो बॉक्स खाला पोडटा.

ek kaɖboɖatʃɔ bɔks tɛbələtʃɛr dolla ani tɔ bɔks kʰala pɔɖtɔ

ek kaɖboɖ-a-tʃɔ bɔks tɛbəl-a-tʃɛr dol-la ani tɔ bɔks kʰala pɔɖ-tɔ

one cardboard box table keep and that box down fall

‘One cardboard box is kept on the table and that box falls down.’

14. हांगां दोन फ्रेंडा हासता.

haŋa don frɛŋa hasta

haŋa don frɛŋ-a has-ta

here two friend laugh

‘Two friends are laughing [here].’

15. मनीस गार्डनान धांवता.

mənis gaɖənan dʰautə

mənis gaɖən-an dʰau-ta

man garden run

‘[A] man is running in the garden.’

16. सुणो पाकान धांवता.

suŋɔ pakan d^hauta

suŋɔ pak-a-n d^hau-ta

dog park run

‘The dog is running in the park.’

17. एक चेडो क्लासरुमान आसा.

ɛk tʃɛɖɔ klasruman asa

ɛk tʃɛɖɔ klasruman asa

one boy classroom be

‘A boy is in the classroom.’

18. यॅल्लो कलराचो बॉल बकेटान घालता.

jello kələratʃɔ bəl bəkɛtən g^halta

jello kələr-a-tʃɔ bəl bəkɛt-a-n g^hal-ta

yellow colour ball bucket put

‘[He] puts the yellow [coloured] ball in the bucket.’

19. टेबलार दोन टिफिनां दोत्ता.

tɛbəlɐr don tʃɪfɪna dotta

tɛbəl-a-r don tʃɪfɪn-a dot-ta

table two tiffin keep

‘[He] keeps two tiffins on the table.’

20. क्लासरुमान एका टेबलार यॅल्लो कलराची बाटली आ.

klasruman eka tebalar ek jello kalaratji batli a
klasrum-a-n ek-a tebal-a-r ek jello kalar-a-tji batli a
classroom one table one yellow colour bottle be
‘[There] is a yellow [coloured] bottle in the classroom.’

21. टेबलार एक ग्रीन कलराची बाटली दोत्ता.

tebalar ek grin kalaratji batli dotta
tebal-a-r ek grin kalar-a-tji batli dot-ta
table one green colour bottle keep
‘[he] keeps a green coloured bottle on the table.’

22. मेजार आसलेली दोन बॉटला तेणे खाली पाडली.

medzar asleli don botla teṇe kʰali paḍli
medz-a-r as-le-li don botl-a te-ṇe kʰali paḍ-li
table be two bottle he down throw
‘He threw down two bottles kept on the table.’

23. तो सर व्हायट बोडार भारत माझा देश आहे लिता.

to sər uʰaɪt boḍar bʰarət madza deʃ ahe lita
to sər uʰaɪt boḍ-a-r bʰarət madz-a deʃ ahe li-ta
that sir white board भारत/india my country be write
‘[That] sir writes India ism my country on the white board.’

24. दोन चेडवा एकामेका वांगडा झगडा करता.

don tʃedʋa ekameka ʋaŋɖa dʒəɡɖa kəɾta

don tʃed-ʋa ekameka ʋaŋɖa dʒəɡɖa kəɾ-ta

two girl each other with fight do

‘Two girls are fighting with each other.’

4.2.3. संकेत बदल (Code switching)

अमेरिकी भासविज्ञानीक सुझॅन रोमेन हांचे व्याख्येच्या आदारान एकाच संभाशणांत एका परस चड भासो आसल्यार संकेत बदल जाता हें समजता.

अमेरिकी भासविज्ञानीक इनर हॉगन म्हणटा-

“Code-switching on the one hand, in which the character of the contributing varieties is said to be preserved, and the interference and the integration on the other.” (Haugen, 1956).

हे व्याख्येंतल्यान संकेत बदल प्रक्रियेंत वांटेकारी जावपी भासो आप-आपले भाशीक गूण सांबाळून दवरतात ही गजाल स्पश्ट जाता. संकेत बदल प्रक्रियेचें हें खाशेलपण जावन आसा.

त्या आदारान भासविज्ञानीक सुझॅन रोमेन हांच्या पुस्तकांत नमूद केल्ले पॉपलॅक हांचे संकेत बदलाचे तीन प्रकार आपणावन संकेत बदलाचें विश्लेशण केला.

भाशीक टॅगसाचो संकेत बदल (Tag switching)

हे तरेच्या संकेत बदलांत एका भाशेंतले भाशीक टॅग्स (Tags) दुसरे भाशेंतल्या पोटवाक्यां मदीं मेळटात.

देखीक, देख क्रमांक (1) ‘So’ ही इंग्लीश भाशीक कुरू वापरून सुरू केल्ले वाक्य कोंकणी व्याकरणीक बांदावळी प्रमाण सोंपयता.

1. सो तो चेडो किये तरी सोत्ता.

so to cɛdɔ kɪjɛ təri sotta

so to cɛdɔ kɪjɛ təri so-tta

so that boy something search.

‘So that boy is searching for something.’

आंतर वाक्य संकेत बदल (Inter sentential switching)

हे तरेचो संकेत बदल दोन वाक्यां मदीं जाता. अशें घडटाना उलोवप्याक दोनूय भासांचे व्याकरणीक बांदावळीचेर आनी वाक्य रचनेचेर सादारणशें प्रभुत्व आसता.

देखीक, देख क्रमांक (2) पयलें वाक्य कोंकणी आसा. जाल्यार एकाच सवादांतलें दुसरें वाक्य इंग्लीश भाशेंत आसा सोंपता. हो संकेत बदल करताना उलोवपी दोनूय भासांची व्याकरणीक बांदावळ सांबाळटा.

2. तो बॉल उडोयता तेजेशीन. बट ही डजन्ट कॅच इट.

to bɔl uɖoɪta teʒɛʃin. bʌt hi dʌdʒənɪt kɛɔ it

to bɔl uɖoɪ-ta te-je-ʃin. bʌt hi dʌdʒ-ənɪt kɛɔ it

he ball throw he. but he do catch it

‘He throws the ball towards him but he doesn’t catch it.’

वाक्या भितरलो संकेत बदल (Intra sentential switching)

हे तरेचो संकेत बदल एकाच वाक्यांतल्या पोटवाक्यां मदीं वा वाक्याच्या शेवटाक जाता. दोन भासांच्या भाशीक गुणांच्या आदारान वाक्या भितरलो संकेत बदल जाता. हे तरेचो संकेत बदल करप्याक दोनूय भासांच्या पदविचाराचेर आनी वाक्यविचाराचेर बरेंच प्रभुत्व आसता.

देखीक, देख क्रमांक (3) ही इंग्लीश उतरांतल्यान सुरू जाता, मदींच कोंकणी वाक्य बांदावळी प्रमाण जाता आनी शेवटाक इंग्लीश पोटवाक्यांत सोंपता. हो संकेत बदल करताना उलोवपी दोनूय भासांची व्याकरणीक बांदावळ सांबाळता.

3. पॅटल्स काडल्या उपरान ही ड्रॉज अ स्टॅम.

petəls kədljə upran hi drɔz ə stɛm

petəl-s kədljə upran hi drɔ-z ə stɛm

petals remove after he draw a stem

‘After drawing the petals, he draws a stem.’

संकेत बदल प्रक्रियेचेच्या प्रकारांच्यो हेर देखी.

4. दोन चेडे स्निजींग.

don tʃɛdɛ snɪdʒɪŋ

don tʃɛd-ɛ snɪd-zɪŋ

two boy sneeze

‘Two boys are sneezing.’

5. एका टेबलार दोन बाटल्यो आसा. वान इज ग्रीन कलर्ड एंड द आदर इज ऑफ प्लॅस्टीक.

eka tebəlar don baɫljo asa. van idz grin kəɫɑrd ɛnd ɒə aðər idz ɔf plɛstɪk

ɛk-a tebəl-a-r don baɫl-jo asa. van idz grin kəɫɑr-d ɛnd ɒə aðər idz ɔf plɛstɪk

one table two bottle be. One is green colour and the other is of plastic
'There are two bottles on a table. One is green coloured and the other is of plastic.'

6. एक चेडू व्होडल्या व्होडल्यान हांसता. Like too much she's laughing.

ek tʃɛdu ʊʰɔɖlja ʊʰɔɖljan hãsta. laɪk tu matʃ ʃi:-z lafɪŋ

ek tʃɛdu ʊʰɔɖl-ja ʊʰɔɖl-jan hãs-ta. laɪk tu matʃ ʃi:-z laf-ɪŋ

one girl big big laugh. Like too much she be laugh.

'One girl is laughing very loudly. Like too much she is laughing.'

7. तो मनीस गेल्या उपरान it suddenly falls down.

tə mənis gɛlja upran it sədənli fɔls ɖaʊn

tə mənis gɛ-l-ja upran it sədən-li fɔl-s ɖaʊn

that man go after it sudden fall down

'After the man goes [away], it suddenly falls down.'

8. तेणे एक सुंदर फूल काडलें और फिर उसको लंबे लंबे पत्ते ड़ॉ किये.

teŋe ek sundər p^hul kaɖlɛ əur fir usko ləmbɛ ləmbɛ pət̪tɛ drɔ kije
te-ŋe ek sundər p^hul kaɖ-l-ɛ əur fir us-ko ləmb-e ləmb-e pət̪t-e drɔ kij-
e
he one beautiful flower remove and then it long long leave draw do
'He drew a beautiful flower and then drew [some] long leaves to it.'

9. तीं झगाडटा झगाडटा, दे पूश इच आदर.

tĩ dzəgaɖt̪a dzəgaɖt̪a ðeɪ puʃ ɪc aɖəɾ
tĩ dzəgaɖ-t̪a dzəgaɖ-t̪a ðeɪ puʃ ɪc aɖəɾ
they fight fight they push each other
'They push each other while [they] fight.'

10. तो एक पिशीनसून एँपल काडता और फिर उसके छोटे छोटे तुकडे करता है

tɔ ek pɪʃɪnsun æpəl kaɖt̪a ɔur p^hɪr uske tʃ^hɔt̪ɛ tʃ^hɔt̪ɛ tukɖɛ kəɾt̪a heɪ
tɔ ek pɪʃɪ-n-sun æpəl kaɖ-t̪a ɔur p^hɪr us-ke tʃ^hɔt̪-e tʃ^hɔt̪-e tukɖ-e kəɾ-
t̪a heɪ
he one bag apple remove and then it small small pieces do is.
'He takes out an apple from the bag and cuts it into pieces.'

11. पयली तो ब्रावण हॅट काडता एँन्ड देन ही वॅर्स द व्हायट वान.

pəɪli tɔ braʋŋ hɛt̪ kaɖt̪a æŋɖ ðɛn hi ʋɛɾz ðə ʋ^haɪt̪ ʋan
pəɪli tɔ braʋŋ hɛt̪ kaɖ-t̪a æŋɖ ðɛn hi ʋɛɾ-z ðə ʋ^haɪt̪ ʋan
first he brown hat remove and then he wear white one

‘He takes off the brown hat first and then wears the white one.’

12. फस्ट ही फॉल्स आनी मागीर तें दोगूय तेका उकलतात.

fəst hi fɔls ani magir tɛ doguɪ tɛka ukəltat

fəst hi fɔl-s ani magir tɛ dog-uɪ tɛ-ka ukəl-ta-t

first he fall and after he two he lift

‘He falls first and then the two guys lifts him up.’

13. ते चोडू चलता आसता. इतने में वो लडकी उसको पिछे से धक्का देती है. मागीर ते पडता.

tɛ cjodu tsəltə asta. itne me vo ləɖki usko pɪtʃhɛ se dʰəkka deti hɛɪ.

magir tɛ̃ pəɖta

tɛ cjodu tsəl-ta as-ta. itn-e me vo ləɖk-i usko pɪtʃhɛ se dʰəkka de-t-i

hɛɪ. magir tɛ̃ pəɖ-ta

that girl walk be. this in that girl she back from push give be. after she fall

‘The was walking. Suddenly that girl pushes her from behind and she falls down.’

14. यहाँ वो लाल बॉल घ्योन खेलटा.

jaha vo lal bɔl gʰjon kʰɛlʈa

jaha vo lal bɔl gʰ-jon kʰɛl-ʈa

here he red ball take play

‘Here he plays with the red ball.’

15. तो चेडो आणि ती चेडू एकामेकां कडे भांडतात.

tɔ ʧɛdɔ aɳi ti ʧɛdʊ ekamekaɳ kəde bʰaɳdʑat
tɔ ʧɛdɔ aɳi ti ʧɛdʊ ekamekaɳ kəde bʰaɳd-ʑa-t
that boy and that girl each other with fight
'The boy and the girl are fighting with each other.'

16. तो तेका आपलें वॉच काडून घालता. आय थींक ही लायक्स इट.

tɔ tɛka aple ʋɔtʃ kaɖun gʰalta. aɪ tʰiɳg hi laɪks ɪt
tɔ tɛ-ka ap-lɛ ʋɔtʃ kaɖ-un gʰal-ta. aɪ tʰiɳg hi laɪk-s ɪt
he he he watch remove put/ I think he like it
'He takes off his watch and put it in his hands. I think he likes it.'

17. तेका खूब प्यास लागता दिसता. क्यूकी वो बार-बार पानी पिता है.

tɛka kʰub pja:s lagta dɪsta. kʲuki vo ba:r ba:r pa:ni pita heɪ
tɛ-ka kʰub pja:s lag-ta dɪs-ta. kʲuki vo ba:r ba:r pa:ni pi-ta heɪ
he many thirst get see. Because he again again water drink be
'Seems like he is very thirsty. Because he is going on drinking water.'

18. तो तेका एक बुक दिता एँन देन ही गिव्स हीम साम मोर बुक्स.

tɔ tɛka ek buk dɪta æn ðɛn hi giʋs him sam mor buks
tɔ tɛ-ka ek buk dɪ-ta æn ðɛn hi giʋ-s him sam mor buk-s
he he one book give and then he give he some more book
'He gives him one book and then he gives him some more books.'

19. सर आस थिंक ती दोगांय झोगोडटात.

sər aɪ tʰɪŋ ti dɔgɑɪ dzɔgɔdʈat

sər aɪ tʰɪŋ ti dɔg-aɪ dzɔgɔd-ʈa-t

sir I think they both fight

‘Sir, I think they both are fighting.’

20. ही कूड हॅव कन्टीन्यूड. बट तो तेका रावता.

hi kuɖ hɛʋ kənʈɪnjuɖ. bʌʈ tɔ tɛka rauʈa

hi kuɖ hɛʋ kənʈɪnju-d. bʌʈ tɔ tɛ-ka rau-ta

he can have continue. But he he wait

‘He could have continued. But he waits for him.’

संकेत बदलाचे तिनूय प्रकार शायेल विद्यार्थी सदच्या वेव्हारांत करताना आमकां पळोवपाक मेळटात. तांचे खातीर ते शिकिल्ल्याचें वा सुसंस्कृत आशिल्ल्याचें एक प्रतीक जाला. वेगवेगळ्या प्रसार तशेंच समाज माध्यमांचेर अशे तरेचे संकेत बदल केल्ले जाणवतात. ताच्या प्रभावानूच हें घडटा. ते भायर कांय विद्यार्थ्यांचो नाइलाज वा गरज म्हणुनूय विद्यार्थी कळत आनी नकळत संकेत बदल करतात.

ह्या साबार भासविज्ञानीकांनी दिल्ल्या साबार प्रक्रियांच्या प्रकारांच्या अभ्यासांतल्यान भोवभाशीकतायेच्या तीन परिणामांचें विश्लेशण ह्या प्रकरणांत केला. ताचे निश्कर्श पांचव्या प्रकरणांक मांडल्यात.

पांचवें प्रकरण

समारोप आनी निश्कर्श

समारोप:

प्रस्तूत अभ्यासाच्या माध्यमांतल्यान बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय वर्णनात्मक भासविज्ञानीक पद्दतींतल्यान अभ्यासपाचो प्रयत्न जाला.

प्रस्तूत प्रबंध 5 प्रकरणांनी विभाजीत केला. ह्या वेगवेगळ्या प्रकरणांच्या माध्यमांतल्यान अभ्यासांचीं उद्दिष्टां पुराय केल्यात.

पयल्या प्रकरणांत, पुराय सोद वावराची एकंदरीत मांडावळ दिल्या. हातूंत बार्देस वाठाराची भुगोलीक आनी भाशीक वळख, अभ्यासाचीं उद्दिष्टां, अभ्यासाचो आवांठ आनी मर्यादा, साहित्य नियाळ, सोद वावराची पद्दत आनी प्रकरणांची मांडावळ नमूद केल्या.

दुसऱ्या प्रकरणांत, 'भास संपर्क: स्वरूप आनी व्याप्ती' ह्या माथाळ्या खाला भास संपर्क आनी भाससंपर्काक लागून तयार जाल्ल्या साबार प्रक्रियांचो नियाळ घेतला. भाशाद्वित्व आनी द्विभाशीकताय ह्यो संकल्पना तांच्यो व्याख्या, स्वरूप आनी प्रकारा सयत स्पश्ट केल्यात. तेच बरोबर भास संपर्काची एक प्रक्रिया म्हूण भोवभाशीकताय हे संकल्पनेचो प्रास्तावीक उल्लेख केला.

तिसऱ्या प्रकरणांत, 'भोवभाशीकताय: व्याख्या, प्रकार आनी परिणाम' ह्या माथाळ्या खाला भोवभाशीकताय हे संकल्पनेच्यो व्याख्या आनी स्वरूप मांडला. तेंच बरोबर व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय आनी समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताय, स्थीर भोवभाशीकताय आनी लवचीक भोवभाशीकताय, मारक भोवभाशीकताय, संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय आनी भर घालपी भोवभाशीकताय हे साबार भोवभाशीकतायेचे प्रकार मांडल्यात. उश्णो वेव्हार, संकेत मिसळ

आनी संकेत बदल हे भोवभाशीकतायेचे परिणाम तांच्यो व्याख्या, स्वरूप आनी प्रकारा सयत विस्तारान मांडल्यात. ते भायर भोवभाशीकतायेच्या हेर परिणामा भितर भास परिवर्तन आनी भास आटणी ह्या प्रक्रियांचेर भाश्य केला.

चवथ्या प्रकरणांत, ‘शालेय विद्यार्थ्यां मदलीं भोवभाशीकताय: वर्णनात्मक विश्लेशण’ ह्या माथाळ्या खाला एकठांय केल्ले म्हायतीचें विश्लेशण केला. बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेची समाजभासविज्ञानीक स्थिती तपासून तिचेर भाश्य केला. तेच बरोबर ह्या प्रकरणांत अभ्यासकांनी दिल्ल्यो भासविज्ञानीक सिद्धांतीक संरचना वापरून उश्णो वेव्हार, संकेत मिसळ आनी संकेत बदल ह्या भोवभाशीकतायेच्या परिणामांचे सखोल विश्लेशण केला.

पांचव्या प्रकरणांत, समारोप करून अभ्यासाचे निश्कर्श मांडल्यात.

निश्कर्श:

ह्या अभ्यासाचो निश्कर्श सकयल दिल्ले प्रमाण आसा.

(दुसऱ्या प्रकरणाचे निश्कर्श)

1. मनशाची भास सतत भास बदल आसता. हाचें एक म्हत्वाचें कारण म्हणल्यार भास संपर्क.
2. भास संपर्काक लागून साबार प्रक्रिया घडटात. भाशाद्वित्व, द्विभाशीकताय आनी भोवभाशीकताय ह्यो तांतल्यो कांय म्हत्वाच्यो प्रक्रिया.

3. एकेच भाशीक इतिहासांतल्यो (Language history) दोन भासो वा पोट भासो एकाच समाजांत वेगवेगळ्या कारणांक लागून प्रतिश्टीत भास आनी अप्रतिश्टीत भास म्हूण समाजांत घोळटात, ते अवस्थेक भाशाद्वित्व (Diglossic situation) अशें म्हणटात.
4. अभिजात भाशाद्वित्व आनी अअनुवंशीक भाशाद्वित्व ('एक्स्टेंडीड डायग्लॉसिया') हांचे मदलो फरक सकयल दिल्ले प्रमाण आसा.

	अभिजात भाशाद्वित्व चार्ल्स फर्ग्यूसन (1959)	अअनुवंशीक भाशाद्वित्व जोशुआ फिशमन (1967)
भासांचो संबंद	एकाच भाशीक इतिहासांतल्यो दोन भासो वा पोट भासो आसूंक जाय.	दोन (वा चड) भासांचो/पोटभासांचो एकामेका कडेन अनुवंशीक संबंद आसूंकूच जाय अशें ना
भासांचो आंकडो	दोन भासां पुरती मर्यादीत.	दोना परस चड भासो आसू येतात.
भास संपादन स्थिती	'H' (High) वा वयली/प्रतिश्टीत भास अनुपचारीक भाशीक वेव्हारांत वापरनात. 'L' (Low) सकयली/अप्रतिश्टीत भास चडांदीक लोकांची आवयभास आसता.	वेगवेगळो पोटसमाज वेगवेगळ्यो भासो उलयता. दोन वा दोना परस चड पोटभासो/भासो आवयभास आसता.
भास वापर	वयले आनी सकयले भाशेचे खेरीत वापर आसतात.	वेगवेगळ्यो पोटभासो वेगवेगळ्या मळार वापरतात.
भाशेची स्थिती	निश्चीत स्वतंत्र भास.	सर्वानुमतीत भास/पोटभास.

भासांची स्थिरताय	चड थीर अवस्था.	अस्थीर अवस्था.
देखी	देखीक: हिंदी- बिहारी, भोजपुरी कोंकणी-मराठी	देखीक: कोंकणी-कन्नड (?) (मंगळूर वाठारा मर्यादीत)

- भाशीक संपर्कांतल्यान निर्माण जाल्ली अवस्था आमकां द्वि/भोवभाशीकताये कडेन लागीं व्हरता. भुमंडळीकरणाक लागून हालींसरा द्विभाशीकतायेचे प्रमाण चड वाडूंक लागल्यात.
- दोन भासांचो पर्यायी वापर करपाचे क्रियेक द्विभाशीकताय आनी दोन भासांचो पर्यायी वापर करप्याक द्विभाशीक म्हणटात.
- आयकप, उलोवप, वाचप आनी बरोवप ह्या चार मुळाव्या भाशीक कौशल्यांचेर लक्ष दवरून द्विभाशीकताय तपासतात.
- उतरावळ, व्याकरण, हेळो, आदी, भाशीक ओगवतेपण (language fluency), भाशेची लवचीकताय (flexibility), भाशेचो वेगवेगळ्या मळा वयलो वापर (domain tests) ह्या गजालींच्या आदारान द्विभाशीकतायेचे प्रकार थारायतात.
- समकालीन द्विभाशीकताय (Simultaneous bilingualism), मुळावी द्विभाशीकताय (Early bilingualism), उपरांतची द्विभाशीकताय (Late bilingualism), निष्क्रीय/ग्रहणशील द्विभाशीकताय (Passive/ receptive bilingualism), भर घालपी/उत्पादक द्विभाशीकताय (Additive/ Productive bilingualism), मारक द्विभाशीकताय (Subtractive bilingualism), संतुलीत द्विभाशीकताय (Balanced bilingualism) हे द्विभाशीकतायेचे साबार प्रकार आसात.

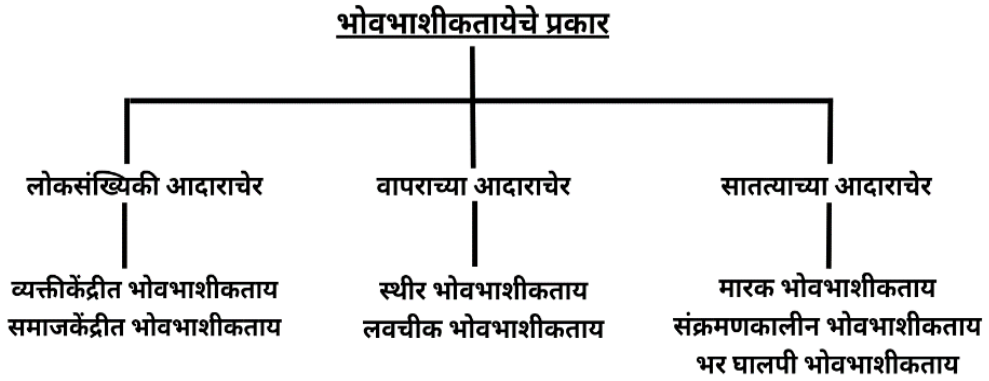
10. जायते फावटीं भाशेच्या अभ्यासांतल्या कांय संकल्पनां मदलो सुक्ष्म फरक समजुपाक कुस्तार जाता. भाशाद्वित्व आनी द्विभाशीकताय ह्योय अश्योच दोन संकल्पना जावन आसात.

11. भाशाद्वित्व आनी द्विभाशीकताये मदलो फरक सकयल दिल्ले प्रमाण आसा.

भाशाद्वित्व	द्विभाशीकताय
दोन भासांच्या वापराची स्थिती.	दोन भासो उलोवपाची तांक
दोन भासो वा पोटभासो आसतात.	दोन भासो आसतात.
समाजीक बांदिलकी केंद्रस्थानाचेर आसता.	समाजीक बांदिलकी नासता. पूण समाजकेंद्रीत द्विभाशीकताय आसूं येता.
भास वापराच्या मळा वयली भास समाज थारायता.	भाशेचो वापर भाशीकां प्रमाण वा समाजा प्रमाण थारता.
थारावीक वाठाराक वा समाजाक धरून ही प्रक्रिया चलता.	थारायल्ल्या वाठाराची मर्यादा आसना. हेर कडेन वापरपाक मेकळीक.
भाशेचो वापर विभागिल्लो आसता.	भास वापर प्रवाही आसता.
समाजीक वा संस्कृतीक माध्यमांतल्यान प्रसारण जाता.	समाजीक वा संस्कृतीक माध्यमांतल्यान वा व्यक्ती स्वातंत्र्याक लागून प्रसारण.
भासो शिकप गरजेचें आसता.	भास शिकपाक सक्ती आसताच अशें ना.
समाजाची वळख/अस्मितास दाखयता.	वळख/अस्मिताय कमी, भाशीक तांक चड दाखयता.

(तिसऱ्या प्रकरणाचे निश्कर्श)

12. वेगवेगळ्यो भासो, पोटभासो, वेवसायीक उतरावळ, शैली, हेळे परकी भाशे संदर्भांत ज्युस्ताज्युस्त (सादारणशी) वापरप म्हणल्यार भोवभाशीकताय.
13. द्विभाशीकताय आनी भोवभाशीकताय ह्यो संकल्पना कांय भासविज्ञानीक पर्यायान वपरतात. कांय अभ्याच्या मतां प्रमाण आवयभाशे भायर दुसरे (एक वा अदीक) भाशेचे संपादन करप म्हणल्यार द्विभाशीकताय. देखून भोवभाशीकताय द्विभाशीकतायेंत आस्पावीत जाता. कांय अभ्यासक भोवभाशीकताय द्विभाशीकतायेक समावेशीत करता अशें मानतात. तर कांय अभ्यासक ह्यो दोनूय वेगवेगळ्यो अशें मत मांडटात.
14. भोवभाशीकतायेचे प्रकार सकलय दिल्ले प्रमाण आसात.

तकटो क्रमांक 1. भोवभाशीकतायेचे प्रकार

15. लोकसंख्यिकी (Demographic) आदाराचेर व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय (Individual multilingualism) आनी समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताय (Societal multilingualism) हे प्रकार आसात.
16. स्थीर भोवभाशीकताय (fixed multilingualism) आनी लवचीक भोवभाशीकताय (Flexible multilingualism) हे भोवभाशीकतायेच्या वापराचेर आदारिल्ले दोन प्रकार जावन आसात.

17. भोवभाशीकतायेच्या सातत्याचेर (Multilingualism continuum) आदारीत आनीक कांय प्रकार सुचयले. तातूंत मारक भोवभाशीकताय (Subtractive multilingualism), संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय (Transitional multilingualism) आनी भर घालपी भोवभाशीकताय (Additive multilingualism) हे तीन प्रकार मेळटात.

18. भोवभाशीकतायेचे कांय परिणाम:

उश्णो वेव्हार (borrowing), संकेत मिसळ (code mixing), संकेत बदल (code switching) भास परिवर्तन (language shift), भास आटणी (language attrition), भास निर्मणी/रचणूक (language creation), तशेंच भाशेचें मरण (language death).

19. एके भाशेंतलीं उतरावळ वा शब्द बांदावळीचे घटक दुसरे आपणावप म्हणल्यार उश्णो वेव्हार (Borrowing) करप.

(चवथ्या प्रकरणाचे निश्कर्श- हे निश्कर्श ह्या वर्णनात्मक भासविज्ञानीक अभ्यासा खातीर एकठांय केल्ल्या संचायिकेचेर आदारीत आसात. ते पुराय बार्देस वाठारांतल्या दरेका विद्यार्थ्यांचे भाशेक लागू जावंक जाय वा जातात अशें विधान अभ्यासक करपाक सोदिना.)

20. सल्लागारांचे शिक्षणाचें माध्यम इंग्लीश आशिल्ल्यान इंग्लीश भास तांकां समजता, उलोवपाक, वाचपाक आनी बरोवपाकूय येता. हिंदी शालेय स्थराचेर दुसरी भास म्हूण शिकयल्ल्यान ते भाशेचेरूय सल्लागारांनी प्रभुत्व मेळयला. हो अभ्यास कोंकणी विद्यार्थ्यांचेर आदारीत आशिल्ल्यान कोंकणी भासूय सल्लागारांक समजुपाक धरून ते बरोवपा मेरेन येता. त्याच आदारान हे बाराय सल्लागार भोवभाशीक जावन आसात हें स्पश्टपणान कळटा.

21. सल्लागारांच्या भाशीक बदलाचे वा भोवभाशीकतायेची कारणां तांचे शिक्षण वा दुसऱ्या भाशीक समाजांत स्थलांतरण, प्रसार माध्यमां आनी पर्यटन जावन आसा. ते भायर प्रतिश्ठा, भाशीक पसंत (Language choice), राजकीय बंधना, हींय कारणां आसात. पूण शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेंत शिक्षण केंद्र स्थानाचेर येता. हीं सगळीं भोवभाशीकतायेची बाह्य कारणां आसात.
22. प्रस्तूत अभ्यासा खातीर वेंचील्ले सल्लागार सद्यस्थिती प्रमाण व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीक आसात.
23. सल्लागारांच्या आवयभासांचो चडांत चड वापर घरांत आनी धर्मीक मळाचेर जाता. हिंदी, कोंकणी आनी मराठी भासांचो वापर शाळेंत जाता. पूण तो फक्त त्या त्या विशयाच्या वर्गा वेळारूच.
24. विद्यार्थ्यांनी शाळेंत इंग्लीश भाशेंतल्यानूच वेव्हार करपाक जाय असो कांय शाळांचो नेम आसा. हाचो परिणाम म्हणल्यार भास वापराच्या एका मळा वयल्यान भास नानपयत जावंक लागता.
25. भौशीक मळां वयली भास चडशे फावट पर व्यक्ती थारायता. ते खातीर भोवभाशीक जावपाचें स्वातंत्र्य भौशीक मळार चड दिसता.
26. कांय सल्लागारांची आवयभास घरांतल्या जाणट्यां कडेन उलोवपा पुरतीच उरल्या.
27. सादारणपणान सगळेच सल्लागार इंग्लीश, कोंकणी आनी हिंदी ह्या तीन भासांल्यान उलयतात हें स्पश्ट जाता. ते भायर कांय सल्लागारांनी मराठी, भोजपुरी, उर्दू, आनी गुजराती ह्योय भासो येतात हें सांगला.
28. अमेरिकी भासविज्ञानीक इनर हॉगन हांणे दिल्ल्या उशण्या वेव्हाराच्या प्रकारांची सिद्धांतीक संरचना वापरून शालेय विद्यार्थी भोवभाशीकां मदीं मेळपी उश्णो वेव्हार विश्लेशीत केला. ताचे प्रकार सकयल दिल्ले प्रमाण आसात.

उश्ण्या वेव्हाराचे प्रकार	देख
1.उश्णीं उतरां (Loan words)	चेन, व्हायट, बूक, एप्पल (इंग्लीश) गिलास, चाटा, हवेली, लकडी (हिंदी)
2.उश्णे संमिश्रण (Loan blends)	लायणीं, फ्रॅणान, बकेटां, पाकान, टिफीनां' ह्या इंग्लीश उतरांक कोंकणी भाशेचीं कुसां जोडल्यात.
3.उश्णो बदल (Loan shifts)	
i.उश्णो अणकार (Loan translation/ Calque)	केसाची शेपडी (pony tail)
ii. उश्णो अर्थ (Semantic loan)	(ह्या प्रकाराची देख संचायिकेंत मेळूंक ना.)

29.भोवभाशीकतायेच्या प्रभावाक लागून विद्यार्थी सल्लागार उश्ण्या उतरांचो वेव्हार चड प्रमाणांत करतात. हाका लागून त्याच उतरांचें उश्णे संमिश्रण (Loan blends) जाता.

30.उश्णो अणकार (Loan translation) आनी उश्णो अर्थ (Semantic loan) सल्लागारांच्या उलोवपांक मेळूंक नात. हाचें कारण म्हणल्यार, ह्यो उश्ण्या वेव्हाराच्यो प्रक्रिया मात्शें कश्ट वा बुद्दीक चालना दिवपी प्रक्रिया जावन आसात.

31.प्रत्यय वा उपसर्ग (affixes), उतरां, शब्द समूह आनी पोटवाक्यां सारकिल्ल्या भाशीक घटकांचें एकाच वाक्यांत येवप म्हणल्यार संकेत मिसळ. हे प्रक्रियेंत उलोवप्याक जें सांगपाचें आसा तें समजून घेवपाक, जें आयकला आनी जें समजला हाची जुळोवणी करपाची सहकारी क्रियाशीलताय भाशीकां मदीं आसूंक जाय.

32. समाजभासविज्ञानीक पिटर म्युस्केन (Pieter Muysken) हाणें दिल्ल्या संकेत मिसळ प्रक्रियेच्या तीन प्रकारांची सिद्दांतीक संरचना आपणावन संकेत मिसळाचें विश्लेशण सकयल दिल्ले प्रमाण केला.

कोश्टक क्रमांक 3. संकेत मिसळाचें प्रकार

संकेत मिसळाचे प्रकार	देख
शिरकटणी संकेत मिसळ (Insertion (word phrase))	“आतां थंय दोन <u>बॉटला टेबलान</u> आसा.” ‘बॉटल’ ह्या ‘अकारांत’ सोंपपी उतराक ‘+आ’ जोडून भोववचनी उतर केला. ‘टेबल’ ह्या इंग्लीश उतराक ‘+आन’ हो प्रत्यय (सामान्य रूपाचें कूस+ स्थळवाचक (व्याकरणांतली दुसरी विभक्ती) विभक्ती प्रत्यय).
अदलाबदल संकेत मिसळ (Alternation)	“एक <u>ग्रीन कलराची</u> आसा <u>एँड</u> एक <u>रँड कलराची</u> आसा.” कोंकणी भाशेचे व्याकरणी बांदावळी प्रमाण ‘आनी एक तांबड्या रंगाची’ ह्या उतरांचे सुवातेर ‘ <u>एँड एक रँड कलराची</u> ’ हो शब्दसमूह वापरला.
समरूपी शब्दकोशीकरण Congruent lexicalization (dialect)	“एका <u>फ्रँणान</u> चार <u>पांच किताब</u> आपल्या <u>मित्राक</u> दिले.” ‘पांच किताब’ (पांच पुस्तकां) हीं हिंदी उतरां कोंकणी भाशेच्या पदविचारां प्रमाण समरूपी शब्दकोशीकरण करून वापरल्यात.

33. शालेय विद्यार्थ्यां मदले भोवभाशीकतायेंत शिरकटणी संकेत मिसळ हो प्रकार चड प्रमाणांत पळोवपाक मेळटा. ही प्रक्रिया नकळत भाशेचे व्याकरणीक बांदावळीचें अप्रमाणीत रूप अधोरेखीत करता. देखून अशे तरेचो संकेत बदल करप विद्यार्थी टाळटात. ते बदला विद्यार्थी सल्लागार संकेत मिसळाचो तिसरो प्रकार (समरचनी शब्दकोशीकरण) चड ‘classy’ मानून तो वापरतात. जायते फावट हे तिन्ही प्रकार एकामेकांत भरसून येतात. तेन्ना तीं वाक्यां खंयच्या एकाच प्रकारांत घालप शक्य जायना.
34. एकाच संभाशणांत एका परस चड भासो आप-आपले भाशीक गूण सांबाळून येवप म्हणल्यार संकेत बदल.
35. पॉपलॅक हांचे संकेत बदलाचे तीन प्रकार आपणावन संकेत बदलाचें विश्लेशण केला.

संकेत बदलाचे प्रकार	देख
भाशीक टॅगाचो संकेत बदल (Tag switching)	“ <u>सो</u> तो चेडो किये तरी सोत्ता.” ‘So’ ही इंग्लीश भाशीक कुरुं/ ‘टॅग’ वापरून सुरू केल्ले वाक्य कोंकणी व्याकरणीक बांदावळी प्रमाण सोंपयता.
आंतर वाक्य संकेत बदल (Inter sentential switching)	“तो <u>बॉल</u> उडोयता तेजेशीन. <u>बट ही डजन्ट कॅच इट.</u> ” पयलें वाक्य कोंकणी आसा. जाल्यार एकाच सवादांतलें दुसरें वाक्य इंग्लीश भाशेंत आसा सोंपता. दोनूय भासांची व्याकरणीक बांदावळ सांबाळळ्या.
वाक्या भितरलो संकेत बदल	“ <u>पॅटल्स</u> काडल्या उपरान <u>ही ड्रॉज अ स्टॅम.</u> ”

(Intra sentential switching)	ही इंग्लीश उतरांतल्यान सुरू जाता, मदींच कोंकणी वाक्य बांदावळी प्रमाण जाता आनी शेवटाक इंग्लीश पोटवाक्यांत सोंपता. दोनूय भासांची व्याकरणीक बांदावळ सांबाळळ्या.
------------------------------	---

36. संकेत बदलाचे तिनूय प्रकार शायेल विद्यार्थी सदच्या वेव्हारांत करताना आमकां पळोवपाक मेळटात. तांचे खातीर ते शिकिल्ल्याचें वा सुसंस्कृत आशिल्ल्याचें एक प्रतीक जाला.

37. वेगवेगळ्या प्रसार तशेंच समाज माध्यमांचेर केल्ल्या संकेत बदलांतल्या प्रभावानूय हें घडटा. कांय विद्यार्थ्यांचो नाइलाज वा गरज म्हणुनूय विद्यार्थी कळत आनी नकळत संकेत बदल करतात.

38. उश्णो वेव्हार, संकेत मिसळ आनी संकेत बदल हांचे मदलो फरक असो आसा.

उश्णो वेव्हार	संकेत मिसळ	संकेत बदल
उतरावळी आनी शब्द समुहा पुरतो मर्यादीत.	उतरांचेर वा पदविचाराचेर आनी वाक्यविचाराचेर थोडो भोव व्याकरणीक परिणाम.	एका भाशेंतल्यान दुसरे भाशेंत केल्लो संकेत बदल.
वाक्यविचारांत चड बदल घडयना.	विकारी (Inflectional) आनी व्युत्पादक व्याकरण (Derivational grammar) उतरांक लागता.	वाक्यविचार आनी पदविचार स्पश्ट आसता.

संकेत मिसळ आनी संकेत बदलाचो भाग जाता.	संकेत बदला दिकेन प्रवास करता.	भाशीक प्राविण्याक लागून स्वतंत्र दिसता.
सामकीं मुळावी संपर्क भास.	काळांतरान खेरीत अशी व्याकरणीक तयार जावन नवी संपर्क भास जावं येता.	विकसीत भाशीक वापर. स्वतंत्र भास न्हय.
एकभाशीक वा भोवभाशीक	मुळावी भाशीक कौशल्या आशिल्लो भोवभाशीक.	भाशीक प्राविण्य मेळयल्लो भोवभाशीक

39. विद्यार्थी सल्लागारांची भास अभ्यासतकूच तांचे भाशेंत जाल्ले बदल सहजपणान दिसतात.

40. हेर भासांच्या प्रभावाक लागून विद्यार्थी सल्लागार कोंकणी भाशेंतल्या उतरांचें लिंग, वचन, विभक्ती वापरपाक गोंदळटात.

41. सल्लागारांनी चडांत चड नामां, विशेषणां, उद्गार उश्णीं घेतल्यात. कांय क्रियापदांचो आनी सर्वनामांचोय संकेत मिसळ आनी संकेत बदल विद्यार्थी सल्लागार करतात. क्रियापदांच्या अती उश्ण्या वेव्हाराक लागून भासांची व्याकरणीक बांदावळ सैल जावंक लागता. हातुंतल्यान नवी भाशीक बांदावळ तयार जावपाची चड शक्यताय आसता.

42. ह्या अभ्यासांतल्यान भास अध्ययनाची पद्दत थारावपाक, शिक्षणीक धोरण तयार करपाक, तशेंच राजभाशेचें धोरण थारावपाक बुन्यादी बसका मेळटा.

प्रस्तूत अभ्यासांच्या साबार निकशांच्या आदारातेर सकयल दिल्ले स्व-अभ्यासांतल्यान सोद लायिल्ले प्रस्ताव भासविज्ञानाच्या अभ्यास विश्वांत मांडटा:

1. मंगळूर वाठारांतल्या कोंकणी भाशीकांची भाशीक स्थिती 1975च्या अदमासाक द्विभाशीक अवस्था आशिल्ली, अशें मत भासविज्ञानीक मंगेश नाडकर्णी उक्तायता. पूण आयज ती स्थिती अअनुवंशीक भाशाद्वित्व अवस्था (Extended Diglossic situation) कशी दिसता. (कोंकणी-कन्नड भाशेचो वापर.)
भाशाद्वित्व सातत्याचे अवस्थेचेर खोलायेन अभ्यास जावंक जाय.
2. भोवभाशीकताय अभ्यासपा खातीर द्विभाशीकतायेच्यो कांय व्याख्या, प्रकार आनी परिणाम आत्मसात करूं येतात. फक्त अभ्यासकान 'द्विभाशीकताय' आनी 'भोवभाशीकताय' ह्यो संकल्पना ताच्या अभ्यासा प्रमाण थारावच्यो पडटल्यो.
3. गोंयांत आशिल्ली भाशाद्वित्वाची अवस्था उणी जायत चल्ल्या. आयची गोंयची भाशीक स्थिती भाशाद्वित्वा कडल्यान भोवभाशीकताये कडेन वचपाक लागल्या.
4. सद्याक गोंयांत आशिल्ली इंग्लीश-कोंकणी भासांच्या वापराची स्थिती 'सुपरपोज्ड' द्विभाशीकताय (Superposed Bilingualism) कशी दिसता जातूंत वेगवेगळ्या भासांचो क्रियाविशयक वापर जाता.
सुपरपोज्ड द्विभाशीकताय म्हणल्यार जी भास भाशीकांचेर लादून तिका प्रतिश्ठा दिल्या. पूण ती वापरप काय ना हो पर्याय भाशीकां कडेन आसता.

संदर्भावळ

कोंकणी संदर्भावळ:

1. चोपडेकार, हनुमंत. *समाजभासविज्ञान: भाशीक अध्ययनाचें आर्विल्लें शास्त्र*. गोवा कोंकणी अकादेमी, गोंय. 2020.
2. मोपकार, गोविंद. ‘भास संपर्क आनी द्विभाशीकताय: एक वळख’. *दाल्गादाचो संदेश*. दाल्गाद देवनागरी कोंकणी मंच, गोंय. 2022.
3. सरदेसाय, माधवी. *भासाभास*. जाग प्रकाशन, गोंय. 1993.

इंग्लीश संदर्भावळ:

1. Bhatia, T.K. & Ritchie, W.C. (eds). *Handbook of Bilingualism*. Blackwell, Oxford. 2004.
2. Blommaert, Jan. *The Sociolinguistics of Globalisation*. Cambridge University Press, Cambridge. 2010.
3. Bloomfield, Leonard. *Language*. Holt, Reinhart & Winston, New York. 1933.
4. Bokamba, E. G. ‘Multilingualism as a sociolinguistic phenomenon: Evidence from Africa.’ *Languages in Africa: Multilingualism, Language Policy, and Education*. Georgetown University Press, Washington. 2015.
5. Coulmas, Florian (Ed). *The Handbook of Sociolinguistics*. Blackwell. 1998.

6. Cummins, J. 'The Acquisition of English as a Second Language'.
Spangenberg-Urbschat, K. and Pritchard, R. (eds) *Reading Instruction for ESL Students*. International Reading Association, Delaware. 1994.
7. Fasold, R. *The Sociolinguistics of Society*. Blackwell, Oxford. 1984.
8. Fergusson, Charles A. 'Diglossia revisited'. *Southwest Journal of Linguistics* 10. 1991.
9. Fergusson, Charles. A. 'Diglossia'. *Word*, Vol. 15. 1959.
10. Fishman, J. A. 'Bilingualism and Biculturalism and individual and societal phenomena.' *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 1980.
11. Fishman, J. A. 'Bilingualism with and without diglossia; diglossia with and without bilingualism.' *Journal of Social Issue*. 1967.
12. Fishman, J.A. *Reversing Language Shift*. Multilingual Matters, Clevedon, UK. 1991.
13. Fishman, Joshua A. 'Bilingualism and biculturalism as individual and societal phenomena'. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 1. 1980.
14. Fishman, Joshua A. *Language Loyalty in United States*. Mouton, The Hauge. 1967.
15. Fishman, Joshua A. *Revisiting Language Shift*. Multilingual Matters, Clevedon. 1991.

16. Gardner-Chloros, Penelope. *Code-Switching*. Cambridge University Press, UK. 2009.
17. Grin, F. 'Economic considerations in language policy.' Ricento (ed). 2006.
18. Haspelmath, Martin. 'Lexical Borrowing: concepts and issues'. Ed. Martin, Haspelmath and Uri, Tadmor. *Loanwords in the Worlds Languages: A Comparative handbook*. de Gruyter Mouton, Berlin. 2009.
19. Haugen, E. The analysis of linguistic borrowing. *Language* 26(20). 1950.
20. Haugen, Einar. 'Problems of Bilingualism'. *Lingua* 2. 1950a.
21. Haugen, Einar. 'The analysis of Linguistic borrowing'. *Language* 26. 1950b.
22. Haugen, Einar. *Bilingualism in the Americas: A Bibliography and Research Guide*. University of Alabama Press, AL. 1956.
23. Haugen, Einar. *The Norwegian Language in America*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia. 1953.
24. Heine, Bernad and Tania, Kuteva. *Language Contact and Grammatical Change*. Cambridge University Press, Cambridge. 2005.
25. Hickey, Raymond, (Ed). *The Handbook of Language Contact*. Blackwell, UK. 2020.

- 26.Hocket, Charles. *A Course in Theoretical Linguistics*. Macmillan, New York. 1958.
- 27.Hocket, Charles. *A Course in Theoretical Linguistics*. Macmillan, New York. 1958.
- 28.Hoffman, Charlotte. *An Introduction to Bilingualism*. Longman, London. 1991.
- 29.Hoffmann, Charlotte. *An Introduction to Bilingualism*. Longman, London. 1991.
- 30.Holmes, J. *An Introduction to Sociolinguistics*. Longman, London and New York.1992.
- 31.Horner, Kristine & Weber, Jean-Jacques, Ed. *Introducing Multilingualism: A Social approach*. Routledge, London and New York. 2018.
- 32.Hudson, Alan. 'Outline theory of diglossia'. *International Journal of the Sociology of Language* 157. 2002.
- 33.Hudson, Alan. 'Toward the systematic study of diglossia'. *Southwest Journal of Linguistics* 7. 1991.
- 34.Krumbacher, Karl. *Das Problem der neugirchischen Schriftsprache*. K.B. Akademie in Kommission des G. Franz'schen verlags, Munich. 1902.
- 35.Mahwi, M. *Morphology and Component–interaction*. University of Sulaimani: Sulaiman. 2010.

36. Martin, Peter. 'Educational discourses and literacy in Brunei Darussalam', *International journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 11. 2008.
37. Matras, Yaron and Jeanette, Sakel. *Grammatical Borrowing in Cross-Linguistic Perspective*. de Gruyter Mouton, Berlin. 2007.
38. Mayerhoff, Miriam. *Introducing Sociolinguistics*. Routledge, New York. 2006.
39. Mesthrie, Rajendra (Ed). *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics*. Cambridge University Press, UK. 2011.
40. Milroy, Lesley & Gordon, Matthew (Ed), *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. Blackwell, Oxford. 2003.
41. Muysken, P. *Bilingual Speech: A Typology of Code-mixing*. Cambridge University Press, Cambridge, UK. 2000.
42. Myers-Scotton, C. *Duelling Languages: Grammatical Structure in Codeswitching*. Clarendon Press, Oxford. 1993.
43. Myers-Scotton, Carol. *Contact Linguistics: Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes*. Oxford University Press, Oxford. 2002.
44. Nadkarni, Mangesh V. 'Bilingualism and syntactic change in Konkani'. *Language* 51. 1975.
45. Otsuji, Emi and Pennycook, Alastair. 'Metrolingualism: Fixity, fluidity and language in flux', *International Journal of Multilingualism*, 7. 2010.

46. Pscichari, Jean. 'Un pays qui ne veut pas de sa lange'. *Mercure de France* 207. 1928.
47. Romaine, Suzanne. *Language, Education, and Development: Urban and Rural Tok Pisin in Papua New Guinea*, Oxford University Press, Oxford. 1992.
48. Sardesai, Madhavi. *A Comparative Linguistic and Cultural Study of the Lexical Influences on Konkani*. Goa University, Goa. 2006.
49. Sayahi, Lofti. 'Contact, Bilingualism and Diglossia'. *The Handbook of Language Contact*. Ed. Hickey, Raymond. Blackwell, Oxford. 2020.
50. Sayahi, Lofti. 'Diglossia in North Africa'. Ed. Mark Aronoff. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. Oxford University Press, New York. 2017.
51. Sayahi, Lofti. *Diglossia and Language Contact: Language Variation and Change in North Africa*. Blackwell, Oxford. 2014.
52. Thomason, Sarah G. 'Contact Explanations in Linguistics'. *The Handbook of Language Contact*. Ed. Hickey, Raymond. Blackwell, Oxford. 2020.
53. Thomason, Sarah G. *Language Contact: An Introduction*. Edinburgh University Press, Edinburg. 2001.

54. Trudgill, Peter. 'Linguistic and Social Typology'. Ed. Chamber, J.K. et al. *The handbook of Language Variation and Change*. Blackwell, Oxford. 2002.
55. Trudgill, Peter. 'Social Structure, Language Contact and Language Change'. Ed. Wodak, Ruth. et al. *The Sage Handbook of Sociolinguistics*. Sage, London. 2011.
56. Weinreich, U. *Languages in Contact*. Mouton, The Hague. 1953.
57. Winford, Donald. 'The concept of "diglossia" in Caribbean creole situations'. *Language in Society* 14. 1985.

ऑनलायन संदर्भावळ:

1. Aronin, Larissa & Hufeisen, Britta (Eds). *The Exploration of Multilingualism: Development of research on L3 Multilingualism and multiple language acquisition*. John Benjamins Publication. Amsterdam/Philadelphia. 2009.
<<https://books.google.co.in/books?hl=en&lr=&id=HZE5AAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP2&dq=exploration+of+multilingualism+multiple+language+acquisition&ots=a1wqbtEikY&sig=771ld2yM47C2h-8Q2EYrGX2gcoI#v=onepage&q&f=false>>

2. Australian Bureau of Statistics. *Errors in Statistical Data*. 2023.
<<https://www.abs.gov.au/websitedbs/d3310114.nsf/home/Basic+Survey+Design+-+Errors+in+Statistical+Data>>
3. Cummins, J. *The language learning theories of Professor J. Cummins*. International School Tutors.
<<https://www.internationalschooltutors.de/English/advice/teachers/info/cummins.html>>
4. Eberhard, David M., Gary F. Simons, and Charles D. Fennig (eds). *Ethnologue: Languages of the World*. Twenty-sixth edition. SIL International, Texas: 2023 Online version:
<http://www.ethnologue.com>.
5. Edwards, John. 'Multilingualism in Population Structure.' *The Cambridge Handbook of Language Contact Volume 2*. Cambridge University Press. 2022.
<<https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-handbook-of-language-contact/societal-multilingualism/51728D1072CBD770A79FA07FF28452DA>>
6. Jan Blommaert. *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge: Cambridge University Press. 2010.
<<https://www.cambridge.org/core/journals/canadian-journal-of-linguistics-revue-canadienne-de-linguistique/article/abs/jan-blommaert-2010-the-sociolinguistics-of-globalization-cambridge>>

[cambridge-university-press-pp-xvi-213-us-3499-
paperback/7D7B3B3316D82EC87150FC5EA1E28DA7>](https://www.cambridge-university-press.com/9780521349970/paperback/7D7B3B3316D82EC87150FC5EA1E28DA7)

7. Nordquist, Richard. 'Language Change.' ThoughtCo. 2020.
<<https://www.thoughtco.com/what-is-a-language-change-1691096#:~:text=Language%20change%20is%20the%20phenomenon,semantic%20changes%2C%20and%20syntactic%20changes>>
8. Sabir, Paiman. *Borrowing, the outcome of language contact*. University of Sulaimani, Iraq. 2017.
https://www.researchgate.net/publication/320347336_Borrowing_the_outcome_of_language_contact
9. Wacewicz, Sławomir & Żywiczyński, Przemysław. *Language Evolution: Why Hockett's Design Features are a Non-Starter*. Springerlink. 2014.
<<https://link.springer.com/article/10.1007/s12304-014-9203-2#Sec2>>
10. Williams, Elias. *Language shift and death: a case study of the current state of Dompō, an endangered language*. University of Professional Studies. Ghana. 2019.
<<https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-624;jsessionid=E8C971627885B96287A47F3993C7848B#:~:text=L>>

[language%20attrition%20is%20%E2%80%9Cthe%20\(total,overall%20fluency%20in%20linguistic%20skills.>](#)

हेर संदर्भावळ:

1. Census of India. Office of the Registrar General & Census Commissioner, India. 2011.
<https://censusindia.gov.in/census.website/>
2. Leipzig Glossing Rules
<https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>
3. Survey of Dialects of Marathi. <https://sdml.ac.in/mr>
4. मराठीच्या बोलींचे सर्वेक्षण. सर्वेक्षणासाठी निर्मित चेतक संच.
<https://www.youtube.com/@sdml8853>

सल्लागारांची मुलाखत:

प्रस्तूत अभ्यासा खातीर प्रत्यक्ष मुलाखत दिवपी विद्यार्थी सल्लागार.

1. अल्का उग्रेजा, सेक्रेड हार्ट हाय स्कूल-पर्रा, 23/02/2023.
2. सर्वर खान, सेक्रेड हार्ट हाय स्कूल-पर्रा, 23/02/2023.
3. किमया गांवस, सेंट क्लारा हास स्कूल-अस्नोडें, 03/03/2023.
4. शशांक नायक, सेंट क्लारा हास स्कूल-अस्नोडें, 03/03/2023.
5. शुभम कुमार, प्रगती हाय स्कूल-वेरें, 06/03/2023.
6. अनामिका विश्वकर्मा, प्रगती हाय स्कूल-वेरें, 06/03/2023

7. ऑलांडो फेर्नांडीस, सेंट मायकल हाय स्कूल-हणजुणें, 09/03/2023.
8. वियोला लोबो, सेंट मायकल हाय स्कूल-हणजुणें, 09/03/2023.
9. रिचर्ड कॉस्टा, सेंट एलिजाबेथ हाय स्कूल-एकोशे, 13/03/2012.
10. साईशा नायक, सेंट एलिजाबेथ हाय स्कूल-एकोशे 13/03/2023.
11. सौरभ पाटील, जी. एस. आमोणकार विद्या मंदीर, म्हापशें, 16/03/2023.
12. हिना शेख, जी. एस. आमोणकार विद्या मंदीर, म्हापशें, 16/03/2023.

पयलें परिशिष्ट

भासविज्ञानीक उतरावळ:

अअनुवंशीक भाशाद्वित्व- Non-genetic/Exoglossic/Extended diglossia.

अदलाबदल संकेत मिसळ- Alternation (Code mixing)

अधिकतम- Maximalist

अनुवंशीक संबद- Hereditary relation

अभिजात भाशाद्वित्व- Classical Diglossia

अर्थ विस्तार- Extended meaning/ Extension

आंतर वाक्य संकेत बदल- Inter sentential code switching

आंतरीक कारणां- Internal factors

आंतरीक संकेत मिसळ- Inner code mixing

आदन-प्रदान- Interaction

आदल्या उलोवपांत अखंडताय हाडपी संकेत बदल- Establishing continuity with the previous speaker

इतिहासीक अंतर- Historical distance

इतिहासीक भासविज्ञान- Historical linguistics

उत्पादक द्विभाशीकताय- Productive bilingualism

उपरांतची द्विभाशीकताय- Late bilingualism

उश्णीं उतरां- Loan words

उश्णें संमिश्रण- Loan blends/ Hybrid loans

उश्णो अणकार- Loan translation/ Calque

उश्णो अर्थ- Semantic loans

उश्णो बदल- Loan shifts

उश्णो वेव्हार- Borrowing

एककालीक भासाभ्यास- Synchronic study

औपचारीक भासविज्ञानीक वावर- Formal Linguistics studies

काळक्रमीक भासाभ्यास- Diachronic study

क्रियाविशयक वापर- Functional use

ग्रहणशील द्विभाशीकताय- Receptive bilingualism

ग्राह्य भास- Recipient language

जन संचार- Mass communication

भाशेचें मरण- Language death

दुसरे भाशेचें आकलन- Second Language Acquisition

द्विभाशीक- Bilingual

द्विभाशीकताय- Bilingualism

द्विभाशीकतायेचे पांवडे- Degrees of bilingualism

द्विभाशीकतायेचें सातत्य- Bilingualism continuum

निश्क्रीय द्विभाशीकताय- Passive bilingualism

पोट भासो- Varieties

पोटवाक्य- Clause

बाह्य कारणां- External factors

बाह्य संकेत मिसळ- Outer code mixing

- बोलयांचें सर्वेक्षण- Survey of Dialects
- भर घालपी द्विभाशीकताय- Additive bilingualism
- भर घालपी भोवभाशीकताय- Additive multilingualism
- भाशाद्वित्व- Diglossia
- भाशीक अस्मिताय- Language identity
- भाशीक ओगवतेपण- Language fluency
- भाशीक घटक- Linguistic features
- भाशीक टॅगांचो संकेत बदल- Tag switching
- भाशीक तांकीचें- Language ability
- भाशीक निशाणी दाखोवपी- Emblematic code switching
- भाशीक पसंत- Language choice
- भाशीक प्राविण्य- Language perfection
- भाशेची लवचीकताय- Language flexibility
- भाशेची स्थिती- Language status
- भाशेचीं उद्दिष्टां- Language function
- भास आटणी- language attrition
- भास उत्पादन क्षमताय- Language productivity
- भास निर्मणी/रचणूक- Language creation/birth
- भास परिवर्तन- Language shift
- भास पर्याय- Language choice
- भास बदल- Language Change

भास संपर्क- Language contact

भास संपादन- Language acquisition

भोवभाशीक- Multilingual

भोवभाशीकताय- Multilingualism

भोवभाशीकतायेचें सातत्य- Multilingualism continuum

मनीससंस्कृतायशास्त्राची सुची- Ethnologue

मारक द्विभाशीकताय- Subtractive bilingualism

मारक भोवभाशीकताय- Subtractive multilingualism

मुळावी द्विभाशीकताय- Early bilingualism

मुळावीं भाशीक कौशल्यां- Basic language skills

मूळ उश्णो वेव्हार- Core borrowings

म्हायती काडून घेवपाची पद्दत/ डेटा एलिसिटेशन तंत्र- Data Elicitation technique

राजकीय देणें- Political liability

लवचीक भोवभाशीकताय- Flexible multilingualism

लोकसंख्यिकी- Demographic

वर्णनात्मक भासविज्ञान- Descriptive Linguistic

वाक्या भितरलो संकेत बदल- Intra sentential switching

विकारी व्याकरण- Inflectional grammar

विस्कटावणी नेम- Glossing rules

व्यक्तीकेंद्रीत द्विभाशीकताय- Individual Bilingualism

व्यक्तीकेंद्रीत भोवभाशीकताय- Individual Multilingualism

व्युत्पादक व्याकरण- Derivational grammar

शब्दसमूह- Phrase

शिरकटणी संकेत मिसळ- Insertion (Code mixing)

संकेत- Code

संकेत बदल- Code switching

संकेत मिसळ- Code mixing

संक्रमणकालीन भोवभाशीकताय- Transitional multilingualism

संचायिका- Data

संतुलीत द्विभाशीकताय- Balanced bilingualism

संपर्क भासविज्ञान- Contact Linguistics

संपर्क व्यक्ती- Contact person

संस्कृतीक उश्णो वेव्हार- Cultural borrowings

समकालीन द्विभाशीकताय- Simultaneous bilingualism

समरचनी शब्दकोशीकरण- Congruent lexicalization

समाजकेंद्रीत द्विभाशीकताय- Societal Bilingualism

समाजकेंद्रीत भोवभाशीकताय- Societal Multilingualism

समाजभासविज्ञान- Sociolinguistics

समाजभासविज्ञानीक प्रस्नावळ- Sociolinguistic questionnaire

समाजीक शीम- Social boundary

समाजीक संस्था- Social Institution

सर्वानुमतीत भास/पोटभास- Consensus language/dialect

सर्वेक्षणाचें मुळाव्या रुपांकन- Basic Survey Design

सल्लागार- Consultants

सिद्धांतीक संरचना- Theoretical framework

स्थीर भोवभाशीकताय- Fixed multilingualism

स्रोत भास- Donor language

दुसरें परिशिष्ट

समाजभासविज्ञानीक प्रस्नावळ

प्रस्नावळ/ कोंकणी प्रबंध-2023/ मोपकार

अभ्यासकाराचें नांव- गोविंद मोपकार

mopkar.govind.n@gmail.com

कोंकणी अध्ययनशाखा

शणै गोंयबाब भाशा आनी साहित्य महाशाला, गोंय विद्यापीठ

सल्लागार क्र.

सल्लागाराचें नांव-

शाळेचें नांव-

लिंग- चलो/ चली

पिराय-

शिक्षण- 8वी/ 9वी/ 10वी

मूळ पत्तो-

सद्याचो पत्तो (केन्ना सावन)-

फोन नंबर-

आवयभास-

भासो येतात:

फक्त समजता-

उलोवपाक-

उलोवपाक आनी वाचपाक-

उलोवपाक, वाचपाक आनी बरोवपाक-

भाशीक वापर:

1. घरचीं भास:

पालकां कडेन-

आज्या-आजये कडेन-

भावंडां कडेन-

2. शाळेंत:

शिक्षकां कडेन-

इश्टां कडेन-

3. इश्टां कडेन हेर जाग्यार-

4. भौशीक सुवातेर:

हॉस्पिटलांत-

बाजारांत-

5. धार्मीक सुवातेर-

6. कोंकणी भास केन्ना सावन शिकता-

7.

टिपो-

रिकॉर्डिंग म्हायती

रिकॉर्डिंग नंबर-

व्हिडियो नंबर/ विशय-

सुवात-

तारीख-

वेळ-

तिसरें परिशिष्ट

बार्देस वाठारांतल्या शालेय विद्यार्थ्यांची प्रत्यक्ष मुलाखत घेवन मेळल्ली संचायिका (डाटा).

1. दुसरी चेन उगडून तातुंतल्यान एक बुक काडता.

dusri cen ugdun tatuntljan ek buk kaḍta

dusr-i cen ugd-un tat-unt-ljan ek buk kaḍ-ta

second chain open from that one book take

‘[he] opens the second chain and takes out one book.’

2. थंय दवरता आनी तें चेन परत बंद करता.

tʰəi dəvəṛta ani tẽ cen pəṛət bənd kəṛta

tʰəi dəvəṛ-ta ani tẽ cen pəṛət bənd kəṛ-ta

there keep and she chain again close do

‘She keeps it there and zips [the bag] again.’

3. त्या मनशान एप्पल घेतलें आनी तेका कापलें.

tja mənʃan æppəl gʰetlẽ ani tɛka kaplẽ

tja mənʃ-an æppəl gʰɛ-t-l-ẽ ani tɛ-ka kap-l-ẽ

that man apple take and it cut

‘That man took an apple and cut it.’

4. एक मनीस आसा तेणे व्हायट कलराचें टिशर्ट घातलें.

ek mənɪs asa tɛɲɛ vʰaɪɾ̩ kəɭəɾaɕɛ ʈɪʃəɾ̩t̪ gʰatɭɛ.

ek mənɪs asa tɛ-ɲɛ vʰaɪɾ̩ kəɭəɾ-a-ɕɛ ʈɪʃəɾ̩t̪ gʰa-t-ɭɛ.

one man be he white colour tshirt wear

‘There is one man who is wearing a white coloured tshirt.’

5. आनी आनीक एक मनीस आसा तेणे ग्रे कलराचें टिशर्ट घातलें.

ani anɪk ek mənɪs asa tɛɲɛ gr̩ɛ kəɭəɾaɕɛ ʈɪʃəɾ̩t̪ gʰatɭɛ.

ani anɪk ek mənɪs asa tɛ-ɲɛ gr̩ɛ kəɭəɾ-a-ɕɛ ʈɪʃəɾ̩t̪ gʰa-t-ɭɛ.

and more one man be he grey colour tshirt wear

‘And there is another person who wore a grey coloured tshirt.’

6. तो पयली एक रावंड काडटा.

tɔ pəɪɭi ek raʊnd̩ kɑɖ̪t̪a

tɔ pəɪɭi ek raʊnd̩ kɑɖ̪-t̪a

he first one round remove

‘First he draws a circle.’

7. मागीर तेका पॅटल्स काडटा.

maɣɪɾ tɛka pɛɾ̩t̪əɭs kɑɖ̪t̪a

maɣɪɾ tɛ-ka pɛɾ̩t̪əɭ-s kɑɖ̪-t̪a

after it petals remove

‘Then [he] draws petals to it.’

8. तो बॉक्स खाला पोडटा.

to bɔks kʰala pɔdʈa
to bɔks kʰala pɔd-ʈa
that box down fall
'The box is falling down'

9. मागीर कुडक्यांनी कट कोत्ता.

magir kuḍkʲani ɕʌʈ kotta
magir kuḍk-ja-ni ɕʌʈ kot-ta
after piece cut do
'Then he cuts [it] into pieces.'

10. एक मणीस व्हायट कॅप काडटा आनी दुसरो कॅप घालता.

ek mənɪs uʰaɪʈ kɛp kaʈʈa ani dusro kɛp gʰalta
ek mənɪs uʰaɪʈ kɛp kaʈ-ʈa ani dusr-ɔ kɛp gʰal-t-a
one man white cap remove and second cap put
'One man takes off the white cap and wears the other.'

11. एक मनीस आपलें सॅन्डल काडटा.

ek mənɪs aple sɛndəl kaʈʈa
ek mənɪs ap-lɛ sɛndəl kaʈ-ʈa
one man he sandal remove
'A man removes his sandals.'

12. चेडो बॉल उडोयता.

tʃɛdɔ bɔl uɖoita

tʃɛd-ɔ bɔl uɖoi-ta

boy ball throw

'[the] boys throws a balls.'

13. थंय एक सोनी बॉक्स दिसता

tʰəj ek soni bɔks dista

tʰəj ek soni bɔks dis-ta

there one sony box see

'One sony box is seen there.'

14. थंय खूप ग्रास आहा.

tʰəɪ kʰup gra:s a:ha

tʰəɪ kʰup gra:s a:ha

there many grass be

'There is a lot of grass there.'

15. तो गिलास घ्योन पानी पिता.

tɔ gɪla:s gʰjon pa:ni pɪta

tɔ gɪla:s gʰ-jon pa:ni pɪ-ta

he glass take water drink

'He drinks water with a glass.'

16. तो मनीस तेजेर एक चाटा मारता.

tə mənɪs tɛdʒɐr ɛk tʃaʈa marta
tə mənɪs tɛ-dʒɛ-r ɛk tʃaʈa mar-ta
that man he one slap hit
'That man slaps him.'

17. तितून एक ब्रावण सुणो आसा.

tɪtun ɛk braʋɳ suɳɔ asa
tɪ-tun ɛk braʋɳ suɳɔ asa
that one brown dog be
'[There] is a brown dog amongst them.'

18. एक पोरनी हवेली दिसता.

ɛk pɔrni həʋɛli dɪsta
ɛk pɔr-n-i həʋɛli dɪs-ta
one old mansion see
'One old mansion can be see there.'

19. लकडी पासून तें मेज केला.

ləkɖi pasun tẽ mɛdz kɛla
ləkɖi pasun tẽ mɛdz kɛ-la
wood from that table do
'The table is made of wood'

20. तो बॉल पिवळ्या रंगाचो आसलो.

to bɔl piʋlja rəŋgatsɔ aslɔ
to bɔl piʋlja rəŋg-a-tɔ as-lɔ
that ball yellow colour be
'That ball was yellow in colour.'

21. ती चेडू केसाची शेपडी (pony tail) घातला.

ti tʃeɖu kesaci ʃepɖi gʰatla
ti tʃeɖu kes-a-ci ʃepɖi gʰa-t-la
that girl hair tail put
'That girl tied her hair in a pony tail.'

22. तेका खूब प्यास लागला दिसता.

teka kʰub pjas lagla dɪsta
te-ka kʰub pjas lag-la dɪs-ta
She many thirst get see
'It seems like she is very thirsty.'

23. तो बॉल सकयल पडलो.

to bɔl səkəɪl pəɖlɔ
to bɔl səkəɪl pəɖ-lɔ
that ball down fall
'That ball fell down.'

24. आतां थंय दोन बॉटला टेबलान आसा.

atã t^hẽɪ don bɔtəla tɛblan asa
atã t^hẽɪ don bɔtəl-a tɛbl-an asa
now there two bottle table be

25. एक ग्रीन कलराची आसा एँड एक रॅड कलराची आसा.

ek grin kələratʃi asa æŋd ek rɛd kələratʃi asa
ek grin kələr-a-tʃi asa æŋd ek rɛd kələr-a-tʃi asa
one green colour be and one red colour be
'One is of green colour and the other is of yellow colour.'

26. एका फ्रेंगान चार पांच किताब आपल्या मित्राक दिले.

eka frɛŋan tʃar panc kitab aplja mɪtrak dɪlɛ
ek-a frɛŋ-a-n tʃar panc kitab ap-lja mɪtr-a-k dɪ-l-ɛ
one friend four five book he friend give
'One guy gave around 4 -5 books to his friend.'

27. एका रुमान चेडू आहा.

eka ruman tʃɛdʊ aha
ek-a rum-a-n tʃɛdʊ aha
one room girl be
'[there] is a girl in a room.'

28. ते बायलेन त्या मनशाक उदक कपान दिलें.

te baɪlen tʃa mənʃak udək kəpən dɪle

te baɪl-e-n t-ja mənʃ-a-k udək kəp-a-n dɪ-l-ɛ

that women that man water cup give

‘That women gave the water to the man in a cup.’

29. तो मनीस थंयसर सावन दुसरे सायडीन वता.

tə mənɪs tʰɛɪsər saun dusre saɪdɪn vətə

tə mənɪs tʰɛɪsər saun dusr-e saɪd-i-n vət-t-a

that man there from other side go

‘The man goes to the other side from there.’

30. एक चोडू तांबड्या कलराचो चुडीदार घालून आनी ओरेन्ज कलराचो दुपट्टा घालून कॅमेराक पोवन हांसता.

ek tʃoɖu tambʒa kələratʃə tʃuɖɪdar gʱalun ani ɔrendʒ kələratʃə dupəṭṭa
gʱalun kəməɾək poun hasta

ek tʃoɖu tambɖ-ja kələr-a-tʃə tʃuɖɪdar gʱal-un ani ɔrendʒ kələr-a-tʃə
dupəṭṭa gʱal-un kəməɾa-k poun has-t-a

one girl red colour churidar wear and orange colour dupatta wear
camera see smile

‘A girl wearing red [coloured] churidar and orange [coloured] dupatta
is smiling looking at the camera.’

31. मनीस सकयल बसून आपल्या बॅगान किदें तरी सोदता.

mənis səkəɪl bəsun aplja bəgan kɪdɛ təri sodta

mənis səkəɪl bəs-un apl-ja bəg-a-n kɪdɛ təri sod-t-a

man down sit he bag something search

‘The man is searching for something by sitting down.’

32. एक चेडो ब्लू शर्ट घालून एक बॉक्स टेबलार दोत्ता आनी तो बॉक्स वाऱ्यान सोकयल पोड्ता.

ek tʃɛdɔ blu ʃərt ɡʰalun ek bɔks tɛbəlɑr dɔtta ani tɔ bɔks vɑrjan sɔkəɪl pɔttɑ

ek tʃɛdɔ blu ʃərt ɡʰal-un ek bɔks tɛbəl-ar dɔ-tta ani tɔ bɔks vɑrj-an sɔkəɪl pɔ-ttɑ

one boy blue shirt wear one box table keep and that box wind down fall

‘A boy wearing a blue shirt keeps a box on the table and the box falls down due to wind.’

33. आनी पानां ड्रॉ कोत्ता.

ani panã dɾɔ kɔtta

ani pan-ã dɾɔ kɔ-tta

and leave draw do

‘and he draws the leaves.’

34. पानांकूय माश्शयो लायणी काट्टा आनी डिजायन कहो कोत्ता.

panaṅkuj maʃʃjo lajɳi kaʈʈa ani dɪdzaɪn kəhɔ kotta

pan-aṅk-uj maʃʃ-jo lajɳ-i ka-tʈa ani dɪdzaɪn kəh-ɔ ko-tta

leave little line remove and design like do

‘[He] draws some lines to the leaves and designs it.’

35. फ्रेंगान तो बूक ओपन कोरून वाचलो.

frɛŋan tɔ buk opən korun vaʈʃlɔ

frɛŋ-a-n tɔ buk opən kor-un vaʈʃ-l-ɔ

friend that book open do read

‘The friend opened the book and read it.’

36. एक काडबोडाचो बॉक्स टेबलाचेर दोल्ला आनी तो बॉक्स खाला पोडटा.

ek kaɖboɖaʈʃɔ bɔks ʈebəlatʃer dolla ani tɔ bɔks kʰala pɔɖʈa

ek kaɖboɖ-a-ʈʃɔ bɔks ʈebəl-a-ʈʃer dol-la ani tɔ bɔks kʰala pɔɖ-ʈa

one cardboard box table keep and that box down fall

‘One cardboard box is kept on the table and that box falls down.’

37. हांगां दोन फ्रेंगा हासता.

haŋa don frɛŋa hasta

haŋa don frɛŋ-a has-ta

here two friend laugh

‘Two friends are laughing [here].’

38. मनीस गार्डनान धांवता.

mənis ɡaɾdənən dʰauta

mənis ɡaɾdən-an dʰau-ta

man garden run

‘[A] man is running in the garden.’

39. सुणो पाकान धांवता.

suŋɔ pakan dʰauta

suŋɔ pak-a-n dʰau-ta

dog park run

‘The dog is running in the park.’

40. एक चेडो क्लासरुमान आसा.

ɛk tʃɛɖɔ klasruman asa

ɛk tʃɛɖɔ klasruman asa

one boy classroom be

‘A boy is in the classroom.’

41. यॅल्लो कलराचो बॉल बकेटान घालता.

jello kələɾatʃɔ bɔl bəkɛtən gʰalta

jello kələɾ-a-tʃɔ bɔl bəkɛt-a-n gʰal-ta

yellow colour ball bucket put

‘[He] puts the yellow [coloured] ball in the bucket.’

42. टेबलार दोन टिफिनां दोत्ता.

tebəlar don tɪfina dotta

tebəl-a-r don tɪfɪn-a dot-ta

table two tiffin keep

‘[He] keeps two tiffins on the table.’

43. क्लासरुमान एका टेबलार यॅल्लो कलराची बाटली आ.

klasruman əka tebəlar ek jello kələratʃi baṭli a

klasrum-a-n ək-a tebəl-a-r ek jello kələr-a-tʃi baṭli a

classroom one table one yellow colour bottle be

‘[There] is a yellow [coloured] bottle in the classroom.’

44. टेबलार एक ग्रीन कलराची बाटली दोत्ता.

tebəlar ək grin kələratʃi baṭli dotta

tebəl-a-r ək grin kələr-a-tʃi baṭli dot-ta

table one green colour bottle keep

‘[he] keeps a green coloured bottle on the table.’

45. मेजार आसलेली दोन बॉटला तेणे खाली पाडली.

mədzar asleli don bəṭəla teṇe kʰali paḍli

mədʒ-a-r as-le-li don bəṭəl-a te-ṇe kʰali paḍ-li

table be two bottle he down throw

‘He threw down two bottles kept on the table.’

46. तो सर व्हायट बोर्डार भारत माझा देश आहे लिता.

to sər u^haɪt boɖər b^harət madza deʃ ahe lɪta

to sər u^haɪt boɖ-a-r b^harət madz-a deʃ ahe lɪ-ta

that sir white board bharat/india my country be write

‘[That] sir writes India ism my country on the white board.’

47. दोन चेडवा एकामेका वांगडा झगडा करता.

don tʃeɖva ekameka vaŋɖa dʒəɡɖa kəɾta

don tʃeɖ-va ekameka vaŋɖa dʒəɡɖa kəɾ-ta

two girl each other with fight do

‘Two girls are fighting with each other.’

48. सो तो चेडो किये तरी सोत्ता.

so to ʧeɖo kiɽe təri sotta

so to ʧeɖo kiɽe təri so-tta

so that boy something search.

‘So that boy is searching for something.’

49. तो बॉल उडोयता तेजेशीन. बट ही डजन्ट कॅच इट.

to bəl uɖoɪta teʃeʃin. bʌt hi ɖədʒəŋt keɪt

to bəl uɖoɪ-ta te-ʃe-ʃin. bʌt hi ɖədʒ-əŋt keɪt

he ball throw he. but he do catch it

‘He throws the ball towards him but he doesn’t catch it.’

50. पॅटल्स काडल्या उपरान ही ड्रॉज अ स्टॅम.

peɪtəls kɑːljə uprən hi ɔːz ə stɛm

peɪtəl-s kɑːl-jə uprən hi ɔːz ə stɛm

petals remove after he draw a stem

‘After drawing the petals, he draws a stem.’

51. दोन चेडे स्निजिंग.

dɒn tʃɛdʒ snɪdʒɪŋ

dɒn tʃɛdʒ-s nɪd-zɪŋ

two boy sneeze

‘Two boys are sneezing.’

52. एका टेबलार दोन बाटल्यो आसा. वान इज ग्रीन कलर्ड एंड द आदर इज ऑफ प्लॅस्टीक.

ɛkə tɛbəlɑːr dɒn bɑːljə əsɑː. vən ɪdz grɪn kəlɑːd ɛnd ðə əðər ɪdz ɔf plɛstɪk

ɛk-a tɛbəl-a-r dɒn bɑːl-jə əsɑː. vən ɪdz grɪn kəlɑːr-d ɛnd ðə əðər ɪdz ɔf plɛstɪk

one table two bottle be. One is green colour and the other is of plastic

‘There are two bottles on a table. One is green coloured and the other is of plastic.’

53. एक चेडू व्होडल्या व्होडल्यान हांसता. Like too much she's laughing.

ek tʃedʊ ʊʰɔɖlʲa ʊʰɔɖlʲan hãsta. laɪk tʊ matʃ ʃiːz lafɪŋ

ek tʃedʊ ʊʰɔɖlʲ-ja ʊʰɔɖlʲ-jan hãs-ta. laɪk tʊ matʃ ʃiːz laf-ɪŋ

one girl big big laugh. Like too much she be laugh.

‘One girl is laughing very loudly. Like too much she is laughing.’

54. तो मनीस गेल्या उपरान it suddenly falls down.

tə mənɪs ɡelʲa upran ɪt sədənli fɔls ɖaʊn

tə mənɪs ɡɛ-l-ja upran ɪt sədən-li fɔl-s ɖaʊn

that man go after it sudden fall down

‘After the man goes [away], it suddenly falls down.’

55. तेणे एक सुंदर फूल काडलें और फिर उसको लंबे लंबे पत्ते ड़ों किये.

teŋe ek sundər pʰul kaɖlɛ əʊr fir usko ləmbɛ ləmbɛ pətʰe ɖrɔ kije

te-ŋe ek sundər pʰul kaɖ-l-ɛ əʊr fir us-k-o ləmb-e ləmb-e pətt-e ɖrɔ

kij-e

he one beautiful flower remove and then it long long leave draw do

‘He drew a beautiful flower and then drew [some] long leaves to it.’

56. तीं झगाडटा झगाडटा, दे पूश इच आदर.

tʃi dzəɡaɖtʲa dzəɡaɖtʲa ðeɪ puʃ ɪc aɖər

tʃi dzəɡaɖ-tʲa dzəɡaɖ-tʲa ðeɪ puʃ ɪc aɖər

they fight fight they push each other

‘They push each other while [they] fight.’

57. तो एक पिशीनसून एँपल काडता और फिर उसके छोटे छोटे तुकडे करता है

tə ek piʃɪnsun æpəl kaɖta ɔːr pʰɪr uske tʃʰɔːtə tʃʰɔːtə tukdə kəɾta heɪ
tə ek piʃɪ-n-sun æpəl kaɖ-ta ɔːr pʰɪr us-ke tʃʰɔːt-e tʃʰɔːt-e tukd-e kəɾ-
ta heɪ

he one bag apple remove and then it small small pieces do is.

‘He takes out an apple from the bag and cuts it into pieces.’

58. पयली तो ब्रावण हॅट काडटा एँड देन ही वॅर्स द व्हायट वान.

pəɪli tɔ braʊn hət kaɖta ænd ðen hi ʊɛr-z ðə ʊˈhaɪt vən
pəɪli tɔ braʊn hət kaɖ-ta ænd ðen hi ʊɛr-z ðə ʊˈhaɪt vən
first he brown hat remove and then he wear white one

‘He takes off the brown hat first and then wears the white one.’

59. फस्ट ही फॉल्स आनी मागीर तें दोगूय तेका उकलतात.

fəst hi fɔls ani magir tɛ dogʊɪ tɛka ukəltat
fəst hi fɔl-s ani magir tɛ dog-ʊɪ tɛ-ka ukəl-ta-t
first he fall and after he two he lift

‘He falls first and then the two guys lifts him up.’

60. ते चोडू चलता आसता. इतने में वो लडकी उसको पिछे से धक्का देती है. मागीर ते पडता.

tɛ ɟɔdu tsəɭta asta. itne me ʊo ləɖki usko pitʃʰe se dʰəkka deti heɪ.
magir tɛ pəɖta
tɛ ɟɔdu tsəl-ta as-ta. itn-e me ʊo ləɖk-i usko pitʃʰe se dʰəkka de-t-i
heɪ. magir tɛ pəɖ-ta

that girl walk be. this in that girl she back from push give be. after
she fall

‘The was walking. Suddenly that girl pushes her from behind and she
falls down.’

61. यहाँ वो लाल बॉल घ्योन खेलटा.

jaha uo lal bɔl gʰjon kʰɛlʈa
jaha uo lal bɔl gʰ-jon kʰɛl-ʈa
here he red ball take play

‘Here he plays with the red ball.’

62. तो चेडो आणि ती चेडू एकामेकां कडे भांडतात.

to cɛdo aɲi ti ceɖu ekamekaɲ kəɖe bʰaɳɖʈat
to cɛdo aɲi ti ceɖu ekamekaɲ kəɖe bʰaɳɖ-ʈa-t
that boy and that girl eachother with fight

‘The boy and the girl are fighting with each other.’

63. तो तेका आपलें वॉच काडून घालता. आय थींक ही लायक्स इट.

to tɛka apɭe uɔʈʃ kaɖun gʰalta. ai tʰɪŋg hi laɪks ɪt
to tɛ-ka ap-ɭe uɔʈʃ kaɖ-un gʰal-ta. ai tʰɪŋg hi laɪk-s ɪt
he he he watch remove put/ I think he like it

‘He takes off his watch and put it in his hands. I think he likes it.’

64. तेका खूब प्यास लागता दिसता. क्यूकी वो बार-बार पानी पिता है.

tɛka kʰub pja:s lagta dista. kjuki vo ba:r ba:r pa:ni pita hei
tɛ-ka kʰub pja:s lag-ta dis-ta. kjuki vo ba:r ba:r pa:ni pi-ta hei
he many thirst get see. Because he again again water drink be
'Seems like he is vey thirsty. Because he is going on dtinking water.'

65. तो तेका एक बुक दिता एँन देन ही गिव्स हीम साम मोर बुक्स.

tɔ tɛka ek buk dita æn ðɛn hi givs him sam mor buks
tɔ tɛ-ka ek buk dɪ-ta æn ðɛn hi giʋ-s him sam mor buk-s
he he one book give and then he give he some more nook
'He gives him one book and then he gives him some more books.'

66. सर आस थिंक ती दोगांय झोगोटतात.

sər aɪ tʰɪŋ ti dɔgɑɪ dzɔgɔdʈat
sər aɪ tʰɪŋ ti dɔg-aɪ dzɔgɔd-ʈa-t
sir I think they both fight
'Sir, Ithink they both are fighting.'

67. ही कूड हॅव कन्टीन्यूड. बट तो तेका रावता.

hi kuɖ hɛʋ kəntɪnjuɖ. bʌt tɔ tɛka rauta
hi kuɖ hɛʋ kəntɪnju-d. bʌt tɔ tɛ-ka rau-ta
he can have continue. But he he wait
'He could have continued. But he waits for him.'

चवथें परिशिष्ट

कांय विद्यार्थी सल्लागारां बरोबर काडिल्लीं खिणचित्रां.

